TIL ORLOGS UNDER DE RUYTER

DAGBOGSOPTEGNELSER AF

HANS SVENDSEN

EN DANSK SØMAND I HOLLANDSK TJENESTE
FRA 1665 TIL 1667

UDGIVNE VED

GERHARD L. GROVE

MED ILLUSTRATIONER FRA SAMTIDIGE KUNSTNERE
SAMT INDLEDNING OG NOTER AF UDGIVEREN

KØBENHAVN
EDWIN GROVES FORLAG
1909

DET HOFFENSBERGSKE ETABL. KJØBENHAVN.

INDHOLD

Af Text:

	Side
Indholdsfortegnelse	5— 6
Indledning	7— 22
Oversigt over Hovedbegivenhederne i Hollands anden Søkrig med England	23— 46
Hans Svendsens Dagbogsoptegnelser fra Hollandsfærden i Aarene 1665—1667	47—174
Register over Personnavne	175—178
Register over Skibsnavne	179

Af Billeder:

Portræt af *Michiel Adriaenszoon de Ruyter*, General-Admiral-Løjtnant af Holland og Vestfrisland, efter Maleri af Ferdinand Bol i Nationalmuseet i København, en Gave fra de Ruyter til Kong Frederik III	mod S. 30
Portræt af *George Monk*, Hertug af Albemarle, den engelske Flaades Øverstkommanderende i det Firedages Slag. Efter Maleri af Sir Peter Lely, tilhørende Greenwich Hospital	„ „ 34
Situationskort over den hollandske Flaades Stilling ved Sheerness og Chatham den 10.—12. Juni 1677, gl. St., efter John Evelyns Skitse i Sam. Pepys Diary	„ „ 42
Prinsenhof, Admiralitetsbygningen i Amsterdam, hvor Hans Svendsen den 9. Juni 1665 toges i hollandsk Orlogstjeneste. Efter Stik i Commelins: Beschryvinge van Amsterdam, II, 1726	„ „ 49
Portræt af *Cornelis Tromp*, Admiralløjtnant af Holland og Vestfrisland, efter Stik af A. Blootelingh efter Maleri af Sir Peter Lely	„ „ 50

Side

Portræt af *Isaac Sweers,* Viceadmiral af Holland og Vestfrisland, efter Stik af I. Houbraken . . mod S. 67

Portræt af Sir *William Berkeley,* engelsk Viceadmiral af det hvide Flag, efter Maleri af Sir Peter Lely, tilhørende Greenwich Hospital . . . „ „ 96

Opbringelsen af de erobrede Skibe *The Swifture, The Royal George, The Convertine* og *De Zevenwolden* til Goeree den 15. Juni 1666. Efter Maleri af Willem van der Velde jun. i Rijksmuseum i Amsterdam . . . . . mellem Side 102—103

The Royal Prince, Sir George Ascues Skib, erobret af Cornelis Tromp i det Firedages Søslag den 13. Juni 1666. Efter Maleri af Willem van der Velde jun. i Rijksmuseum i Amsterdam . . mod S. 107

Portræt af engelsk Admiral af det hvide Flag Sir *George Ascue,* efter Maleri af Sir Peter Lely, tilhørende Greenwich Hospital . . . . . „ „ 108

Portræt af *Johan (Jan) Evertsen,* Admiralløjtnant af Zeeland, efter Stik af A. Blootelingh efter H. Berckman . . . . . „ „ 119

Portræt af *Volkhard Schram,* Viceadmiral af Holland og Vestfrisland, efter Stik ad vivum af J. Veenhuysen, med Vers af H. van der Meer „ „ 141

Opbrændelsen af de engelske Skibe ud for Chatham den 23. Juni 1667. Efter Stik af D. Stoopendal . . . . . „ „ 146

Portræt af *Aert van Nes,* Admiralløjtnant af Holland og Vestfrisland, efter Maleri af B. van der Helst i Rijksmuseum i Amsterdam . . . . . „ „ 168

INDLEDNING.

DET er en bekendt Sag, at utallige danske og norske Sømænd i det 17de Aarhundrede tjente paa de hollandske Flaader i Krig og Fred og bidrog ikke uvæsentligt til, at den forholdsvis lidet talrige Nation kunde brede sin Skibsfart og Handel over hele Jordkloden, hævde sine betydelige Kolonier i fjerne Verdensdele og ikke blot kappes med Englænderne om Verdenshandelen, men til Tider i langvarige Søkrige byde disse Havets Beherskere Spidsen.

Men om hvad de Tusinder af Sømænd, der drog ud til Holland for at lære deres Søvæsen, har oplevet, hører vi kun lidet.

Der er ingen Tvivl om, at de tre blodige Søkrige, i hvilke Holland kæmpede med England om Herredømmet paa Havet, fra 1652—54, fra 1665—67 og 1672—74 — i sidste Krig endog med England og Frankrig tilsammen — har været rige

paa spændende Enkeltheder, som har givet vore skandinaviske Søfolk nok at tale om, naar de kom hjem. Flaaderne i hine Kampe hører til de mægtigste, som Europas Krigshistorie kender. Flere Gange mødtes paa Søen over 100 Krigsskibe med over 20,000 Mand paa hver Side. Adskillige Slag kostede Tusinder Liv og Lemmer, og nyt Mandskab maatte træde i de faldnes og saaredes Sted for at løbe samme Risiko. Kampen var grusom. Naar Skibene under Forsøgene paa Entring laa Side om Side under utallige Skud fra Kanoner og Geværer samt Udslyngning af Haandgranater, var Tabet af Menneskeliv forfærdeligt. Det beskrives som et hjerteskærende Syn at se de hjemslæbte Krigsskibe med sønderskudt Rejsning, fulde af Saarede og Døde og med Blodet i Strømme drivende ud af Kanonportene. Ikke mindre uhyggelige Scener maa de Skibe have frembudt, der blev afbrændte paa Søen eller sprængte i Luften, ofte med hele Besætningen, ved de netop i denne Søkrig saa overdaadigt anvendte Brandere, som enhver Sømand med Skræk saa nærme sig Skibet, hvor han var ombord.

At der blandt Deltagerne i disse Kampe har været dansk-norske Søfolk i mange hundredevis,

kan ikke bestrides. Man faar et ret levende Indtryk deraf alene ved at efterse Niels Juels Konduitelister over den danske Marines Officerspersonale fra 1690, der findes udgivne i Tidsskrift for Søvæsen for 1861, naar man tager i vedbørlig Betragtning, at dette Tidsrum ligger henimod 20, 30 eller 40 Aar *efter* disse Krige, saaledes at de yngre Officersklasser i 1690 ikke *kan* have været med og de ældre var udtyndede ved Dødsfald.

Uden at nævne de mange Søofficerer af udenlandsk, særlig hollandsk Nationalitet, der selvfølgelig navnlig har tjent deres Sporer i hollandsk Krigstjeneste, kan her af danske og norske Deltagere i hine Krige findes mange. Jyden *Cornelius Boomvelt*, der senere i Slaget paa Køgebugt førte Christianus Quintus, tjente som Matros i hollandsk Tjeneste samtidigt med Svendsen. *Michel de Voss,* født i Sognedal omtrent 1640, siger i en Ansøgning af 27. Apr. 1701, at han kun var 8 Aar gammel, da han tog fra Norge til Holland og „har fahret derfra udi alle de Orlaager, som der har weret efter Kromfels Orlaag, baade for Constabel og Styrmand til Aar 1676", da han blev Kaptajn i den danske Marine. Han var, 18 Aar gammel, med i Søslaget ved Kronborg under Ob-

dam 1658 og paa Volden i Kjøbenhavn, i 3 Slag med Tyrken, i 1665 mod Engelskmændene og i 1672 i Slaget ved Solisbay. Kaptajn *Peder Henriksen Mos,* ligeledes en Nordmand fra Sogn, havde fra sit 17. Aar (ca. 1668) faret i hollandsk Tjeneste og der kæmpet med Tyrkere og Englændere. *Georg Carstensen Niebuhr* fra Frederiksstad deltog 1672 i Slaget ved Solisbay. *Michel Tennisen* (*Tønnesen*), født paa Lister, gik 1663 til Holland og var siden „til Orlog i Holland og bivaanede alle Slagene". *Morten Petersen,* født i Skien, var 1673 Styrmand med Orlogsskibet „de Provintz van Utrecht", da hans Kaptajn, Jan van Assow, blev ihjelskudt, og samme Aar med Hollænderne paa Jan de Jonges Skib, som „blev skudt reddeløs". *Anthony Elders,* født i Kjøbenhavn, var 1658 under Obdam i Slaget i Øresund, opbragte i 1660 i flamsk Tjeneste 4 engelske Priser, var siden til Orlogs og Koffardis i venetiansk, maltesisk, fransk, engelsk, hollandsk og italiensk Tjeneste, bl. a. i Søslaget ved Palermo, hvor de Ruyter faldt. *Peder Hendriksen Ørck,* født i Helsingør o. 1647, var i hollandsk Tjeneste mellem 1662—73, under 2. og 3. Søkrig. *Henrik Hermansen Newermand,* født i Ber-

gen, var i hollandsk Tjeneste fra Ungdommen af, bl. a. under Schoutbynacht v. d. Zaen, da denne blev skudt ihjel af Tyrken. *Cornelis Justsen*, født paa Mors c. 1645, var 1666 med at opbrænde de engelske Skibe paa Londons Revier og siden ved Solisbay og i andre Søslag. *Peter Ovesen* fra Flensborg „foer udi Holland til Orlog med Vice Admiral Sweris, indtil han døde, og bivaanede med ham alle Søslagene.“ *Hans Skønnebølle,* født i Nordland, „har tjent Hollænderne i 14 Aar til Vands og Lands og gjort med dem 2 Søslag.“ *Cornelius Andersen Morup,* født i Halland, var under Obdam i Sundet, med Kaptajn Hals i det Firedages Slag og siden i 3 Slag mod de Engelske og Franske. *Lauritz Lauritzen Stavanger,* født i Stavanger 1650, var med i Slaget ved Solisbay, siden i 3 Slag under Admiral Sweris, og derefter endnu i 3 Slag ved Sicilien. *Thomas Didriksen Seerup,* født i Bergen 1638, „har bivaanet 18 Søslag mellem de Engelske og Hollænderne og faret med gamle Admiral Tromp for Kvartermester.“ *Hans Carstensen Garde*, født paa Spangerø i Lister 1652, var i Hollands Tjeneste fra 1668, i 3 Slag 1673 mod de Engelske under Sweers, hvor han blev saaret.

Man vil gennem disse Lister faa et Indtryk af, at de Officerer, der var gamle nok til det, med faa Undtagelser havde gjort Tjeneste i Holland under en eller anden om ikke flere af de store Krige mod England som Lærlinge, Matroser, Skibssoldater, Styrmænd eller Skippere, derimod saa at sige aldrig som Officerer, end sige Skibschefer, hvad Hollænderne forbeholdt deres egne. Og man vil herefter kunne slutte sig til, hvor mange flere dansk-norske Sømænd, der, uden hjemme eller ude at naa at blive Officerer, havde gjort samme Tjeneste i Holland.

En Beskrivelse af en Sømands Oplevelser under en af disse Krige vil derfor ikke blot være et Kuriosum om en eller andens „Mærkværdige Hændelser", men et Kulturbillede af en skandinavisk Sømands Liv, som det udfoldede sig for utallige Sømænd i det 17. Aarhundrede.

Af Juels Konduitelister faar man imidlertid nærmest kun at vide, at denne eller hin Søofficer havde været i 2 eller 3 eller 5 eller 10, ja i 18 Slag. Men for de fleste er det kun tomme Navne, og om Slagets Gang faar man intet at vide. Paa den anden Side findes der naturligvis i Holland og England Værker, der gør Rede for Krigens

Gang, nævner hvor mange Skibe, der var paa hver af Siderne i de kendte Søslag, hvor mange der brændte eller erobredes, og hvilke bekendte Admiraler der dræbtes eller fangedes. Disse Hovedresultater har imidlertid navnlig for dem, der staar uden for Kombattanternes Nationer, noget tørt og upersonligt. Nok saa megen Interesse vil det for vor Tid frembyde at se, hvorledes disse vigtige Begivenheder har taget sig ud for vore længst henfarne Sømænd. Paa Grund af den næsten fuldstændige Mangel paa Memoirer herom i Literaturen er det vel ikke for dristigt om en vel bevaret Sømandsdagbog fra hine Dage at bruge det ellers noget forslidte Udtryk, at den „udfylder et Savn". Under alle Omstændigheder vil en saadan sikkert læses med Interesse i Sømandskredse som af alle historisk interesserede.

Originalen til den her udgivne Dagbog har hidtil henligget utrykt i det kongelige Bibliotek i Gammel kongelig Samling som N 622 b i Folio, men hvorledes den er kommet hertil, har ikke kunnet opklares. I Danmark har denne Dagbogs Tilværelse i Biblioteket overhovedet næppe været paaagtet. Derimod har den ikke undgaaet Professor G. W. Kernkamps Opmærksomhed,

da han i sit „Verslaeg van een onderzoek in Zweden, Noorwegen en Denemarken naar Archivalia belangrijk voor de geschiedenis van Nederland“, 's Gravenhage 1903, blandt de mange Haandskrifter paa det kongelige Bibliotek i Kjøbenhavn, der kan have Interesse for Hollands Historie, ogsaa nævner og i faa Linier refererer Hovedindholdet af denne Dagbog.

Forfatteren navngiver sig flere Gange og skriver sig Hans Suendsen. Men man ved om ham, foruden hvad man kan læse i hans Dagbog, saa godt som intet. Kun er han sandsynligvis den samme Hans Svendsen, hvem Kong Frederik III ved et Missive af 26. April 1668 byder Rigsadmiralen at indføre i Rullerne som Skibsløjtnant med 100 Rigsdaler aarlig Besolding, og om hvem man fra Linds Bog om Frederik III's Sømagt yderligere kun ved, at han var Løjtnant i Marinen 1670.

Hans Navn er imidlertid forgæves søgt i Admiralitetets Arkivalier fra de nærmest følgende Aar. Da han i sin Dagbog omtaler, at han vilde taget til Ostindien, hvis han ikke var kommet til Holland, ligger det maaske ikke fjernt at antage, at han de første Aar efter 1669, da der skete saa store danske Udrustninger til Ostindien,

har benyttet Lejligheden til at naa herud, for som saa mange danske Sømænd at finde sin Grav langt fra Hjemmet. I al Fald har hans Spor efter 1670 foreløbig ikke været til at finde.

Man kunde maaske være tilbøjelig til at slutte, at han var identisk med en ret bekendt Hans Svendsen, der i Frederik III's og Christian V's Regeringstid beklædte Embedet som Vejermester paa Holmen, og som var Kirkeværge for Holmens Kirke. Men det kan ikke være Tilfældet, thi i Admiralitetskollegiets „Register Bogh General" for 1673 (i Rigsarkivet) staar indført et Brev fra Admiralitetet af 17. Juni 1668, der omtaler, at dette under 22. Juni 1664 havde anbefalet Vejermesteren Hans Svendsen at holde Regnskab over den store Smedie, med Tilføjelsen „huilket hand og till dato flittig hafver forrettet". Denne Tilføjelse kan selvfølgelig ikke passe paa vor Hans Svendsen, der rejste til Holland den 1. April 1665 og først kom til København den 8. Oktober 1667.

Efter Navnet at dømme kunde han lige saa vel være Normand, som dansk; men han bruger ikke de karakteristiske norske Vendinger eller Ordstillinger, og hans Stavning af flere Ord tyder ikke

paa nogen norsk Udtale. Saaledes vilde en Nordmand neppe bruge Skrivemaaden „Rien“ for Riggen, eller „faaen“ for faaet og „gaaen“ for gaaet, hvilke sidste Ordformer derimod er udbredte i Jylland.

Hans Svendsens Søtjeneste i Holland falder under den anden engelske Krig. Han kom kort efter Hollændernes første uheldige Søslag ved Lowestoff og deltog derefter netop i to af de Ruyters berømteste Bedrifter, det Firedages Søslag og Togtet op ad Themsen. I det førstnævnte Slag tog han personlig Del i Erobringen af den engelske Viceadmiral Berkeleys Skib, hvorom han giver en grundigere Skildring, end jeg andetsteds har truffet i den hollandske og engelske Søkrigs historiske Litteratur.

I Reglen er Svendsen som Sømanden i Almindelighed ikke nogen Mand af mange Ord. Ofte siger han lidet eller intet om ret vigtige Begivenheder i Søkrigen, naar han ikke personlig deltager i dem. Det er for saa vidt for os en Fordel, at han ikke har spildt sit Krudt paa andenhaands Rygter herom. Thi om det end hænder, at Forfatteren ikke er med alle Vegne, hvor man af Interesse for Krigens Gang gerne vilde have ham med, og om han end jævnlig springer ind i

os ukendte Begivenheder uden at give os de for Forstaaelsen nødvendige Forklaringer, vil man let ad anden Vej kunne fremstille den nødvendige Ramme udenom hans Oplevelser. Hovedomridsene af den Søkrig, hvori han deltager, og de fornødne personlige Oplysninger om de Admiraler, under hvem han tjente, kan med tilstrækkelig Sikkerhed genfortælles paa Grundlag af den kendte historiske Litteratur.

Hans Svendsens Dagbog, der nedenfor første Gang aftrykkes, er med en pyntelig Haandskrift, der lige saa vel som hans Sprog er paavirket af Hollandsk, nedskrevet paa tykt Papir i Folio. En Blækstreg holder alle Dato-Angivelserne, hvormed Dagens Begivenheder altid indledes, ude i en bred Margen i snorlige Rækker. Man faar ved Læsningen det Indtryk, at Forfatteren er en ung Mand, der har gjort sig Umage med hvert Bogstav og med militær Ordenssands glædet sig ved at se dem ordnede i regelmæssige Kolonner. Blandt de ellers med gotiske Bogstaver skrevne Ord er bl. a. Navnene fremhævede med latinske Bogstaver. Kapiteloverskrifter og Resuméer, udførte i regelmæssige Linier med større Bogstaver, letter hist og her Oversigten. I den ne-

denfor trykte Gengivelse af Dagbogen er imidlertid de latinske Typer, fordi de nu læses med langt større Lethed end de gotiske, overalt anvendte, og den Forskel, der i Haandskriftet har været gjort ved at afvexle med latinske og gotiske Bogstaver, er ikke bibeholdt. Ligeledes vilde det være ganske upraktisk fra Haandskriftet at overføre den brede Margen som en reserveret Samlingsplads for de undertiden kun med lange Mellemrum tilbagekommende Datoangivelser. Derimod vil her i den trykte Gengivelse de med Versalier trykte Overskrifter og Resuméer, samtidigt med at lette Oversigten, minde os lidt om Forfatterens Orden og den Glæde, hvormed han aabenbart med de store udhævede Bogstaver i Haandskriftet har rekapituleret de mange vigtige Slag, som han har deltaget i.

Det ellers vel bevarede Haandskrift er ikke forsynet med nogen Titel. Den her benyttede er tagen efter Bogens Indhold.

Selve Bogstaveringen er som Hovedregel nøje gengiven, blandt andet for ikke at unddrage Læseren den Vejledning, der her igennem mulig kan gives om Forfatterens ukendte Fødested eller Hjemsted. For den Læser, der er uvant med at

læse ældre Dansk er dog enkelte mindre, men for Læsningen vigtige, Lempelser indførte. Saaledes er Nutidens Interpunktion og Brug af store og smaa Forbogstaver gennemført. Ligeledes er Bogstaverne v og u ombyttede efter Nutidens Brug, saa at vd rettes til ud, V-ueier til Uveier, vnderueigs til underveigs. Kun er Bogstaveringen af Mandens Navn beholdt uforandret. Det med det gotiske Alfabet bortfaldende ß er erstattet, eftersom det efter vor Brug passer, med et eller to s'er, saaledes oss for osß, visse for viße. Udeladte Bogstaver er i kritiske Klammer undertiden tilføjede for Forstaaelsens Skyld. Dog er Klammerne udeladte ved Udfyldelsen af enkelte særdeles hyppigt genkommende Forkortelser, om hvis Forstaaelse ingen Tvivl kan herske, som Capt., Comd., Excell., forschr.(forschreffne), efterschr., forbte(forbemeldte) Gyld. (Gylden), Amsterd. og Rotterd., der er udfyldte efter Forfatterens vanlige Skrivesæt.

Forfatteren har ikke været uden Dannelse, ellers vilde vanskelige fremmede Ord ikke saa hyppigt findes korrekt stavede efter Tidens Stavemaade, og ellers var han næppe heller blevet Adelsbors. Naar han paa den anden Side med en vis Haardnakkethed helt igennem staver andre

Ord helt forkert, som Cyers eller Cyrs for Kyst og Magdassiner for Magasiner, kan det formentlig tilskrives hans Ungdom. At han altid skriver Søldat for Soldat er muligvis en Provincialisme.

Til lettere Forstaaelse af Dagbogens Indhold følger først en Oversigt over Hovedbegivenhederne i den Søkrig, hvori Hans Svendsen deltog. Fremdeles vil Noter under selve Dagbogen give Besked om forskellige berørte Enkeltheder og nærmere Oplysninger om de af Svendsen omtalte Personer.

Originalen er ikke illustreret, men Samtidens Kunst, der stod meget højt, navnlig i Holland, har efterladt os Billeder, der kan give os et troværdigt Indtryk af flere af de Mænd, der ledede de Begivenheder, hvori Svendsen tog Del. Fremragende Malere som Ferdinand Bol og Bartholomæus van der Helst har malet saa levende Portræter af de hollandske Admiraler de Ruyter og Aert von Nes, at vi ikke kan tvivle paa, at de har lignet livagtigt. Dygtige samtidige Tegnere og Kobberstikkere har afbildet andre Admiraler, og fra offentlige Billedgallerier er Gengivelser af disse Portrætter saa udbredte, at det navnlig paa Grund af velvillig Imødekommen fra Direktionen

for den kongelige Kobberstiksamling ingen store Vanskeligheder har frembudt at give Læseren Lejlighed til at se dem ligesom med Samtidens Øjne.

En heldig Omstændighed har bevirket, at ogsaa de fleste engelske Admiraler, mod hvem Hollænderne kæmpede, er blevne forevigede i levende Live af en dygtig Maler, Sir Peter Lely, og det netop samme Aar, 1665, da Svendsen kom i hollandsk Tjeneste, efter Ordre af Hertugen af York, der nemlig gerne vilde have et Billede af hver af Flaadens tolv Flagmænd. Mellem disse var ogsaa Berkeley, som faldt allerede Aaret efter, da Svendsens Chef entrede hans Skib i det Firedages Slag. Direktionen for Greenwich Hospital, til hvilket de forlængst skænkedes, har ikke blot med største Velvillie paa min Forespørgsel meddelt mig, at Originalerne endnu findes i Hospitalets „Painted Hall", men endog, da Fotografier heraf ikke vides at være i Handelen, givet Tilladelse til, at Lelys Portrætter af de af Svendsen nærmere omtalte tre Admiraler, Monk, George Ascue og William Berkeley, maatte fotograferes og reproduceres som Illustrationer til nærværende Dagbog.

Den bekendte samtidige Marinemaler, Karl II.s senere Hofmaler, Willem van der Velde, junior,

der sammen med Faderen fulgte med til Søs i disse Aars Søslag for at tegne alt fra første Haand, har malet Originalerne til de to Marinebilleder, der illustrerer Svendsens Beretning om Hollændernes Erobring af nogle af Englændernes bedste Orlogsskibe. Man vil her uden Tvivl finde tro Gengivelser af de flydende Kasteller, hvorpaa saa mange tusinde Sømænd i hans Tid levede og kæmpede paa Liv og Død.

Bestyrelsen for „Den grevelige Hielmstierne-Rosencroneske Stiftelse“ har vist den velvillige Interesse for det her udgivne Værk, at give et Bidrag til Trykningsomkostningerne, uden hvilket det næppe havde set Lyset, hvorfor det sluttelig er Udgiveren en Glæde at udtale sin bedste Tak.

December, 1909.

Gerhard L. Grove.

OVERSIGT OVER HOVEDBEGIVENHEDERNE I HOLLANDS ANDEN SØKRIG MED ENGLAND FRA 1665 TIL 1667[1])

I AARET 1665, den 4. Marts, erklærede England Holland en Krig, hvortil det af mange Grunde længe havde trukket op. Kappestriden om Verdenshandelen og Herredømmet paa Havet gjorde det vigtigt for begge Nationer at møde saa vel forberedte som muligt, og deres Flaader vakte Samtidens Beundring ved deres Størrelse og Styrke.

---

[1]) Af trykte Hovedkilder, benyttede til Udarbejdelsen af følgende Oversigt, kan nævnes: Gerard Brandt: Het Leven en Bedryf van den Heere Michiel de Ruiter etc., te Amsterdam 1701. — Aitzema: Saaken van Staet en oorlogh, Deel II—III. — J. C. de Jonge: Het Nederlandsche Zeewezen. — P. J. Blok: Geschiedenis van het Nederlandsche volk V. — Calendars of State papers, Domestic, 1665—67. — G. M. Trevelyan: England under the Stuarts, London 1904.— Pepy's Diary and Correspondence I—IV, udg. ved R. Braybrooke.

Englands Flaade kom først i Søen. Den talte da, i Begyndelsen af Maj Maaned, 109 Krigsskibe af forskellig Størrelse foruden 21 Brandere, var væbnet med 4192 Kanoner og besat med 21 à 22,000 Mand.

Flaadens Øverstbefalende var Hertugen af York, Kong Karl II's Broder, der efter hans Død besteg Tronen under Navn af Jakob II. Han var som Slægtning af Fyrstehuset Oranjen en Fjende af den nederlandske Republik og havde ivrigt tilskyndet til Krigen i det Haab, at et Nederlag for Hollænderne kunde bidrage til atter at bringe hans Frænder til Magten. Han nærede stor Interesse for Flaaden, bidrog meget til dens Udvikling og førte ved denne Lejlighed selv det røde Flags Eskadre. Den næst Hertugen kommanderende var Prins Rupert af Pfaltz, Kongens Søstersøn, en modig Kriger, som førte det hvide Flag. Edward Montagu, Greve af Sandwich, førte det blaa Flag. Af andre bekendte Flagmænd gjorde William Penn, John Lawson, Georg Ascue og Christopher Mings Tjeneste i Flaaden.

Hollænderne udrustede ogsaa en Flaade, saa stærk som aldrig før, der talte 103 Krigsskibe, 7 Jagter, 11 Brandere og 12 Galjoter med 4869

Kanoner og 21000 Matroser og Soldater, en Flaade, som ikke stod tilbage for Englændernes i Skyts og Bemanding, men vel i Skibenes Størrelse. Den stod under Befaling af Jakob af Wassenaer-Obdam og var delt i ikke mindre end 7 Eskadrer. Under ham kommanderede Admiralløjtnanterne Jan Evertsen, Egbert Meuwsen Cortenaer, Auke Stellingwerff, og Vice-Admiralerne Cornelis Tromp, Cornelis Evertsen og Volkhard Schram, der alle havde vundet sig gode Navne i tidligere Søkrige.

Flaaden løb ud sidst i Maj, og med store Forventninger og stor Utaalmodighed imødesaa Hollænderne, hvad en saadan Flaaede kunde udrette; man mente, at Wassenaer havde forsømt en gunstig Lejlighed til Angreb og skyndede paa ham. Han sendte derefter straks sine Kostbarheder fra Borde, beredte sig paa at vinde Palmerne eller Cypresserne og angreb Fjenden den *13. Juni ved Lowestoff.*

Men Kampen svarede daarligt til Forventningerne. Hertil bidrog mange Omstændigheder. De mange Admiraler var, da Signalet til Kampen gaves, ikke i Spidsen for deres Afdelinger, de enkelte Skibe kom ikke paa deres Plads, saa at Uorden straks opstod, og Vinden havde ufor-

modet vendt sig. Man bebrejdede Wassenaer, at han ligesom i Slaget i Sundet havde givet Kampsignal uden først at have holdt Krigsraad for at afhandle de nærmere Forholdsregler. I Begyndelsen af Slaget faldt Cortenaer, en af de Admiraler, man saa mest op til, og som skulde føre Overfalingen, hvis Wassenaer faldt, og hans Overstyrmand viste den Feighed faa Timer efter hans Fald at forlade Linien og flygte med Admiralsflaget i Toppen.

En stor Forvirring opstod derved, og Fjenden benyttede sig af Lejligheden. Greven af Sandwich gennembrød Hollændernes Linie. Hertugen af York med Royal Charles paa 80 Kanoner indledede en frygtelig Kamp med Obdams „de Eendragt“ og blev selv saaret og oversprøjtet af Blod fra 3 unge Adelsmænd, der faldt ved hans Side. Imidlertid sprang Obdams Skib i Luften, og Forvirringen i den hollandske Flaade blev nu almindelig, saa meget mere som Evertsen og Tromp bestred hinandens Ret til at føre Kommandoen, efter at de to øverste Admiraler var faldne. Flere andre Skibe sprang ogsaa i Luften, atter andre erobredes, og Holland mistede 17 af sine bedste Skibe og maatte endda prise Lykken, at Englænderne ikke

bedre forfulgte deres Sejr. Ogsaa Admiral Stellingwerff fandt her Døden, medens Englænderne, som havde haft et Tab af tre Skibe, mistede Admiralerne Lawson og Sansum.

Skønt adskillige Hollændere havde kæmpet tappert, vakte Nederlaget den største Harme i Holland. Heraf faar man et levende Indtryk i Relationer, som blev hjemsendt af den danske Gesandt Peter Charisius de første Dage efter.

Han fortæller om, hvorledes det første Bud, der kom, ikke turde fortælle Sandheden, men raabte Viktoria for at hytte sit Skind, at Folket i Nordholland dræbte flere af de hjemvendte Kaptajner, som de mente ikke havde opført sig modigt nok under Slaget, og plyndrede hos andre Kaptejners Familier. Den tapre gamle Admiral-Løjtnant Jan Evertsen (om hvem de Jonge fortæller, at han paa denne Dag i Slaget havde opskudt 15000 Pund Krudt og faaet over 50 døde og saarede ombord samt 17 Skud i Skibet under Vandlinien), blev af Kvinderne i Briel, hvor han steg i Land, tre Gange kastet i Havnen, ja han havde sikkert mistet Livet, om ikke nogle Soldater havde reddet ham. Da han blev ført for Krigsretten i Texel, erkendte ogsaa alle fornuftige Folk, at der

var sket ham „en stor Uret for Gud og Verden“, og at han havde holdt sig som en ærlig Soldat og saa godt som nogen i hele Flaaden, men Kvinderne i Zeeland, af hvilke mange havde mistet deres Mænd i Slaget, erklærede ikke desto mindre, at de vilde rive ham i Stykker, naar de atter fik fat paa ham. Relationerne vidner imidlertid ogsaa om, hvilken Energi Hollænderne viste for atter at gøre Flaaden kampdygtig.

Raadpensionius Johan de Witt tog øjeblikkelig til Texel, hvor ikke mindre end 3000 Skibstømmermænd straks samledes for hurtigst muligt at gøre Flaaden i Stand til at forsvare deres Farvande.

Ramte Hollændernes Harme adskillige skyldige — og flere til —, glemte man ej heller at hædre de to Hoved-Admiraler, der stred med Tapperhed, til de faldt.

Staten bekostede et Æresminde over Wassenaers Grav, en „Pralgrav“, som Hollænderne kalder det, ligesom over den store Tromp. Cortenaers Admiralitet hædrede ham med en Æressøjle.

For os Danske er det interessant at se, at Hollænderne over denne Kamp, hvori disse fandt deres Død, ikke glemte, at alle tre faldne Admiraler i

Danmark havde indlagt sig Fortjenester. For ikke at tale om Lederen af Ekspeditionen til Danmark, Wassenaer, blev ogsaa den tapre Cortenaer hædret udtrykkelig for sine Udmærkelser i Danmark i en Gravskrift, der paa dansk lyder:

„Skønt uden Øje, Haand, vor Helt fra Maas, den gæve,
Var Flaadens Øje selv, og Fædrelandets Næve.
Den store Cortenaer, en Flaade Skræk paa Havet,
som lukked' Sundet op, han ligger her begravet."

og et Digt under et smukt Portræt af Stellingwerff lyder i dansk Oversættelse:

Her ser I Stellingwerff, som ret paa Sømands Vis
paa lange Togter vandt sig Havets Hæderspris,
som under Hollands Flag hjalp til den svenske Vælde
at slaa af *Sund og Bælte.*
Som siden og forstod den Britte at angribe
med Frislands Orlogsskibe,
hvor dog en Kugleregn hans Livskraft brød
ved en durchlautig Død.

Utvivlsomt har ogsaa de lange og strabadserende Togter i de vanskelige danske Farvande fra 1658 til 1660, da Skibene var i Søen, saa længe ikke den haarde Frost bandt dem, og Besætningen i Vintertiden maatte gøre streng Tjeneste i det belejrede København, bidraget ikke uvæsentligt til at uddanne de haardføre Sømænd og duelige

Skibschefer og Admiraler, der udmærkede sig i den anden engelske Krig. Det er i al Fald ikke uden Interesse at lægge Mærke til, at saa godt som alle de Admiraler, der mest udmærkede sig i den her omtalte Krig, nemlig, foruden de tre nysnævnte faldne, de Ruyter, Aert van Nes, Jan Evertsen, de Vries, Meppel, de Liefde, Banckers og Sweers tilligemed flere Schoutbynachter og mange bekendte Skibschefer havde været Deltagere i Expeditionerne til Danmark. Af første Rangs Kræfter savner man egentlig kun Cornelis Tromp, der først senere skulde komme til at spille en Rolle i Danmarks Historie.

Efter Wassenaers Fald fik Tromp foreløbig Overkommandoen, men Staten gav ham et Søraad med, bestaaende af tre Deputerede fra Generalstaterne, tre Oberster over Landtropperne og tre erfarne Sømænd, en ny Foranstaltning, foranlediget dels ved den Mistillid, man efter Slaget havde til Admiralernes Enighed, dels ved Tromps velbekendte Heftighed og Egensindighed og mulig ogsaa hans Hengivenhed for Oraniernes Parti. De Deputerede var Johan de Witt selv, Rutger Huygens og Johan Boreel.

Flaaden stod netop i Begreb med at løbe ud, da de Ruyter først i August uventet kom hjem

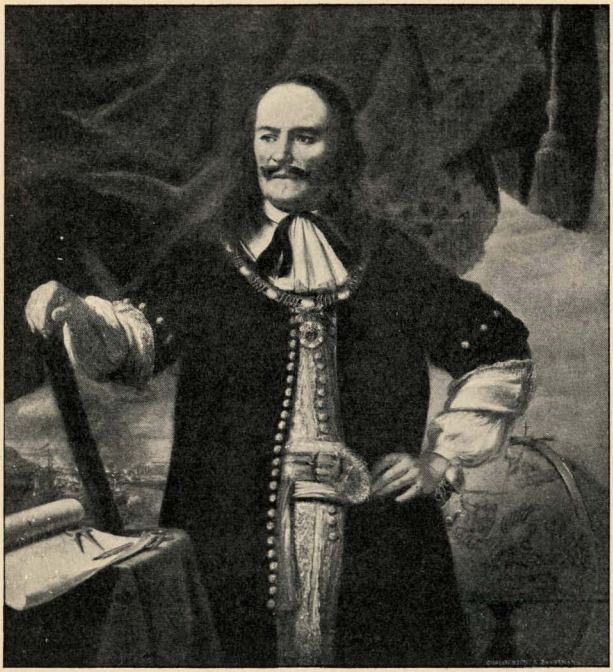

MICHIEL ADRIAENSZOON DE RUYTER,
General-Admiral-Løjtnant af Holland og Vestfrisland.

fra Togtet til Guinea og Amerika. Denne erfarne Sømand, der var opdraget fra Barnsben i Koffardifarten, havde siden oftere givet udmærkede Beviser paa sin overlegne Dygtighed som Leder af Krigsflaader og nød hos hele Nationen en ubetinget Tillid. Da han ogsaa var ældre Vice-Admiral, end Tromp, blev han udnævnt til Admiralløjtnant i Wassenaers Sted, og Tromp maatte træde tilbage. Raadpensionarius de Witt havde Møje med at faa denne til at tjene under den nye Øverstkommanderende paa den af ham med megen Iver udrustede ny Flaade, som han havde glædet sig til selv at føre mod Fjenden.

De energiske Hollændere havde atter bragt Flaaden op paa en Størrelse af over 100 Skibe med 20000 Mands Besætning, og det var dem af største Vigtighed at komme betids ud for at beskytte en overmaade rig Ostindieflaade, der ventedes hjem norden om Skotland. Men Vinden var stadig ugunstig for Flaadens Udløbning ad den almindelige Vej. Trods alle Modforestillinger af stedkendte Sømænd havde imidlertid Raadpensionarius de Witt det Mod efter foretagne ny Maalinger (den 14. August 1665) at føre Flaaden ud gennem Spanjardsgat, hvilket lykkedes fortræffe-

ligt, hvorfor det efter ham fik Navnet „Jan de Witts Diep“.

Ostindieflaaden var imidlertid allerede da tyet ind til Bergen. Men nær havde Hollænderne her mistet deres Velfærd paa en skammelig Maade, idet Frederik III, der af flere Grunde var stødt paa Hollænderne, var gaaet ind paa at se igennem Fingre med, at Englænderne tog den hollandske Flaade i Bergen, mod at faa Del i det rige Bytte. Lykkeligvis kom dog de hemmelige Instruxer herom for sent til General Claus Ahlefeldt, som *i Kampen paa Bergens Vaag* den 12. Aug. 1665 tappert hjalp Hollænderne at afværge Englændernes Angreb, da de hastede efter Byttet.

Nu blev Opgaven for Flaaden at hente Ostindie- og Smyrnaflaaderne hjem fra Bergen. De Ruyter traf ikke den engelske Flaade paa Udvejen. Men Tilbagevejen blev ved forfærdelige Storme, som splittede Eskadrerne, højst besværlig og farefuld. Flere Krigsskibe og et Par rige ostindiske Skibe blev derved erobrede af Engelskmændene trods alle kloge Foranstaltninger af de Witt og de Ruyter i Forening, men Hoveddelen af Flaaden kom lykkelig hjem, og Staten takkede dem for deres Ledelse.

Uden at dvæle ved Landkrigen med Biskoppen af Mynster, som Holland samtidigt førte, skal om dette Aars øvrige Foretagender til Søs kun meddeles, at de Ruyter atter, i Begyndelsen af November Maaned, under Englands Kyst opsøgte Fjenden, som imidlertid havde søgt Havn, hvorefter Hollænderne intet videre kunde udrette til Søs i dette Aar.

I 1666 først paa Aaret udrustede Hollænderne atter en udmærket Flaade. Men af deres Allierede havde de ikke megen Glæde. Frankrig havde vel endelig erklæret England Krig, men af nogen fælles Flaadeaktion blev der intet. Danmark havde ganske vist, efter lang Vaklen mellem England og Holland, ogsaa sluttet sig til sidstnævnte Magt og lovet — mod rigelige Subsidier — at udruste 40 Krigsskibe, til hvilke Staterne skulde føje 8. Men nogen direkte Medvirken modtog Hollænderne ejheller herfra.

Flaaden talte, da den sidst i Maj gik ud, omtrent 85 større Krigsskibe, altsaa ikke fuldt saa mange, som Obdams forrige Aar, men Skibene var gennemgaaende større. Den førte 4615 Kanoner, og Besætningen talte omtrent 22,000 Mand.

Den var delt i tre Eskadrer under de Ruyters Overkommando. Den forreste førte de Ruyter og van Nes, den midterste Cornelis Evertsen og de Vries, den agterste Tromp og Meppel. Under disse Admiralløjtnanter stod Viceadmiralerne de Liefde, van der Hulst, Banckers, Schram og Coenders samt Schoutbynachterne Jan van Nes, Sweers, Cornelis Ewertsen den yngre, Stachouwer og Bruynsveldt.

Den 11. Juni fik de ved North-Foreland den engelske Flaade i Sigte. Overkommandoen førtes af George Monk, Hertug af Albemarle, bekendt som en af Hovedmændene for Stuarternes Genindsættelse paa den engelske Trone, en Kriger, der havde vundet sine Sporer til Lands, længe før han blev Søkriger. Denne Flaade var ogsaa delt i 3 Eskadrer. Det røde Flag førtes af Monk, Mings og Jordan, det hvide af Ascue, Berkeley og Harman, det blaa af Allen, Tiddyman og Jeremias Smith, hver nogle og tyve Skibe stærke. En fjerde Flaadeafdeling af samme Størrelse under Prins Rupert var, til stor Skade for Englænderne, fjernet fra de andre i Kampens første Dage.

Fra den 11. til 14. Juni udkæmpedes nu *det*

GEORG MONK, HERTUG AF ALBEMARLE,
Engelsk overstkommanderende Admiral i det Firedages Slag

Reproduceret til dette Værk efter Maleri af Sir Peter Lely i Greenwich Hospital ifølge Tilladelse indhentet gennem Hospitalets Bestyrelse.

Firedages Slag, et af Europas mest morderiske Søslag.

Allerede den første Dag sprang to hollandske Skibe i Luften, men Tromp afskar tre engelske Skibe, nemlig Berkeleys Admiralskib „the Swifture“, som erobredes ved Entring af Kaptajn Henrik Adriaensen (hos hvem Hans Svendsen var ombord), samt „the Royal George“ og „Zevenwolden“. En haard Kamp stod mellem Cornelis Evertsen og Harman, der med et meget medtaget Skib maatte flygte, medens Evertsen faldt for sidste Skud fra Harmans Skib. De Ruyter lod med Villie Fjenden beholde Luven, da de engelske Skibes Rankhed i det haarde Vejr hindrede dem i at bruge de underste Batterier. Natten brugtes fra begge Sider til at reparere Skibene. Næste Dag brød Tromp og van der Hulst Fjendens Linie, men blev derefter helt omringede. Sidstnævnte faldt, og Tromp blev i sin farlige Stilling undsat af de Ruyter, som, ved at hejse Blodflaget, paabød et almindeligt Angreb. Fire Gange angreb Hollænderne, og tilsidst maatte Monk, som kun havde 28 Skibe hos sig, tage Flugten. Den 13. forfulgte de Ruyter paany Monk, som tappert holdt sig tilbage med 16 Skibe for at beskytte sine mest

medtagne Skibe, men paa Flugten kom Ascues Skib paa Grund og maatte stryge for Tromp, der til sin Sorg fik Ordre til at brænde denne Prise, der var et af de smukkeste Skibe i Flaaden, med 92 Metalkanoner og 700 Mand, for ikke at opholde Slagets Gang. Nu kom imidlertid Prins Ruperts Flaade til med friske Skibe, medens Hollænderne var medtagne af tre Dages Kamp. De Ruyter sammenkaldte da Skibscheferne og opflammede dem alvorligt til Kampen den fjerde og afgørende Dag. Gang paa Gang styrede Flaaderne imod hinanden. Selv angreb han Monks Skib, Royal Charles, gjorde det ukampdygtigt og sørgede som altid for at yde Bistand overalt, hvor den tiltrængtes. Efter en blodig Kamp, hvori de Liefdes, Tromps og van Nes's Skib blev gjort utjenstdygtige, blev de Engelske tilsidst jagede paa Flugt. Fire hollandske Skibe blev et Bytte for Flammerne, andre svært beskadigede, men ingen faldt i Fjendens Hænder. Derimod mistede Englænderne over 20 Skibe, enten ved Tilintetgørelse eller Erobring (6); og 3000 engelske Fanger, hvoriblandt Admiral Ascue, førtes med paa den hollandske Flaade. Tallet paa Englændernes Døde og Saarede ansloges til c. 5000 Mand og var be-

tydeligt større end Hollændernes, paa hvis Side Fordelen ubetinget var.

Dagen efter, at Slaget var endt, sender de Ruyter Kong Frederik III en for hans Beskedenhed karakteristisk Meddelelse om det berømmelige Firedages Slag, som i al Korthed (uden Titel og Underskrift) paa dansk lyder:

„Til Fuldbyrdelse af min skyldige Pligt kan jeg ikke undlade paa det ydmygste at give Eders kongelige Majestæt til Kjende, at vi efter fire Dages Disputeren med den engelske Sø-Armade, begyndt den 11. dennes og endt den 14., endeligen har faaet samme paa Flugt. Alle Omstændigheder ere at se af denne hosføjede Kopi af et Missive, jeg desangaaende har sendt vor Stat, hvortil jeg for Kortheds Skyld henviser, ønskende af mit inderste Hjerte Eders Majestæt med alle af Sammes kongelige Familie Guds naadige Velsignelse og al tænkelig Prosperitet i Regeringen over Deres Riger og Folk.“

Begge Parter anstrengte sig paany for snarest at sende Flaaderne ud, og den *3.—4. August 1666* mødtes de atter i et nyt stort Slag. Tromp var her saa ivrig i Forfølgelsen af den engelske Admiral Smith, at han satte den øvrige Flaade i den største

Fare. Englænderne kastede sig imidlertid først med stor Magt over den forreste Eskadre, der blev slaaet paa Flugt efter tapper Modstand. Begge Admiralløjtnanterne Johan Evertsen og de Vries faldt tilligemed Vice-Admiral Coenders, medens Vice-Admiral Banckers Skib blev skudt i Sænk, Mandskabet fanget og han selv med Møje reddet. Evertsen var den samme Admiral, som Kvinderne i Briel efter det uheldige Slag i forrige Aar søgte at drukne i Havnen. Her viste han atter sit Mod ved at tilbyde sin Tjeneste igen i sin nylig faldne Broders Sted. De Ruyter var ved Vindstille forhindret i at hjælpe denne Eskadre i rette Tid, og efter dens Tilintetgørelse styrtede de samlede Englændere over ham. Kun ved et glimrende Forsvar reddede han sig med sine yderst medtagne Skibe ud af Kampen, som var et afgjort Nederlag for Hollænderne. Han rejste strax alvorlige Klager mod Tromp, som ikke havde sluttet sig til de andre, før Kampen var forbi, og gjorde ham ansvarlig for Nederlaget. Sagen endte med, at Tromp fik sin Afsked, trods sin lange og udmærkede Tjeneste. Flere Kaptajner havde ikke gjort deres Pligt, og de Ruyter havde svævet i alvorlig Frygt for, at hele Flaaden

skulde være ruineret, hvis nemlig Englænderne havde forfulgt dem mere energisk.

Englænderne beherskede imidlertid nu Valpladsen, og deres Schoutbynacht Holmes trængte den 19. August ind til Vlie og voldte Hollænderne et uhyre Tab ved at opbrænde to Konvojskibe og henimod 140 Koffardiskibe samt plyndre Terschilling, hvorfor Hollænderne kun fik en ringe Erstatning ved at tilintetgøre nogle engelske Skibe paa Elben.

Den hollandske Flaade var atter i September og Oktober ude med omtrent 80 Skibe, en Tid lang under Kommando af Aert van Nes, da de Ruyter var syg, medens Raadpensionarius de Witt gik med som Statens Befuldmægtigede. Englænderne, som i samme Efteraar dels var plagede af smitsom Syge, dels ramte af en stor Ulykke, Ildebranden i London, hvor næsten 13,000 Huse brændte, undgik nu Kamp, og Vinteren afbrød for dette Aar Søkrigen, medens Hollænderne mod Sædvane holdt en mindre Flaadeafdeling i Søen i Vintermaanederne for at skærme mod Kaperier.

Medens Aaret 1667 nærmede sig, rustede Hollænderne sig med sædvanlig Iver til nye Togter

i det følgende Aar i Haab om kraftig Medvirkning af den franske Flaade. En Kvadrupel-Alliance med Danmark, Brandenborg og Lüneborg befriede dem for Frygten for ny Anfald fra Münster, og for at Svenskerne skulde bemægtige sig Bremen og dermed Herredømmet over Weseren. Baade England og Holland følte sig imidlertid finansielt trykkede af Krigens Omkostninger, og Fredsunderhandlinger indlededes. Sverrig tilbød sig som Mægler, og Slottet i Breda anvistes til Fredsunderhandlinger. Disse trak dog længe ud. Hollænderne frygtede Frankrigs og Sverrigs mod dem mindre velvillige Sindelag og fandt det ønskeligt ved en eller anden glimrende Daad at vise Verden, at de ikke var sat ud af Spillet, men endnu kunde møde med en anselig Flaade. I al Hemmelighed forberedte de en Plan, Raadspensionarius de Witt tidligere havde fattet. Den gik ud paa at løbe op ad Themsen og ødelægge den engelske Flaades Magasiner. Men man manglede dengang stedkendte Mænd til at lede Flaaden over Bankerne. Nu havde imidlertid de Ruyter skaffet dem tilveje. Cornelis de Wit, en Broder til Raadpensionarius, Amtmand i Putten og Borgmester i Dordrecht, blev sendt til Flaaden som Statens

Befuldmægtigede. Den 14. Juni 1667 afsejlede 80 Skibe af forskellig Størrelse udrustede af Provinsen Holland alene (Zeelænderne og Friserne skulde følge efter) og kom d. 20. til Themsmundingen. De Ruyter, som imidlertid var bleven rask, lagde sig udenfor med de store Skibe, og de Witt gik ombord med van Ghent for med de lettere Fregatter at indlede Angrebet. De sejlede op ad Floden Medway, medens Oberst Dolman landsattes og, støttet af Flaadens Kanoner, erobrede Fortet Sheerness, som med sine store Forraad af Skibstømmer og Magasiner ødelagdes, efter at Skibscheferne havde forsynet sig med, hvad de vilde.

Medens Raadpensionarius de Witt stadig viste den mest levende Interesse for Flaaden og personlig flere Gange tog dens Ledelse i sin Haand, naar det viste sig ønskeligt, havde Kong Karl i sin Pengemangel og i Haab om snarlig Fred forsømt at udruste sin hele Flaade. De største og kraftigste Skibe laa delvis desarmerede hjemme, og det kom ham dyrt til at staa. For sent ilede Hertugen af York og Monk til Chatham. I en Hast blev der nu, da Faren nærmede sig, kastet Batterier op paa begge Sider af en svær Kæde, der

spærrede Floden Medway nedenfor Upnor Castle og Chatham. Et engelsk Øjenvidne har paa Stedet optegnet en flygtig Skitse, hvoraf her (efter Pepys Diary) meddeles en Aftegning til nærmere Orientering. Til Forsvar for Kæden anbragtes fremdeles udenfor: Fregatten Unity, indenfor: Carolus Quintus, Matthias og Mommouth, ligesom ogsaa Admiralskibet Royal Charles beordredes derhen, og andre Skibe sænkedes for at besvære Indløbet. Floden var flere Steder meget snæver, og store fjendtlige Troppeafdelinger nærmede sig, hvilket dog ikke afholdt Cornelis de Witt og van Ghent, og under dem de Liefde og Vlug, fra den 22. Juni at lette Anker og staa længer op ad Floden. Kaptajn van Brakel gik med to Brandere løs paa Unity og erobrede det, en af Branderne brød Kæden og stak Mathias i Brand, en anden Carolus Quintus, og Batterierne bragtes til Tavshed.

Nu satte den lille Fregat Agatha med de to nævnte Førere ombord forbi Kæden lige paa Royal Charles, som uden større Besvær erobredes, saa at de Witt fra Fjendens Admiralskib kunde hjemsende Beretning om dette lykkelige Udfald af Expeditionen. Efter Raadføring med de Ruyter, som derpaa kom til, blev næste Dag flere

mindre Skibe, Baade og Brandere sendte længere op ad Floden, Admiralerne var med i Baadene og trods stærk Beskydning fra Upnor Castel opbrændtes for Øjnene af Hertugen af York, Prins Rupert og Monk tre af Englands største Skibe, hver paa 80 Kanoner, nemlig the Royal Oak, the Loyal London og Old James.

Længere ind kunde Nederlænderne ikke forfølge Sejren; dertil var Chatham for stærkt befæstet. Men de havde naaet deres Hovedøjemed. Med et ringe Tab af 50 Matroser og nogle Brandere havde de givet den engelske Flaade et meget alvorligt Knæk. Hollænderne tilintetgjorde sex store Skibe og medførte to, medens Englænderne selv havde maattet sænke flere. Derhos havde de hos Befolkningen ved Themsen udbredt stor Forskrækkelse, der naaede indenfor Londons Mure og bidrog til, at ogsaa det engelske Folk, trykket af Krigens store Omkostninger, ønskede Fred. Staten takkede de Witt for hans Mod og Iver i Udførelsen af Hvervet, de Ruyter for Overledelaf Flaaden og van Ghent som Anfører af den indsendte Eskadre. Desuden gav Provinsen Holland rige Udmærkelser til disse saavelsom Van Brakel, de Liefde, Vlug og Tobiasen.

Raadpensionarius vilde dog ikke nøjes hermed. De Ruyter bød derfor van Nes blive liggende med den ene Halvdel af Flaaden ved Themsen, medens han med den anden krydsede langs Kysten, truende med Indfald, uden dog at møde nogen fjendtlig Eskadre. Den 12. Juli foretoges et Angreb paa Harwich, som ikke lykkedes, navnlig fordi Grundene udenfor holdt Skibene i for lang Afstand til med Virkning at beskyde Fortet. Den 2. August sejlede van Nes længere op ad Themsen og angreb Spragge, der med 5 Fregatter, 17 Brandere og mange mindre Fartøjer laa ved Hope. Englænderne blev drevne tilbage, men Branderne stak Ild paa hverandre, og Hollænderne mistede alle deres 12 Brandere. Næste Dag kom Jordan med 4 Fregatter og 16 Brandere udefra, og Svendsen viser, hvor klogt Hollænderne under van Nes, ved stadig at have bemandede Slupper liggende foran Skibene, hindrede de farlige Brandere i at ødelægge et eneste Skib. Den engelske samtidige Dagbogsforfatter Pepy kritiserer skarpt baade Jordan og Spragg, som ikke havde mindste Samarbejde, og klager over, at Hollænderne i denne Krig overgik hans Landsmænd

baade i Klogskab, Mod og Kendskab til Englændernes Farvande.

Disse sidste Fjendtligheder udøvedes endnu, efter at Freden i Breda faktisk var sluttet, den 31. Juli 1667, n. St. Først i Oktober standsedes de, og den hollandske Flaade vendte hjem.

Havde end de sidste Angreb paa England fremskyndet Freden, blev Betingelserne dog ikke saa gode, som Hollænderne havde haabet.

Navigationsakten fra Cromwells Tid, der havde været saa generende for deres Handel, holdtes fremdeles ved Magt, dog blev der gjort den Begrænsning til Fordel for Holland, at Gods fra Tyskland og de sydlige Nederlande for Fremtiden maatte indføres paa nederlandske Skibe. I Flagspørgsmaalet hævdede Englænderne deres gamle Ret. Imidlertid enedes man om ikke længere at beskærme hinandens Oprørere. Med Hensyn til Kolonierne fastslog man Status fra 10. Maj 1667, hvorved Nederlandene mistede det vigtige Ny-Nederland i Nord-Amerika, som Admiral Robert Holmes i 1664 i Fredstid havde erobret, derimod beholdt de Surinam i Sydamerika, som den 28. Febr. 1667 var blevet erobret af Abraham Crynssen med en lille Eskadre, og som siden blev Holland

en vigtig Koloni. De Witt kunde alligevel ikke uden Ret tale om, at man ikke tidligere af England havde kunnet tiltvinge sig bedre Betingelser.

* * *

Om den store Søkrig mellem Hollænderne og Englænderne, hvoraf kun Hovedomridsene ovenfor til en Orientering er søgt optrukne, vil den danske Sømands nu følgende Optegnelser hist og her tilføje nye Enkeltheder, især fra det Firedages Slag og Kampene ved Themsens Munding. Men navnlig vil de gamle Dagbogsoptegnelser, i Forbindelse med de tilføjede Gengivelser af Billeder fra Samtiden og oplysende Noter, formentlig bidrage til at give os en mere levende Forestilling end hidtil tilgængelig om vore Sømænds Liv og Omgivelser, naar de ved Midten af det 17de Aarhundrede talrigt flokkedes under Hollands Flag i Krig og Fred.

HANS SVENDSENS DAGBOGSOPTEGNELSER FRA HOLLANDSFÆRDEN

1665—1667

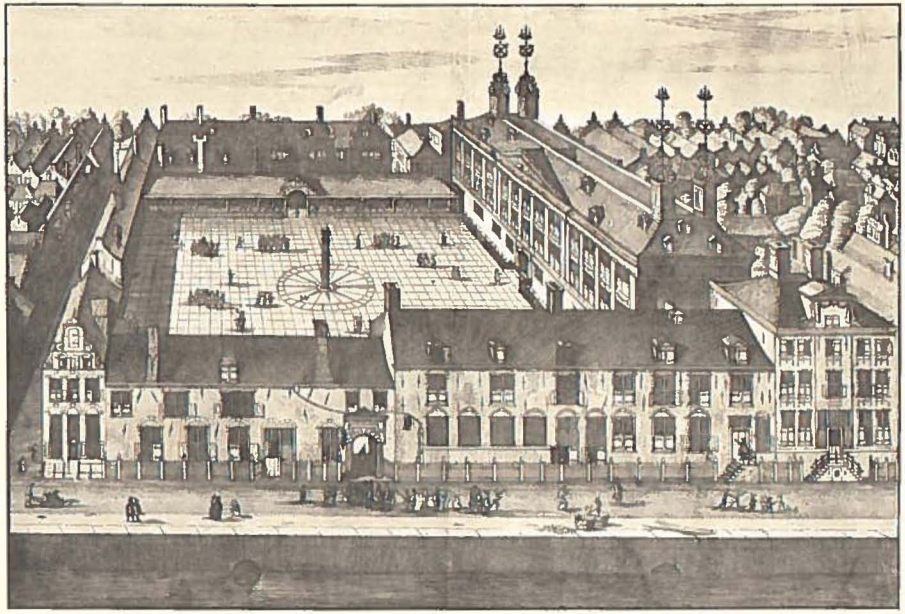

PRINSENHOF, ADMIRALITETSBYGNINGEN I AMSTERDAM.

(Vindfløjene forestiller Skibe udrustede for en Admiral, en Admiralløjtnant, en Viceadmiral og en Schoutbynacht).

ANNO 1665 dend 1. Aprill reigste ieg Hans Suendsen fra Kiøebenhaffn och till Holland. Gud giffve fremdelles Lyeche. Och var underveigs jmellemb Amsterdamb och Kiøebenhaffn indtil d. 20. Aprill.

Dend 9. Junij 65 tog iegh Thienneste paa Prindtzenhoff[1]) udj Ambsterdamb for Schiibs Søldat till Aarlougs att fahre och haffver om Maaneden 10 hollandsche Gylden.

Dend 10. och 11. Junij haffver ieg tillawit, hvis[2]) som iegh till Schiibs Fornøedenhed behøffvede.

Dend 12. Junij reigste iegh fra Ambsterdamb.

Dend 13. Junij komb ieg udj Tessell[3]), som er

---

[1]) Prinsenhof kaldtes i Amsterdam og flere Byer de Bygninger, der var indrettede til Brug for Admiraliteterne, antagelig fra den Tid, da Prinsen af Oranien havde været Præses i dem alle og boet i dem, naar Admiralitetsraaderne samledes (De Jonge: Geschiedenis van het nederl. Zeewesen I, S. 325). — [2]) ɔ: hvad. — [3]) Tessel eller Texel, en Ø i Indløbet til Zuidersøen med en god Red.

atten Mille fra Ambsterdamb, och komb paa eet Aarlough Schiib ved Nafn Popisberg, derpaa commanderede Captein Wilhelmus van Bergen[1]). Forbemeldte Schiib føerendes 28 Stycher, nembligh otte Tolffpunder, tij Ottepunder, sex Sexpunder, fiire Fiirepunder. Och var der Folch paa inn alles 120 Mand sterch.

Dend 14. och 15. Junij intet schriffverdigt.

Dend 16. Junij er den hollandsche Flaade indkommen udj Tessel och er bleffven repareret och ferdiggioert. Samme dito som hans Excell. Admiral Trump[2]) indkom, loed hand forre paa Boegsprøoedet waje enn tyrcheske Gøesie[3]), med hvilken Gøesie hans Excellentz vilde udtyede, att der

[1]) Skibet kaldes i Brandts Leven van de Ruiter, S. 406, Popkensberg, Kaptajnen synes ikke at have giort sig særlig bemærket. — [2]) Cornelis Tromp, født 9 Sept. 1629, død 29. Maj 1696, Søn af den berømte Admiral Martin Tromp. Kun 20 Aar gammel fik han et Krigsskib at føre, og to Aar efter udnævntes han allerede til Schoutbynacht. Tre Dage før han her nævnes, havde han deltaget i det foran omtalte uheldige Slag ved Lowestoff. Om hans Deltagelse i den anden hollandske Krig mod England henvises til det foregaaende og følgende. Tromp udmærkede sig ogsaa senere i Hollands tredie Krig mod England ligesom i dansk Tjeneste, hvor han sejrede ved Øland og af Christian V. udnævntes til Greve af Sølvisborg. Han var en af sin Tids bekendteste Admiraler, afholdt af Søfolkene, men af en opfarende og umedgørlig Karakter. — [3]) ɔ: Gjøs eller Vimpel.

Baronnet L. Admirael
West-vriesland
Admirael Generael
Van Holland en
Dom Heer tot Utrecht
en Secrete Raedt Van
Van Deenemarcke

var enn Partij Capiteins, som iche haffde holdet sig som de burde att giøere. Mens der var enn Captein ved Naffn de Hann[1]), forneffnte Captein er udaff hans Excellentz Admiral Trump høyligen respecteret, eftersom hans Excellentz Admirall Trump och denne forschreffne Captein sloeg [sig] thrende Gange igiennem dend engelsche Flaaede, och tillmed toeg denne forschreffne Captein ett engelsche Schiib paa 46 Stycher.

Den 17. 18. 19. 20. 21. 22. Junij intet andet schriffverdigt end som de Schiibe, som indkomb med Admirall Trump och var schaedeskøtt, er bleffven repareret, och er samme dito bleffven passiaret[2]), och disse effterschreffne Capiteins er

---

[1]) Jan den Haan, født i Gouda, havde i 1659 ført Skibet Haarlem til Danmark i den af de Ruyter førte Hjælpeflaade, men haft en saa alvorlig Sygdom ombord, at der døde 45 Mand af Besætningen, saa at han maatte rejse hjem før de andre med det smittede Skib. Hans Journal fra dette Togt bevares endnu paa Universitetsbiblioteket. Han nævnes som den eneste, der i det uheldige Slag ved Lowestoff førte et erobret Skib med sig hjem, udmærkede sig ofte, bl. a. ved Kijkduin, hvorefter han forfremmedes til Viceadmiral. I 1675 faldt han ved Palermo som øverstbefalende efter de Ruyters Død (De Jonge, passim, jfr. G. W. Kernkamp: Skandinavische Archivalia, 's Gravenhage, 1903, S. 227). — [2]) Ordet Passiar er gennem det hollandske „pitsjaar" kommet fra det malajiske „bitjara" Raadsforsamling eller Raad og bruges

bleffen fastsett[1]) udaff Profossen, som her effter føelger . . . .[2])

Dend 23. Junij 1665 er Folchen paa dend hollandsche Flaaede bevilget, nembligh det Schiibsfolch, som haffde verret udj Slaug, med Cortiersfolch[3]) at schiffte fra hver Schiib at kaste Terninger [om] enten de, som vahre under Graf Mouridts eller Graf Erenst, eller ogsaa Prindsse Qvartier schulde haffve først Forloff att opgaae till Ambsterdamb. Och er giffven enn Maanedtz Penge ud till hver Mand och fioerten Dages Respit. Resterende Daege udaff Junij Maanett och aldt inndtill denne effterschreffne dito er intet andet schriffverdigt end som holden Krigs Raad offver disse effterschreffne Capitainer.

Dend 13. Julij 1665 er paa Helderen udj Tessel harpisseret[4]) disse effterføelgende Capiteins, dend

---

navnlig om Skibsraadet og dets Forhandlinger. Verbet at passiare bruges her hyppigt om at tilkendegive et eller andet ved Signaler men ellers især i den snævrere Betydning „ved Signal at sammenkalde til Skibsraad paa Admiralskibet". — [1]) ɔ: fængslede. — [2]) Navnene, der her staar in blanco, nævnes nedenfor under 13. Juli. — [3]) ɔ: Kvartersfolk eller den Del af Mandskabet, der var fordelt til Vagttjeneste paa samme Kvarter. De forskellige Kvarterer havde Navn efter forskellige Medlemmer af Fyrstehuset. — [4]) Harpisseret ɔ: arkebyseret eller skudt.

føerste Captein Brun, den anden Vis van Horn, dend tredie Onchlaer van Rotterdam, dend fierde Mare van Ambsterdamb, dend fembte Captein de Marsse, dend siette Code van der Burgh. Disse forschreffne Capiteins er somme ophengt och somme harpisseret. Der var enda fiire Capiteins, som Kaaeren[1]) blef brøedet udj Stycher for dieris Føeder, och der er tvende Capteins kommen udj Rasphuset. Dieris Naffne kand mand iche till viisse faa at vide[2]).

Dend 14. Jullij 1665 fich voeres Capitain Ordere udaff hans Excellentz Admirall Thrumph att gaae til Flecherøe udj Norrige; och føerte hand samme Tiid Wimpellen under Stoere Steng effter-som hand bleft commanderet till at vehre Commandeur for tvende Aarlougschiibe, och var vij samme Tiid trende Aarlougschiibe, nemblig Popis-

---

[1]) ɔ: Kaarden. — [2]) Dommene over de Kaptejner, der blev dømte til at skydes: Jan Onklaer, Anthony de Marre og Jacob Bruyningh, over dem, der erklæredes æreløse og fik Kaarden brudt: Willem Codde van der Burch, Jan van der Marsche og Appolony Pool samt over de Kaptajner, der fik deres Afsked: Samuel Huysmann og Jacob van der Camme og endelig over Cortenaers Styrmand Ate Intes Stinstra, som bidrog mest til Forvirringen i Slaget ved Lowestoff ved at flygte med Admiralsflaget i Toppen, findes aftrykte hos Aizema i „Saken van Staet en Oorlogh", 11. Del, 2. Stk., S. 949—961.

berg, Laiden och Katten. Orderen var, att vij der schulde opsøege nogle westindische Schiibe och de samme igien til Holland at comføje, och [vi] var underveigs till effterschreffne dito.

Dend 15. och 16. Julij intet schriffverdigt.

Dend 17. Julij 1665 indkomb vij udj Flecherøe udj Norrige, och haffver vij samme Tiid giffven Æhreschaaed for Castellet dend Tiid vij indkomb, och dj gaff oss Æhreschaaed igien med dansch Løsning, och hver hollandsche Schiib schiøed siuff Schaaed.

Den 18. 19. 20. 21. Julij intet schriffverdigt viidere end som vij blef ligendis udj Flecherøe och var med Cortiers Folch paa Land.

Dend 22. Julij indkomb der till oss udj Flecherøe enn Galioth, som komb fra Holland och oss advaerede, att dend Engelsche Flaade var for Tessel sterch med Aarlougschiibe och Brander 60 Seigler.

Dend 23. och 24. Julij intet schriffverdigt.

Dend 25. Julij gich vij till Seigls fra Flecherøe och var enn Flaaede udj Føelge atten Schiibe, nemblig three Aarlougschiibe, Westinnefarerne och Coffardij Schiibe, een hollandsche Caper med threnne engelsche Priisse. Forschreffne engelsche Priisse var laed med Suecher och Toebach. For-

bemeldte Caper haffde taeget dennem under Engelland, mens dj sloeges tillsammen udj toe Timmer, och Capteinen paa dend hollandsche Capper bleff schudet hans høyere Laaer aff, och hand døede, thi jeg saa hannem udj Flecherøe. Forschreffne Caper med sinne thrende Priisse var udj Føelge med oss. Resterende Daege udaff Julij Maaenedt och indtill denne effterschreffne dito er intet schriffverdigt andet end som vij var underveigs fra Norrige och till Holland.

Dend 3. Augustj 1665 er vij indkommen udj Tessel med forbemeldte 18 Schiibe, och er strax sen bleffven passiaret udaff hans Excell. Admiral Trumph.

Dend 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Augustj 65 intet schriffverdigt passeret andet, end som det er bleffven passiaret, att enn hver Capitein schulde haffve goed Indseende, att dj dieris Vitualie saavelsom ald anden Behøffvelse till Schiibsfornødenhed indfich, paa det att, naar dend blaae Flaeg blæeste, det iche da schulde verre for seent, och hvilchen Captein, som iche da var klaer, hand motte giffve till Straff 1000 Carolj Gylden.

Dend 14. Aug. loed Hans Excell. Admirall Trump dend blaae Flaegh waye, och løeb vij samme Dag

ud med dend hollandsche Flaaede och var Seigler 113, Aarlougschiibe 89 och elleffve Brander med Fitalie Schiibe og Galioter thretten; och gich vij saa ichon med smaae Seigl till Sanden, der att forvacte Hans Excell. General de Reuter.

Dend 15. 16. 17. 18. Aug. var vij underveigs imellumb Tessel och Sanden, er jntet jmedlertiid noeget schriffverdigt passeret, andet end som vij dend forchreffne dito jmod Afften bleff vaer thretten Seigler for udj.

Dend 19. Aug. komb hans Excell. Admiral General de Reütter[1]) till oss ved Sanden med tretten

---

[1]) General-Admiralen Michiel Adriaenszoon de Ruyter, født i Vlissingen d. 24. Marts 1607, falden i Søslaget ved Palermo 1675, er Hollands berømteste Admiral, hvis Livsdata er almindelig bekendte. Han var, som ovenfor omtalt, nylig kommen hjem fra et Togt i Syden. Netop i de forestaaende Togter fra 1665 skulde han udføre nogle af sine smukkeste Krigerbedrifter, navnlig Sejren i den Firedages Kamp mod Englænderne og det berømte Togt op ad Themsen. Det var altsaa i en lykkelig Stund, at den danske Sømand var bleven antaget i Flaaden, og han noterer ogsaa næste Aar med særlig Tilfredshed Dagen, da han kom „paa det lychelige Schiib, nemblig de Blawe Reiger", der nemlig tog saa mange gode Priser. Naar Hans Svendsen staver hans Navn de Reuter (eller Reüter) og ikke de Ruijter, som denne selv skrev sig, eller de Ruyter, som det i Almindelighed staves, er det samme Bogstavering som i det for ham af Frederik den Tredie udfærdigede danske Adelsbrev, se Faksimile i D. F. Scheurleers

smaae Aarlougschiibe och tre smaae Officie Jaegter, och er samme Tiid straxsen effter de Herre States Ordere ordinerit att wehre Leütenant Admiral General offver dend gandsche hollandsche Flaaede. Och dend Tiid hans Excellentz komb udj Flaaeden, bleff hannem giffven Æhreschaaed udaff Admirallerne tillige med dieris Flaeges Nederstrygelse; ochsaa er hans Excellentz gaaen paa det Schiib „De Groette Spanier“[1]) førende 76 Styecher.

Dend 20. Aug. er bleffven passiaret udaff hans Excell. de Reutter att holde vorres Cors till Norge och der at forvacte dend hollandsche ostindische Flaaede, som var forventendes[2]).

Jubilæumsskrift om de Ruyter 1607—1907. Den bedste Biografi af denne berømte og ædle Personlighed er endnu Gerard Brandt: Het leven en Bedryf van der Heere Michiel de Ruiter, Amsterdam 1701, der rummer omtrent 1100 Foliosider. — [1]) Brandt meddeler i ovennævnte Værk S. 404, at de Ruiter d. 18. August paa Skibet Delfland, der før havde heddet „De groote Spanjaardt“, blev præsenteret for Skibscheferne som Flaadens Øverstkommanderende i Henhold til Generalstaternes Resolution af 11. August. — [2]) Generalstaterne havde ved en Resolution to Dage i Forvejen givet en Generalinstrux for Flaaden, som fremhævede det dobbelte Hoved-Øjemed med dens Udsendelse 1) at opsøge den kostbare hollandske Ostindieflaade, der ventedes at komme hjem norden om Skotland og som det siden viste sig havde søgt Ly i Bergen for de engelske Krigsskibe i Forbindelse med mange Smyrnafarere og andre Koffardiskibe, for at føre dem

Dend 21. 22. 23. 24. 25. Aug. 1665 intet schriffverdigt passeret, endsom, naar dett var smuch stille Veijer, saa motte de Schiibe, som det haffde fornøeden, krengs. Hvilchet dj kunde see paa et Tegen, som scheede med een Wimpell udaff hans Excell. Admirall de Reütter.

Dend 26. Aug. bekom Brandvachten, som var forud till Luwertz, tvende engelsche Officie Jagter, som komb fra dend engelsche Flaaede och schulde gaaen till Londe[1]) med Breffve.

Dend 27. Aug. passiarede hans Excell. Leütenant Admirall Generall de Reutter, och er oss samme Tiid bleffven (oss) berettet udaff dj engelsche Fanger, att dend engelsche Flaaede var under Norge sterch 66 Seiglere.

Resterende udaf Augustij Maanedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt passeret.

Den 8. Septbr. 65 scheede Passiaringh igien, och enn hver Capitein i sær fich Ordere, att dersom Flaaeden formedelst Stoermb och Uvejer

---

velbeholdne hjem og 2) at ruinere eller forjage den engelske Flaade, som maatte findes i disse Farvande. Der blev ligeledes med Omhu truffet flere nærmere Bestemmelser (se Brandt S. 411). — [1]) ɔ: London.

komb fra hver andre, da schulde dj igien forsambles uden for Bergen i Norrige.

Dend 9. och 10. Septbr. intet schriffverdigt.

Dend 11. Septbr. komb vij med dend hollandsche Flaaede udenforre Bergen, och der er straxsen en Galioth commanderet till att gaae derind fra voeres Flaaede och laedet dend ostindesche Flaaede det viide.

Dend 12. 13. Septbr. intet schriffverdigt viidere endsom vij forvactede, att dend ostindesche Flaaede schulde haffve kommen ud.

Dend 14. Septbr. komb der enn Galioth till dend hollandsche Flaaede fra dend ostindische Flaaede, som laae udj Bergen, hvilchen berettede for hans Excell. Admiral de Reütter, att Engelschen haffde for enn otte Daege siiden verret inde for Bergen med 19 Aarlougschiibe och vilde haffve hafft dend hollandsche ostindesche Flaaede ud med Gewelt, hvilchet iche bleff bevilget, thj Commendanten paa Slottet gaff dennem Forloff, som varre paa de hollandsche ostindische Schiibe, att dj motte fordefendere sig det beste, de kunde, efftersom Engelschen toeg sig saadan Myndighed till udj enn anden Herre och Konges Land; och effter samme Ordere, som Commen-

danten Hollenderne gaff, (da) gich Ostinnefahrerne paa Slottet. Da begynte Engelscherne føerst att schiüede paa dend ostindesche Flaaede och vilde haffve schudet dem udj Siunch och Brand, och dend Tiid Hollenderne det fornamb, schiøed dj aff Slottet igien, saa att Engelschmanden motte rettirere udaff Bergens Hauffn; thi hand motte cappe hans Anchere och laede saa driffve Hauffnen ud, och reparerede sig noegenledes det beste dj kunde, och saa gich dj till dend engelsche Flaaede igien. Samme Schipper paa forschreffne Galioth berettede, att Engelschmanden haffde forlohren for Bergen med døde og quæstede fembtenhundrede Mand[1]). Och er cito samme Dagh

---

[1]) Her sigtes til den bekendte Kamp den 2/12. August, under hvilken General Claus Ahlefeldt og Kommandant Cicignon tappert forsvarede de hollandske Flaader, der havde søgt Ly der, idet de lykkeligvis for sent havde modtaget den for Kong Frederik den Tredie højst kompromitterende hemmelige Instrux, ifølge hvilken man skulde have set gennem Fingre med, at den rige Flaade, hvoraf alene Ostindiefarerne med deres Ladninger skal have repræsenteret 60 Millioner Gylden, blev erobret af Englænderne mod til Gengæld at faa Halvdelen af Byttet. En Del interessante Aktstykker fra Danmark, Norge, Holland og England om de nærmere Omstændigheder angaaende „Kampen paa Bergens Vaag“ er udgivne af Bendixen i Bergens historiske Forenings Skrifter Nr. 2 (1896). Tallet paa de døde og saarede

enn Galioth indstyert till de ostindische Schiibe, att de schulde udkomme, thi vij forvactede dennem.

Dend 15. Septbr. komb dend ostindische Flaaede ud, och hans Excell. Admirall de Reüter passiarede, att dersom Flaaeden formedelst Stoermb och Uvejer komb fra hver andere, da igien att forsambles ved dend hollandsche Cyrs[1]), och rett som Passiaringen var scheed, sadt vij alle vore Seigl till og var i Føelge 160 Schiibe foruden Fittalie Schiibe och Galiotter. Imoed Afften komb der saa stoer enn Stoermb, att Flaaeden skilledes fra hver andre.

Dend 16. Septbr. imod Middag fornamb vij dend engellsche Flaaede, mens det vat heell miistig Vejer, dog det klaerede op igien, och da fornamb vij dend helle engelsche Flaaede komme till oss 24 Schiibe, som var hos hinanden, thj voeres Flaaede var adspred, och vij haffde ingen Admirall hos oss, doegh sloeges vij alligevell med oss 24 Aarlougschiibe jmoed dend engelsche Flaaede, mens efftersom dend engelsche Flaaede beringet

---

er sikkert overdrevet. Greven af Sandwich nævner kun 500 i et Brev af 20. Aug. (Calendare of State papers. Domestic, 1664—65, 527). — [1]) ɔ: Kyst, se foran S. 19.

de Schiibe, som var til Luwerts for hannem, fich hand samme Tiid udaff voeres Schiibe fiire Aarlougschibe och enn Ostinnefahrer schudt i Siunch[1]).

Dend 17. Septbr. dyerede Stoermen enda[2]). Intet schriffverdigt.

Dend 18. Septbr. begyndede Stoermen noegenledes att stille och Veijret begyndede att opklaere. Da var vij ombtrendt ved Sanden, och kaeste vij der samme Tiid Anchere, och vij var iche merre endsom 10 Aarlougschiibe, och hans Excell. Ad-

---

[1]) Den engelske Admiral Lord Sandwich melder den 12. Septbr., at han d. 9 s. M. har truffet 18 Hollændere og taget de fleste, derimellem 2 kostbare Indiefarere og 4 Orlogsskibe og taget 1000 Fanger. Derimod havde han ikke turdet angribe Banckers, hvem han senere traf med 40 Skibe (Calendar of State Papers. Domestic, 1664—65, S. 562ff). — [2]) Efter at Flaaden havde forladt Bergen, indtraf en Række haarde Storme, der gjorde det umuligt for de Ruyter at holde sammen paa alle Skibene trods alle med stor Omsigt trufne Forholdsregler, tagne af Generalstaternes Befuldmægtigede, hvorimellem selve Raadspensionarius Johan de Witt, og ham selv i Forening. Da han kom til Doggersand d. 11. September, havde han kun 36 Orlogsskibe hos sig. Dem delte han i 2 Eskadrer, hvormed han opsøgte Fjenden og Efternølerne. Næste Dag kunde Flaaden deles i 3 Eskadrer med 40 Skibe under de Ruyter, Evertsen og de Vries. Den 17. kom Tromp og Banckers til. Den 19. opsøgte de Ruyter den stærkere engelske Flaade med 49 Krigsskibe, og samme Dag kom to Skibe til, hvoriblandt Popkisberg eller Popisberg med Svendsen ombord. Se Brandt S. 411 ff

mirall Thrumph var derudj blandt, thi hans Excellentz haffde om Natten, som hand høerte det schiøed, smitt sltt Schiib offverstaeff, och da var hand udj Føelge med oss som om Morgenen.

Dend 19. Septbr. loed hans Excell. Thrumph dend blaae Flagh vaije, och gich vij samme Tiid till Seigls fra Sanden och seiglede til Tessell, och der bleff Flaaeden igien forsambled.

Dend 20. och 21. Septbr. inttet schriffverdigt viidere endsom der blef passiaret, och udj samme Passiaringh fik vij att vijde, at fiire udaff vorres Aarlougschiibe bleff taegen, och toe udaff Ostinnefahrerne med 5 Aarlougschiibe var indkommen udj Flecherø udj Norrige[1]).

Den 22. Septbr. loed hans Excell. Admiral de Reüter vaije paa hans Faaerstengh enn hvid Flaegh,

[1]) Ostindiefareren Nieuwenhoven havde under Stormen været i yderste Nød med 5 Fod Vand i Lasten og med Pumperne stoppede af Peber, hvorfor Mandskabet maatte øse Vand ud med Smaabaljer. Kaptajnen havde tabt Modet og svømmede i Stormen over til et andet Skib, men Styrmanden satte Mod i de udmattede Folk, og det lykkedes tilsidst at redde det havarerede Skib ind til Flekkerø. Det var for medtaget til at føres hjem, og Schoutbynacht Houttuin bad Kommandanten i Christianssand (dengang Oberstlieutn. Anders Jensen Grove) om at beskærme det og de andre hollandske Skibe mod Englænderne, hvad han lovede (Brandt, S. 437 ff.).

hvilchet betyede: hvemb som vilde opschiche Breffve, de schulde dennem omboer føerre.

Dend 23. 24. 25. 26. Septbr. 1665 intet schriffverdigt passeret viidere endsom vij forvactede udenforre Tessel effter Fitalue.

Dend 27. September komb der fembten Aarlougschiibe till Flaaeden, der under var thrende nye Aarlougschiibe och et udaff de nye Schiibe ved Nauffn Hollandia, forbemeldte Schiib føerendes 72 mettallie Styecher och 12 Jernstyecher. Paa samme Schiib gich hans Excell. de Reüter, och da er giffven nij Æhreschaaed for hans Flaegh, dend Tiid dend bleff opsadt.

Resterende Daege udaff Septbr. Maanedt och jndtill denne effterføelgende ditto er intet schriffverdigt passeret, andet endsom vij forvactede udenforre Tesszel efter Vitalue.

Dend 7. 8tbr. 1665 gich dend gandsche hollandsche Flaaede till Seigls fra goed Reed[1]) och var sterch med Aarlougschiibe och Brander 110 foruden Gallioter[2]).

---

[1]) Goede Reede eller Goderede kaldes en Flække og en Ø i Mundingen af Maas i Sydholland. — [2]) Da Flaaden var kommen hjem, takkede Generalstaterne ved en Resolution af 25. Septbr. 1665 Raadpensionarius de Witt, der med to andre af Generalstaternes Befuldmægtigede havde gjort hele

Dend 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 8tbr. er intet andet schriffverdigt endsom vij var under Seigl fra Holland och till Engelland.

Dend 16. 8tbr. komb vij med dend gandsche hollandsche Flaaede till dend engelsche Cyers paa enn Sted kaldes Dyngs, der kaeste vij Ancher samme ditto.

Dend 17. 8tbr. bleff vij der liggendes, intet schriffverdigt passeret.

Dend 18. 8tbr. lictet vij voeres Ancherre och gich saa och cryedzede med dend gandsche Flaaede digt under Landet; mens formedelst Stoermb och Uvejer ancheret vij udenforre Dyngs igien samme ditto.

Dend 19. 8tbr. vaijede dend blaae Flaegh

Togtet med som de øverste Ledere af Flaaden, for hans Aarvaagenhed, Iver og gode Konduite, idet de fremhævede at de lidte Tab og Skader paa ingen Maade skyldtes den mindste Uorden, Forsømmelse eller slet Tilsyn, men var en Guds Revselse for Indvaanernes mange Synder.“ Spørgsmaalet opstod derefter, om man ikke burde lægge op, men de Witt fandt det bedst stemmende med Landets Ære at opsøge Englænderne. Hos dem grasserede imidlertid Pestsyge, hvorfor de ikke kom ud. Sygdom bredte sig derefter ogsaa paa de hollandske Skibe, og 1. November gik Hoveddelen af Flaaden hjem, dog fik Sweers med en Eskadre, hvori Svendsens Skib, Ordre til at krydse endnu en Tid (se Brandt S. 441—53).

igien, och forseiglede vij fra Dyngs och till Duivre[1]).

Dend 20. 8tbr. bleff vij ligendes for Duivre. Intet schriffverdigt passeret.

Dend 22. 8tbr. bechom dend Frise Admiral Arendt van Nees[2]) Ordre udaff hans Excellentz Admirall General de Reütter att gaae med sex Aarlougschiibe och enn Brander till Calles udj Franchriige, efftersom der var sex engelsche Aarlougschiibe, som vij schulde haffve fordistruerit.

Dend 23. och 24. 8tbr. passerede intet andet schriffverdigt endsom vij gich med oss siuff Schiibe til Calles udj Franchriige; mens dend Tiid vij komb der, da var dj engelsche Schiibe aldt borte.

---

[1]) ɔ: Dover. — [2]) Aert van Nes, født i Rotterdam, udmærkede sig meget som Skibschef i Slaget ved Øresund, som han skildrede faa Dage efter i et Brev til sin Moder, trykt i dansk Oversættelse i „Fra Arkiv og Museum" III. B. I 1665 blev han forfremmet til Vice-Admiral, i 1666 til Admiral-Løjtnant for Admiralitetet for Maas (ikke Frisland). Han var en af Hollands bedste Admiraler, de Ruyter bestemte ham til sin Efterfølger, hvis han selv fik Forfald, og i flere Slag hjalp han ham troligt, da han var i den værste Knibe. I 1667 blokerede han Themsen. Han udmærkede sig ogsaa i den tredie Krig mod England, og hører til de yderst faa af de her nævnte Admiraler, der opnaaede at dø en fredelig Død, i Aaret1 692. (Jfr. de Jonge, anf. Værk I, S. 772 f).

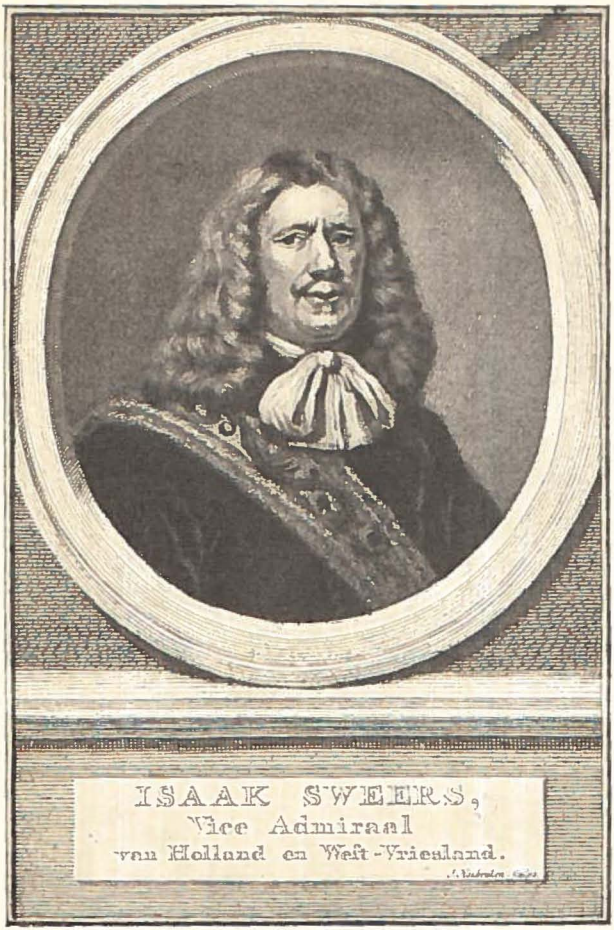
ISAAK SWEERS,
Vice Admiraal
van Holland en West-Vrieland.

Dend 25. 8tbr. gick vij derfra igien.

Dend 26. 8tbr. komb vij till vorres Flaaede igien, och vij brawerede under Engelland och mente, att Engelschen schulde komme ud, men hand komb intet.

Dend 27. 8tbr. bekom de Schiibe, som gich forud paa Brandvact enn Engelsche Fischere.

Den 28. 8tbr. bleff Commandeur Isac Sverus[1]) udaff Hans Excell. Admirall Generall de Reutter commanderet att bliffve udj Søen med 20 Aarlougschiibe indtill d. 5. December och att cryedze paa nogle Coffardj Schiibe, som var forventendes fra Norge.

Resterende Daege udaff 8tbr. Maaenedt och

---

[1]) Isaac Sweers, i hvis Eskadre Hans Svendsen nu kom, tilhørte en adelig Slægt og var født i Nimwegen 1622, gik i Skole i Horn 1635 (samtidigt med Curt Adelaer) blev 1641 Supercargo paa et Skib til Brasilien, hvor han blev Notar og Prokurør, faldt i portugisisk Fangenskab 1646, hvor han udstod Pinebænkens Rædsler uden at røbe noget til Skade for sit Fædreland, kæmpede 1653 tappert mod 4 engelske Skibe og fangedes, men slap ud ved at den spanske Konsul tog ham for en Landsmand og gav ham Pas. Han blev Schoutbynacht 1665, var med at erobre Ascues Admiralskib som nedenfor omtales. Han avancerede 1666 til Viceadmiral, 1672 til Admiralløjtnant, faldt Aaret efter for en 24 Punds Kugle og fik en Æresgrav i Oude Kerk i Amsterdam (v. d. Aa Biogr. Woordenboek).

indtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt passeret.

Dend 2. 9br. 1665 gich dend hollandsche Flaaede fra oss och till Tessell; mens vij med oss 20 Aarlougschiibe bleff i Søen och cryedzede.

Dend 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 9br. 1665 intet schriffverdigt viidere passeret endsom vij forvactede hver dagh, at de Coffardj Schiibbe, som var forventendes schulde haffve kommen til oss ved Sanden, thi vij der disse forschreffne ditto cryedzede.

Dend 12. 9br. begyndte enn stoer Stormb, och udj samme Stormb bleff voeres Commandeur Swerus Stoere Mast med hans Forstengh offverboer seiglet. Och udj samme Stoermb bleff[1]) der ett Rotterdammer Schiib till Styrdbordt ud fra vor Schiib, och voeres Schiib udstoed stoer Parichel. Thi udj det som vij strøeg Faaeche Ree neer, da komb der enn Staeg Vind udj Stoer Seigl, saa voeres stoere Mast haffde snaert gaaen offverboer, och det var nær vij haffde bleffven. Mens Gud vehre æhret, som oss saa naaedelligen bevaerede.

Dend 13. 14. och 15. 9br. intet schriffverdigt

[1]) bleff ɔ: blev paa Stedet, sank.

andet endsom dend Stoermb dyerede indtill denne effterchreffne ditto och gioerde stoer Schaede paa Ancher och Tough.

Dend 16. 9br. 1665 begynte Veijret att stille, och ancheret vij ved Stranden, och dend Tiid det bleff klaert udj Vejret, da bleff vij var siuff udaff voeres Schiibe, som der ochsaa laae for Ancher.

Dend 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 9br. var det enn stoer Stoermb, saa vij motte ligge for tvende Anchere, och udj samme Stoermb forlohrede vij tvende Ancherre.

Dend 25. 9br. gich de siuff Schiibe med oss till Seigls; forbemeldte Schiibe berettet for oss, att Comandeur Swerus var inddreffven till Tessel for hans Faach, ochsaa dreff vij med Seigl paa Maesten och forvactede dj andre Schiibe.

Resterende Daege udaff November Maaenedt och jndtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt.

Dend 9. Decbr. 1665 komb der enn Galioth till oss med Ordere, att vij skulde komme ind igien till Tessell.

Dend 10. 11. Decbr. var vij underveigs.

Dend 12. Decbr. indkomb vij udj Tessell.

Dend 13. 14. och 15. Decbr. intet schriffverdigt passeret.

Dend 16. Decbr. begyndte enn stoer Stoermb udj Tessell att opblæse, saa vij motte ligge for tvende Anchere, och efftersom det begyndte ioe hardere och hardere att opvaye, schulde Verpancheret achter ud, thi Schiibet begyndede att svaje, och det var Afften, Kloechen kunde verre siuff. Da begyndede Profossen att raabe offverall. Och der faldt udj Baaeden siuff Baadzmend med Høybaadzmands Maet, handt var dend ottende; och som dj haffde Verpancheret udj Baaeden, da raabte Høybaadzmands Maet: *vier joe Sluep*[1]), oc vij fiirede Sluppen paa Sien, och Baaeden fiirede vij baeg ud; och som Baaeden bleff fiiret, raabte han atter igien: *Schiær Bojrebet løes,* och der forsaa dj sigh udj och schiærer Anchertouget løes, och Bojrebet holte fast, och Ancheret tyngte Baaeden neer, saa dend bleff fuld aff Vand och sianch. Och da høerte vij samme Tiid Folchet raaebe *Hielp, Hielp vij siuncher,* och vij loed Sluppen driffve med tvende Mand udj, om de kunde haffve bierget noegen udaff Folchenne; mens der bleff ingen bierget

[1]) ɔ: Fiir jer Slup ned.

uden Hoybaadzmands Matt, och hand haffde holdet sig udj Bojrebet.

Dend 17. 18. Decbr. intet schriffverdigt vijdere endsom Veyret begyntte att stille.

Dend 19. Decbr. schreff voeres Capitein Herrerne till, om Schiibet schulde till Amsterdamb.

Den 20. 21. Decbr. var voeres Captein i Land udj Tessell och forvactede Ordere.

Dend 22. Decbr. komb der Order till voeres Captein at cryedze i Søen i Vintter.

Dend 23. Decbr. Dend Tiid Folchet fornamb, att Capteinen haffde Ordere, och hand komb intet omboer, och tillmed var baaede voeres Sluppe og Baaed bortte, saa dj iche kunde komme i Land, da spurde Folchenne Leutenanten aff, dend Tiid Bønnen var ude, om han iche vilde laede enn Schiow vaje[1]), att der kunde komme enn Cadraje omboer; thi Schipperen och dj andre Under Officerer vilde i Land till Capteinen, hvorpaa Leütenanten svarede, att hand det iche toerde

---

[1]) Et Skib sagdes (efter Videnskabernes Selskabs Ordbog) at „hidse Siou", naar dets Flag sammenrulledes efter Længden og fangedes med adskillige Kabelgarn, hvilket, naar Skibet var tilsøs, betød, at det var i Fare og søgte Havn, naar det var i Havn, at det søgte Ballast.

giøere. Dend Tiid Folchene fornamb Leütenantens Svaer, gich dj sielffver om Læe med alle Mand och laegde dobbelt Scharp for enn 12 Øder, och tillmed loed dj enn Schiow vaje fra Flaegstangen. Da schichede Capiteinen straxsen enn Cadraye omboer, hvad vij feiglede, om vij iche haffde Fitalie ombord, eller hvad oss feiglede; och som Cadrayen omboer komb, da gich Folchenne till Høybaadzmand, Schipper och Schiibmand, att dj schulde draege i Land och siige till Capiteinen, dersom hand iche komb omboer, saa schall dj lecte Ancherre och gaa till Ambsterdamb, og som forschreffne Officerer komb udj Land, sagde dj Capiteinen det, och da komb hand straxsen omboer. Mens der var iche enn Mand, som viilde falde paa Falderebett for hannem. Och da gich dj med alle Mand ind till hannem udj Cahytten och spurde hannem ad, om hand ingen Orderre haffde fra Herrerne. *Jae* svarede hand: *Minn Order liueder, att ieg maa i Søen igien i Vientter, och i Morgen kommer der ett Fittallie Schiib omboer;* da svarede dj med alle Mand: *vij vill intet i Søen igien.*

Dend 24. Decbr. 1665 laegde aldt Schibsfolchet tillsammen, att dj viilde iche kaeste Toug till Vitalie-

Koegen[1]). Och dend Tiid hand haffde loweret sex eller siuff Gange forbj, da laegde Folchenne offver med hinanden, att naar hand komb omboer, da vilde dj med alle Mand falde derudj och seigle till Ambsterdamb.

Dend 25. Decbr. droeg Capiteinen udj Land och klaeget for Commissarierne, att Folchenne var bortgaaen med Vitalue-Koegen.

Dend 26. Decbr. komb Commissarien omboer och mundstredt det Folck, som var bleffven igien paa Schiibet. Da var der iche mehre endsom Leutenanten, Schriffveren, Domine[2]), Schipper, Styrmand, toe Baadtzmender och thre Schiibs Søldatter.

Dend 27. Decbr. komb der Folch omboer, som skulde føere Schiibet till Ambsterdamb; och Loedsen komb och samme Daeg omboer, och gich vij straxsen till Seigls. Mens efftersom det begyndede att fryese, motte vij løebe med Schiibet till Memblich[3]).

Resterende Daege udaf December Maanedt aff dette forschreffne A° 1665 och indtill denne efterschreffne ditto er intet schriffverdigt vijdere endsom Schiibet bleff oplaegt for Pellene udj

---

[1]) Kog ɔ: et mindre Fartøj, som var rundet for og agter. — [2]) ɔ: Sygetrøsteren. — [3]) Byen Medemblik i Nordholland.

Memblich, och dj Folch, som der var paa, vij motte bliffve omboerd till videre Ordere.

DETTE FORSCHREFFNE ER PASSERET VED DAG OCH DATTO UDI DEND HOLLANDSCHE FLAAEDE AAR 1665,

FRA DEN 1. JUNIJ 1665, JEG KOMB UDI THIENNESTEN HOS DE HOGMOEGENDE HERRE STATTE FOR SCHIIBS SØLDAT, OCH ER DA SAMME TIID KOMMEN PAA ETT SCHIIB VED NAFFN POPISBERG, DERPAA COMMANDEREDE CAPT. VILHELMB VAN BERGEN. MED SAMME SCHIIB FOER JEG UDJ SIUFF MAANEDER.

1666

DEND 2. Januarij komb der enn Herre omboer paa voeres Schiib, som laae udj Memblich och mundstrede, och var vij med oss 10 Persohner, som svaerede til Mundstringen, och bleff hver Mand giffven till Tærre Penning femb hollandske Schilling.

Dend 3. Januarij gich ieg fra Memblich och komb om Afftennen till Horn, som var 3 Miill.

Dend 4. Januarij gich ieg fra Horn och till Pormorent, som var 4 Miill.

Dend 5. Januarij gick iegh fra Pormorent och till Ambsterdamb, som er 3 Miill.

Dend 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Januarij inttet schriffverdigt udj Ambsterdamb.

Dend 15. Januarij loed ieg mig indteigene med Capitein Hendrich Adriansen[1]) van Staveren føe-

---

[1]) De Jonge nævner i sin Omtale af Flaadens Befalingsmænd under de Ruyter i 1665 Henrik Adriaensen næstførst

rendes Schiib De Blawe Reiger[1]), och bleff migh giffven enn hollandsche Schilling udj Koest Pennge hver Dagh fra denne forschreffne ditto och indtill dend Daeg Mundstringen scheede, att Thrommen sloeg, att Folchene schulde gaae till Schiibs.

Resterende Daege udaff Januarij Maanedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt.

Dend 2. Februarij 1666 er det Schiib Popisberg, som ieg var paa, bleffven afftaechet och Folckenne,

---

mellem de dygtige Kaptajner, der i en Række af Aar havde gjort den hollandske Republik de vigtigste Tjenester til Søs. Denne førte 1659 til 1660 under de Ruyters Expedition til Danmark Skibet Gelderland (med 40 Kan. og 190 Mand). Paa de Ruyters Togt til Guinea 1664—65 var han ogsaa med, og det omtaltes, at han erobrede en Prise ved Terra Nova 1665. Hans Hovedbedrift var imidlertid Erobringen af det engelske Admiralskib „the Swifture", hvorom Hans Svendsen giver meget fyldigere Oplysninger, end man hidtil har haft. Hans siden refererede Anmodning til de Ruyter, om ikke at bie for længe med Blodflaget, og de rigelige Prisepenge, Hans Svendsen faar, vidner noksom om hans Mod og Dygtighed. Til de højeste Poster i Flaaden steg han imidlertid ikke, uagtet det til Tider blev ham betroet at føre Flaaden i Admiralens Fraværelse. (De Jonge II S. 64 og 72, Brandt anf. Værk S. 204, 372, G. L. Grove: De Journalen van Wassenaer-Obdam en de Ruyter, Amsterdam 1907, S. 15). — [1]) „Den blaa Reje" førte ifølge Brandt (S. 469) 70 Kan. og 340 Mand.

HEJRE

som der var paa, er bleffven affbetaldt, mens det Folck, som var affløeben, bleff affkortet enn hver Mand 15 Gylden. Resterende Daege udaff Februarij Maanedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt passeret.

Dend 18. Martij er Mundstringen scheed offver det Schiibs Folck nemlig Schib de Blawe Reiger, derpaa commanderede Capitein Hendrich Adriansen van Staweren, forbemeldte Schiib føerendes 36 Mittalie Styecher och 12 Jern Stycher 24 punder med 24 Tolffæder, ochsaa Jernstycher.

Dend 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. Martij var ieg udj Ambsterdamb. Effter at Mundstringen var scheed, er intet schriffverdigt passeret.

Dend 28. Martij reigste iegh fra Ambsterdamb.

Dend 29. Martij komb iegh udj Tessel till voeres Schiib de Blawe Reiger. Resterende daege udaff Martij Maanedt och indtill denne efterschreffne ditto er intet schriffverdigt.

Dend 14. Aprill 1666 er hans Excell. Leutenant Admiral General de Reutter[1]) indkommen udj Tes-

---

[1]) Ved Generalstaternes Resolution af 6. May 1666 havde de Ruyter faaet den øverste Kommando paa Flaaden under det forestaaende Togt. Under ham stod i følgende Orden:

sell med 12 Aarlougschiibe, som komb fra Rotterdamb och hans Excell. var sielffver paa eet Schiib, kaeldes De siuff Prowinssier.[1]) Forschreffne Schib føerendes 80 Metallie Styecher och 4 Jernstyecher.

Resterende Daege udaff Aprillij Maaenedt och indtill denne efterschreffne ditto er intet schriffverdigt passeret viidere endsom Flaaeden er vittualeret tilliige med ald sinn Behøffvelsse.

Den 2. Maij 1666 var hans Excell. Admiral General de Reutter saavellsom hans Excell. Admirall Trump omboer paa voeres Schib De Blawe Reiger.

Løjtnant-Admiralerne Cornelis Evertsen, Aert van Nes, Cornelis Tromp, Meppel og de Vries, Vice-Admiralerne de Liefde, van der Hulst, Banckers, Schram og Coenders, Schoutbynachterne Jan van Nes, Sweers, Cornelis Evertsen den Yngre, Stachouwer og Bruinsvelt. Fik de Ruyter Forfald, skulde Aert van Nes og efter ham Tromp tage Kommandoen. (Brandt S. 466.) — [1]) De Ruyter havde paa det forrige Togt været ret misfornøjet med sit Skib Delfland, der var saa rankt, at nederste Batteri ved mindste Kuling var ubrugeligt. Han valgte nu det nybyggede Skib „de Zeven Provincien", som blev hans berømteste Admiralskib, bygget af udmærket Materiale og vel besejlet, 166 Amsterdammerfod langt. 43 bredt, $16^1/_2$ Fod dybt og Dækket $7^1/_2$ Fod højt, med 80 Kanoner og 470 Mand. En lille Model heraf pyntede Vijveren i Haag under den historiske Marineudstilling i Aaret 1900.

Dend 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. och 15. Maij er intet schriffverdigt passeret udj Tessel andet endsom Flaaeden er munderet med ald sinn Behøffvelse.

Dend 16. Maij komb Hans Excell. Prindtz van Oranien[1]) med Churfürsten van Brandenburg[2]) och dend Hertug van Neinburgh[3]), saavelsom Herrerne sielffver herudj Tessell, och dend Tiid dj andkomb, da cryedzede dj med Jagtenne igiennem Flaaeden, och er dennem samme Tiid till Æhre gioert, dend Tiid disse forschreffne Herrer komb udj Flaaeden føerst udaff Hans Excell. de Reütter giffven Æhreschaaed och tilmed enn Karll, som toeg Vimpelen ind, til Æhreschaaedene var gioert, dernest er udaff Hans Excell. Admirael Trumph giffven Æhreschaaed tillige med hans Flaegh att nedderstryege. Dernest Friise

---

[1]) Den senere Statholder i Holland og Konge af England, f. 1650, † 1702, dengang altsaa kun 15 Aar gammel. — [2]) Frederik Wilhelm den Store, Kurfyrst af Brandenburg, født 1620, død 1688, der havde tilbragt Aarene 1634—38 i Nederlandene og var gift med Frederik Henrik af Oraniens Datter Louise Henriette, Ovennævntes Faster. — [3]) Brandt nævner ikke denne Philip Wilhelm af Pfalz-Neuburg, men, foruden de to førstnævnte, Fyrsterne af Holstein og Anhalt og Prins Maurits af Nassaa, Greverne af Solms, Dohna og Horn m. fl. (S. 467.)

Admirall[1]) saavelsom Admirall Mepell[2]) fra det Noerder Qvartier, tillige med dieres Vice Admiraller och Schomphenagter[3]) Æhreschaaed giffven och dieres Flaeg att nedderstryegge; och dend Tiid det var passeret aff alle Hoffvidt Officererne, da haffver hver slett Schiib giffven nij Æhresschaaed.

Dend 17. Maij 1666 komb Hans Excell. Prindtz Wilhelmus van Oranien igien udj Flaaeden, och var samme Tiid paa hans Excell. Admiral General de Reüters Schiib, och som hans Excell. omboer komb, er Flaegen stryegen, indtil Æhreschaaeden var gioert, saa er dend straxsen igien bleffven ophiisset; och dend Tiid, hans Excell. hafde verret omboer ungefehr enn Timme, er hand gaaen derfra och paa Admirall Trump sit Schiib och

---

[1]) Svendsen mener hermed Aert van Nes, der nærmere omtales senere. — [2]) Jan Corneliszoon Meppel, født i Hoorn, var Skibschef i den til Danmark i 1658 sendte Flaade og blev udnævnt til Viceadmiral for Nordholland i Stedet for den udfor Kronborg faldne Pieter Floriszoon. Siden kæmpede han under de Ruyter mod Barbareskerne. I Januar 1666 udnævntes han til Admiralløjtnant ved Norderkvarteret. I det neden omtalte Firedages Slag bidrog han ikke lidet til Sejren ved den fjerde Dag at bryde den engelske Slagorden. Ligeledes kæmpede han tappert den 5. Aug. s. A. Han døde 1669, jfr. nærmere Van der Aa's Biogr. Woordenbook. — [3]) ɔ: Schoutbynachter.

hans Excell. Admirall Thrumps Flaeg var stryegen, saa længe som hans Excell. de Prindtz van Orandien deromboer var. Och dend Tiid hand droeg fra Borde, bleff hannem udaff Hans Excell. Admirall Tromp giffven 13 Æhreschaaed, och er saa derfra gaaen och till de andre Admiraller saavelsom paa det Schiib Spiegel, derpaa commanderede Vice-Admirall Abrahamb van der Hülst[1]). Forschreffne Admirall saavelsom Vice Admirals och Schomphenagter haffver tillige dieres Flaegh nedderstryeget tillmed giffven Æhreschaaed, dend Tiid hans Excell. Prindtz Vilhelmus van Orandien droeg fra dieres Schiib. — Dend Tiid hans Excell. Prindtz Vilhelmus van Orandien haffde verret paa dieres Excellentzers, nemblig disse forschreffne Admiralls dieres Schiibe, da er

[1]) Abraham van der Hulst, født i Amsterdam 1619, steg fra de laveste Grader i Søtjenesten til Vice-Admiral. Han var 1656 med i Togtet til Danzig, 1658 med de Ruyter ved Portugal. I 1665 blev han Viceadmiral for Holland i Tromps Sted. Næste Aar førte han „de Spiegel" og gjorde sig bekendt ved længe at kæmpe mod tre stærke engelske Skibe den 12. Juni. Hans Skib mistede Stormasten og var meget beskadiget, og han havde 36 Døde og 66 kvæstede ombord, da en Musketkugle dræbte ham. Han fik et Æresgravmæle i Oude Kerk i Amsterdam, hvorpaa indridsedes et Vers af Vondel, der priser hans Tapperhed (V. d. Aa Biogr. Woordenboek).

hans Excell.[1]) gaaen udj hans egen Jagt, och hans Excell. de Prindtz van Orandien begierrede udaff hans Excell. Admirall de Reütter, att tvende Schiibe motte ordineres, som imoed hver andre skulde cryedze och schüede med løes Krued paa hinanden, saavellsom endochsaa hver andre att bordere.[2]) Och er samme Tiid hans Excell. Begierring scheed, och dyerede vell enn toe Timmers Tiid. Er ochsaa till Æhre gioert føerst aff dieres Excell. alle Admirals och Vice Admirals och Schomphenagter dernest offver ald Flaaeden paa hver slet Schiib prunchet med alle Slaegs Flaeger och Wimpeller, saa det var Lyst att see. Forschreffne ditto er hans Excell. Prindtz Vilhelmus van Orandien, saavellsom disse forschreffne Herrer forreigst fra Tessell och till Ambsterdamb, och er da giffven Æhreschaaed offver ald Flaaeden; hver slett Schiib schiøed nij Schaaed.

Dend 18. Maij 1666 er otte Schiibe commanderet att gaa i Søen.

Dend 19. 20. 21. 22. Maij er scheed Passiaring udaff Hans Excell. Admirall Trump.

---

[1]) Formodentlig Prins Vilhelm. — [2]) Brandt nævner disse Smaafregatter eller „Advisjachten“ „Zwoll“ og „T Hert“ paa 16 og 8 Kanoner.

Dend 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. Maij inttet schriffverdigt passeret.

Dend 1. Junij 1666 da er Passiaring scheed udaff Hans Excell. Leuttenant Admirall Generall de Reuter, och han haffver samme Daegh dend blaae Flaegh laedet vaije, och er vij samme daeg gaaen till Seigls med dend gandsche Flaaede udaff Tessell med 64 Aarlougschiibe och 10 Brander foruden Galiotter.

Dend 2. Junij ancheret vij udenforre Tessels Gatt, formedelst Viinden var iche goed, och tillmed forvactede vij fleere Schiibe.

Dend 3. Junij er dend frise Admiralls Vice Admirall[1]) kommen til oss udaff Tessell med 10 Aarlougschiibe.

Passiaring er samme ditto først [scheed] udaff Hans Excell. Admirall General de Reütter, och er samme Tiid Esqvarderne deelt udj thrende Partter, nembligh de Schibe, som er under hans Excell. Admirall de Reütters Esqvarder, haffver Wimpelen under stoere Steng, och de, som var under hans Excell. Trumps Esqvarder, haffver Wimpelen under Cryedzsteng, och Admirall

[1]) Rudolf Coenders (Brandt, Side 470) var Viceadmiral for Frisland, men Svendsen sigter snarere til van Nes's Viceadmiral de Liefde.

Arendt van Nees med Admiral Meppel fra det Norderquarttier de haffde med dieres Esqvarder Wimpelen under Forsteng. Igien er scheed Passiaring samme ditto, och er bleffven ordinerit, att alle Baaede fra hver Schiib schulde opskiches, och er samme Tiid enn Galiott ordinerit, som forschreffne Schiibs Baaede bortføertte. Er ochsaa samme Dag fiire Schiibe udcommanderet paa Brantvacht att cryedze; och tillmed er der enn frans Capper kommen till voeres Flaaede.

Dend 4. Junij 1666 om Morgennen tilligh, dend Tiid der var fiire Glaes ude i Dagvacten, vajede dend blaae Flaeg, och er vij gaaen till Seigls fra Holland, och var Seigler med Aarlougschiibe och Brander 82 foruden Vatter Schiibe och saa Galioter. Passiaring er scheed samme Daegh, att naar Admirallerne schiøed ett Schaaed och loed enn Gøesie vaije paa Flagstengen, da schulde Flaaeden vende. Och hans Excell. Trumph loed udj sinn Passiaringh alle Capiteins, som var under hans Esqvarder, advare, att dj schulde laede blæse dobbeltte Prindtze Flaegh. Och ancheret vij forschreffne ditto uden for Brill[1]) med dend gansche Flaaede.

[1]) Staden Brille eller Briel tre Mil vest for Rotterdam.

Dend 5. Junij loed hans Excell. dend blaae Flaegh vaije, och gich vij samme Dagh till Seigls, och var vij Seigler med Aarlougschiibe och Brander 88 foruden Officie Jaegter och Galioter saavellsom Watter Schiibe[1]).

Dend 6. Junij er Passiaringh scheed udaff hans Excell. Admiral General de Reütter, att naar vij komb till dend engelsche Flaaede, da schulde Sewerne[2]) haffve dend føerste Taaegt med sinn Esqvarder, och Hans Excell. Admirall Trumph, dend anden, och hans Excell. Adm. General de Reütter dend thredie.

Dend 7. Junij ancheret vij underveigs. Passiaring samme ditto.

Dend 8. Junij loed hans Excell. Admiral General de Reütter dend blaae Flaegh vaije, och vij var under Seigl. Mens vij ancherede samme Afften.

---

[1]) En fuldstændig Flaadeliste findes hos Brandt, S. 468 ff.; de Jonge anslaar Flaaden til 85 Orlogsskibe og Fregatter, 8 Advisjagter og 4 Brandere med 4615 Kanoner og 21900 Mand. Jfr. iøvrigt den foranstaaende historiske Oversigt. — [2]) Sewerne, eller Beboerne af Provinsen Zeeland. Deres Flaade stod under Kommando af Admiralløjtnant Cornelis Evertsen den ældre, Viceadmiral Banckers og Schoutbynacht Cornelis Evertsen den yngre.

Dend 9. Junij bleff vij ligendes for Ancher.

Dend 10. Junij komb der Tijdinger udj Flaaeden, att Engelschmanden var udløeben udaff Dyngs och sterch med Seigler 70 Aarlougschiibe och Brander.

Passiaringh er scheed samme ditto udaff hans Excell. Admiral General de Reütter, och dend Tiid Capiteinerne omboer var, haffver hand dennem formanedt, att dj schulde staae hinanden bie och throelligen saasom erlige och moedige Søldatter ficte for dieres fæderne Land, saa dj kunde haffve Æhre och Berømmelse deraff, hvilchet dj alle med oprachte Fingere haffver soeret, och gioert dieres Eed derpaa, saa sandt hielpe dennem Gud. Och dend Tiid Eeden var gioert, fich enn hver Captein udj sær enn schrifftelligh Ordere som kaltes Zeijn[1]), hvoreffter enn hver Captein sig udj Slauget haffde att rette. Naar dj fornamb Flaeger, Wimpeller, eller Gøessier vaije udaff Hans Excell. Schiib, da kunde dj udj Forschreffne Zeijn see och formerche, hvad hans Excell. Begierring var. Och dermed forreigste enn hver Captein till sitt Schiib, och hans Excell. for-

[1]) Fra det hollandske Ord Sein, der betyder Signal, stammer det ogsaa fra vor Marine kendte Udtryk Seinbreve.

ynschede dennem till Lyeche. Och dj forynschede hans Excell. det samme igien; Och som voeris Captein komb omboer, motte Coyerne aff och Kiisterne i Rummet, och Schiibet bleff spuldt.

Dend 11. Junij om Morgennen tillig komb vij ved dend flambske Cyrs, och efftersom Vinden bleff contrarie, ancheret vij dersammesteds och der opblæsede enn stoer Stoermb, saa att somme udaff voeres Schiibe dreff fra dieres Anckere, och enn Visseadmirall udaff voeres Flaaede som udaff Rien,[1]) som Schiibet laae och ree[d] for sitt Ancher, bleff hand hans Galion med hans Faarmast quidt, saa hand motte laede driffve udaff Flaaeden, och bleff der straxsen ordineret aff hans Excell. de Reüter tvende Galiotter, som hannem till Holland schulde buxsere.

---

[1]) Riggen.

DETTE FØERSTE SØESLAEG MED HOLLENDEREN OG ENGELSCHEN UDI DETT AAR 1666 DEND 11. JUNIJ ER SAALEDES UDI ALD SANDHED TILLGAAEN NEMBLIG SOM FØELGER,

OCH HAFFVER UDI SAMME SØESLAEG[1]) MINN CAPITEIN VED NAFFN HENDRICH ADRIANSEN FRA STAWEREN BORDERET DEND ENGELSKE VICE ADMIRALL JOHAN BARCHELEY, OCH ER SAALEDES TILLGAAEN UDI SAMME BORDERING SOM FØELGER:

DEND 11. Junij 1666 om Morgennen tillig, dend Tiid der var otte Glaes ude udj Dagvacten, loed sig see voeres Brandvact, som komb ansettendes med Bloed Flaeg,

---

[1]) Dette var det berømte fire Dages Søslag den 11.—14. Juni 1666 ved North Foreland.

efftersom dj dend engelsche Flaaede haffde fornommen, mens dend engelske Flaaede var vell toe Miill bortte, saa vij icke enda kunde see dend, mens der komb elleffve engelsche Schiibe, som gick foran paa Brandvacht. Mens dend Tiid forbemeldte engelsche Brandvacht fornamb voeres Flaaede, da ventte dij om igien till dieres Flaaede. Mens rettsom Koechen begyndede at schaffe, da fornamb vij dend engelsche Flaaede; mens vij tengte iche, att hand dend Daeg skulde til oss komme, thj Vinden var contrarie, mens hand loverede sig alligevell op i Vinden, saa hand komb ansettendes ungefehr Kloechen var nij Slett och hand fich Loen[1]). Och hans Excell. Admirall Trumph med sinn Esqvarder laae till Luwerts for Hans Excell. Admiral Generall de Reutter. Mens Engelschen komb paa hans Excell. Admiral Thrump och hans Esqvarder ansettendes, och dend engelsche Admiral Munch[2]) med sinn Esqvarder komb først anset-

---

[1]) ɔ: Luven. — [2]) Den bekendte engelske General og Admiral George Monk, Hertug af Albemarle, født 1607, død 1670, der spillede en saa stor Rolle i Englands indre Kampe og ved Stuarternes Genindsættelse paa Tronen, og som i 1653 med Admiralerne Blake og Dean havde kæmpet tappert og heldigt med Hollænderne, var den engelske Flaade-

tendes, och dend engelsche Flaaede var sterch 65 Aarlougsschiibe[1]) med 10 Brander, och dend hollandsche Flaaede var sterch med Aarlougsschiibe och Brander 82[2]). Och efftersom Engelschen komb ioe nermere och nermere, motte voeres gandske Flaaede cape dieres Ancherre, och loed driffve. Och som Admirall Munch komb ansettendes, skiøed hand føerst ett Schaaed med løes Krued och helste; mens hans Excell. Trump till Tachsiigelse hiiste straxsen siin Prindsse

---

fører i dette Slag, der faldt uheldigt ud for ham, bl. a. fordi det for sent lykkedes ham at forene sig med den anden engelske Flaadeafdeling under Prins Rupert (Dictionary af National Biography Vol. XXXVIII). — [1]) Den engelske Flaade bestod af 3 Eskadrer: 1) Det røde Flags, ført af Overadmiralen George Monk, Christopher Mings og Joseph Jordan, 2) det hvide Flags under George Ascue, William Berkeley og John Harman, 3) det blaa Flags under Thomas Allen, Thomas Tiddyman og Jeremias Smith, der ifølge en samtidig Liste skal have talt henholdsvis 27, 27 og 25 Skibe. En stærk Eskadre under Prins Rupert kom først senere til (Brandt S. 472, de Jonge II S. 67). — [2]) Den hollandske Flaade, hvis Størrelse før er omtalt, var delt i 3 Eskadrer under følgende Admiralløjtnanter, under hvem atter Viceadmiraler og Schoutbynachter: 1) under de Ruyter og Aert van Nes, 2) under Cornelis Evertsen og Tjerk Hiddeszen de Vries, 3) under Ltn. Adm. Cornelius Tromp og Meppel. (De Jonge II 66.) De Ruyter var i Midten, Tromp paa venstre Fløj, Evertsen paa højre Fløj. Svendsens Chef var i Tromps Ekadre.

Flaegh[1]) op och strøeg dend straxsen neer igien, och saa gaff Admirall Trumph hannem det helle Laegh till Styerbordt med dobbelt scharp, saa att dend engelsche Admirall Munch motte vende. Och som forschreffne engelsche Admirall Munch Hans Excell. Admirall Trump forloed, komb dend engelske Admirall Duch van Jorch[2]) som føertte dend Buntte Flaeg paa Admirall Trump ansettendes; mens Hans Excell. Trumph, saavellsom minn Capitein Hendrich Adriansen med dieres underhaffvende Schiibe gaff dend buntte Flaegh saa meget, att hand loed draije for enn Vind, och tillmed schiøed vij hans Flaegh van bowen[3]) neer, och hand hidssede straxsen enn anden op igien, och dj schiøed udaff hans Excell. Trumph sitt Schiib och schiøed ett Styeche udaff hans stoere Stengh, och saa forføelgede vij med oss fiire Schiibe hannem, nembligh hans Excell. Trump

---

[1]) Prindse Flaget var det mangestribede Flag, der antagelig bærer Navn efter Prinsen af Oranien, se de Jonge V, Registeret. — [2]) Svendsen maa sikkert her have taget fejl, da Hertugen af York, Kongens Broder og Efterfølger paa Tronen (under Navnet af James II), som havde sejret over Wassenaer-Obdam Aaret i Forvejen, ikke har været med her, hvor Monk derimod førte Overkommandoen. — [3]) Van boven betyder fra oven.

med sitt Schiib Hollandia;[1]) dernest minn Capt. Hendrich Adriansen, føerendes Schiib Blawe Reiger, saavellsom Capt. Petter Sallomonsen med sitt underhaffvende Schiib Liefde,[2]) end ochsaa Capt. de Hann med sitt underhaffvende Schiib Hallens Aas.[3]) Och som dend engelsche Admirall det fornamb, att vij komb saa sterch paa hannem, da sadt hand alle hans Seigl till och løeb och schiøed om Hielp. Och dend Tiid vij haffde verret effter hannem ombtrendt toe Glaes, da komb dend gandsche Flaaede udaff Engelschen paa oss fiire Schiibe ansettendes och beringede oss, saa vij motte baaede till Styerbordt och Bagbordt giøere voeres Styecher klaer; endochsaa latte vij dennem med dobbelt schaerp och enda enn Jern Kufoed, och saa sloeg vij oss døer igiennem dend engelsche Flaaede, mens Gud gaff Lychen, saa att dend hollandske Flaaede kunde bruege det underste Laegh. Och effterdj Engelschen havde

---

[1]) Hollandia havde 82 Kanoner og 450 Mand (Brandt S. 469). — [2]) De Liefde havde 66 Kanoner og 320 Mand (Ss.). Kaptajnen Pieter Salomonszoon var ved denne Lejlighed i den stærkeste Ild, og hans Skib kom i Brand og sank (de Jonge II, 74). — [3]) Skibet hed Kalantsooge og var af samme Styrke som de Liefde. Kaptajnen, Jan den Haan, er foran omtalt, Side 51.

Loen, och det blæste aldt for hardtt, kunde hand iche bruege hans underste Laeg, hvilcket var Hollenderne stoer Avantassie. Och dend Tiid vij da komb till voeres Flaaede, da loed Hans Excellentz Admirall General de Reütter enn Wimpell vaije, hvoer effter enn hver Captein viiste sigh att rette[1]), och da forfulde vij dend engelsche Flaaede och fich dend samme Tiid adspred. Och som hans Excell. Admiral Trumph haffde verret udj Slaug toe Timmer, ragte baaede hans Faarmaest med hans stoere Mast offverboer. Mens Aarsaegen dertill vaer ett udaff voeres egenne Schiibe, nemblig Schiib Liefde, derpaa Capt. Petter Sallomonsen. I dett at Schiibene var saa digt paa hinanden, da sadt Strømmen dette forbemeldte Schiib saa hartt aff, att hand raegte Admiral Thrump omboer; doeg forbemeldte Capt. Petter Sallomonsen var der sielffver Skiüld udj, idet att hand hans Seigl iche formindrede. Och udjmedlertiid, som disse forbemeldte tvende Schiibe laae hinanden omboer, kommer dend engelsche

[1]) I Paragraf 10 af de Ruyters Instrux for Kaptajnerne af 4. Juni 1666 hed det, at hvis han fandt det raadeligt, at første Eskadre skulde angribe Fjenden, vilde han lade et hvidt Flag vaje fra Forstangen; skulde hans egen Eskadre tillige angribe, lod han et almindeligt Flag vaje fra Kryds-

Vice Admirall Barcheley[1]), som føerte dend hvide Flaeg paa Førstengh, och hand giffver der det helle Laegh till Bagboert ind udj hans Excell. Admirall Trump sitt Schiib saavellsom det andet, saa dj tvende Schiibe kunde iche komme till Schaaeds paa hver andre. Och som minn Capt. Hendrich Adriansen det fornamb, sette hand Seigl till hen att secundere Admiral Trump. Och som vij komb till Admiral Trump, opgaff vij voeres Seigl och vilde haffve secunderet hannem. Mens hand vinchede med sinn Hatt till minn Captein och saegde: *How de Mann maehr van mein aff*[2]), och da loed vij voeres Faach falde igien och forfølge(n)de saa denne forschreffne engelsche Vice Admiral. Och som vij gich fra hans Excell. Admiral Trumph, komb der tvende engelsche Brander paa hans Excell. Schiib ansettendes, thj dend Tiid Maestenne var offverboer, da raegte dett løes fra det andet Schiib, och som disse engelsche Brander komb ansettendes, raegte der enn udaff den-

---

stangen, og naar han fandt for godt, at hele Styrken skulde bryde løs paa Fjenden, vilde han desuden lade et rødt Flag vaje under Mesanraaen, og da skulde enhver gøre sit yderste for at anfalde Fjenden og lægge ham omborde. (Brandt S. 474.) — [1]) Omtales nærmere nedenfor S. 96 .— [2]) ɔ: Jag kun den Mand væk fra mig!

nem Schiib Liefde omboer, saae dett bleff forbrendt. Mens der komb sex udaff de hollandsche Schiibe och beringede Admiral Trump sitt Schiib, saa der kunde ingen engelsche Brander komme dertill.[1]) Och saa gich hans Excell. Admirall Trumph udj enn Galioth och forføyede sig till ett andet Schiib, mens imedlertiid hand var paa Galiotten, loed hand hans Prindsse Flaegh vaije i Toppen. — Hvad sigh Hans Excell. forrige Schiib Hollandia anbelangendes er, da komb der ett udaff Hollenderens de smerste[2]) Schiibe till forschreffne Admiral Trumpes Schiib och buxserede dett saa till Holland; och som det stundede imoed Afften, fich vij dend engelske Flaaede paa Fluct. Och som minn Capitein haffde slaeget nij Glaes med denne forschreffne engelsche

---

[1]) Det var almindelig Taktik at koncentrere Kampen om Admiralskibene, hvilke Eskadrens øvrige Skibe saa maatte forsvare. Det samme saa man Svenskerne gøre i Søslaget ved Kronborg, hvor de to hollandske Eskadrechefer de With og Floriszoon faldt, og Wassenaer-Obdam var i største Knibe. Medens her adskillige af de mindre Skibe imidlertid lod Admiralerne klare sig selv og sejlede videre, viste Tromps Underordnede ved denne Lejlighed en sjelden Enighed om selv at udsætte deres Skibe for de farlige og meget frygtede Brandere for at skærme deres Chef. — [2]) Smerste betyder mindste og er en gammel Superlativform af smaa.

Vihs Admirall Barcheley, da begynde denne forschreffne engelsche Viss Admirall Barcheley att vinche med sinn Hatt till min Capt. Hendrich Adriansen och sagde: *Joe dochs, joe rochs, heb ie thet haert, soe press omboert*[1]). Och idet som hand det sagde, loed hand draije paa enn Vind och gaff oss saa dett helle Laeg till Styrbordt, och miiste vj da med dend enne Scharhsie 13 Mand døede och questede, och som minn Capt. fornamb, att hand laegde hans Roer i Læe och vilde haffve giffvet oss det helle Laegh igien till Bagbordt, da i dett som hand var udj Vendi[n]gen, raabte min Captein *Giff Fyer*, och vij gaff hannem

---

[1]) Sir William Berkeley, der begyndte Kampen paany med disse udæskende Ord, der vel paa dansk kan oversættes: I Hunde, I Kæltringer, har I Mod dertil, saa læg ombord! — var en ung Admiral af gammel fornem Slægt. Allerede i 1664 havde han, kun 25 Aar gammel, faaet Ledelsen af en Eskadre, efter Aaret i Forvejen at have gjort et Togt til Algier. Hans Konduite i Søslaget den 5. Juni 1666, hvor han førte en Eskadre paa 6 Skibe, er noget omtvistet. Imidlertid var han yndet af Hertugen af York og blev samme Aar Viceguvernør i Portsmouth. I den ovenomhandlede Kamp blev han afskaaret af Fjenden og faldt paa sin Post efter en tapper Modstand. Hans balsamerede Lig blev tilbageleveret England med al Honnør, og i Westminster Abbedi er et Monument oprettet til Ære for ham. (Dictionary of nat. biography. Bind III, London 1885.)

SIR WILLIAM BERKELEY,
Engelsk Viceadmiral.

Reproduceret til dette Værk efter Maleri af Sir Peter Lely i Greenwich Hospital ifølge Tilladelse indhentet gennem Hospitalets Bestyrelse.

det helle Laeg till Bagboerdt med Schroe; och da raabte minn Captein: *Mand till Roers lig Roer i Læe,* och da gaff vij hannem igien det helle Laegh till Styerdbordt, och saa loed minn Capitein Faaechen falde och laegde hannem saa ligge[1]) omboer. Och straxsen bleff voeres Empterdregh offverkaest, och minn Captein gich omboer med enn bar Howert[2]) udj hans Haand och jaegede Folchet op. Och da komb voeres Oper Leütenant Swaert, och hand spraengh føerst udj Prissen med enn bloedt Howert udj hans Haand, och da effterfulde vij hannem med oss 50 Mand och offver emptrede straxsen udj forbemeldte engelsche Viss Admirall. Och som vij offver emptrede, kappede vij straxsen Wantene i Styecher och udaff Rien aff Schiibet; da faldt dend engelsche Vihse Admiralls Faarmast offverboer. Da efftersom Engelschen haffde enn fast Bache[3]) forre paa Schiibet

---

[1]) ɔ: lige. — [2]) ɔ: Huggert. — [3]) Paa de mere gammeldags Krigsskibe var baade For- og Agterpartiet betydelig højere end Dækket imellem dem (Ruffet), som man f. Ex. kan se paa Jakob Jensen Normands smukke Elfenbensmodel paa Rosenborg af et Skib fra Christian IV.s Tid. At der, naar der fyredes med Skraa langskibs fra begge Sider ned paa det mellemliggende Dæk, kun kom 10 tilbage af 50, kan ikke undre, men at Hollænderne indlod sig paa at komme igien, beviser noksom deres Mod, og man forstaar, at de hollandske

och enn fast Schandtze achter udj Schiibet, da spellede hand med Schroesæche och det langs Schiibs, saa ingen Mennisker kunde dyere paa det øffverste Aarlough; thj vij empterede hannem føerst med oss 50 Mand, och der komb iche meehre endsom vij med oss tij Persohner uschaed derfrae. Och som voeres Captein det fornamb, att Engelschen bleff oss for megtiige, raaebte hand Constabellen, att hand skulde taege enn Hand Granadt och kaeste dend ind udj Engelschmanden, hvilchet hand ochsaa gioerde. Och idet som hand kaestede Hand Granatten offver, da empteredt vij med alle Mand offver, och saa sloeges vij och hug neer for Foed ombtrendt enn halff Timmes Tiid, føerend dj vilde giffve Schiibet offver. Och dend Tiid noegle udaff dj engelsche Fanger begynte at raaebe och bede for sigh, begyndede de da alle med stoer Schriig och Raab paa enn Tiid: *Pardoehn Monsieurs, Pardoehn Monsieurs, Joe Diener uth all mein Herth!*[1]) Och tillmed

---

Søraader efter det uheldige Slag forrige Aar forlangte saa meget Mandskab paa Skibene som mulig, fordi „det er alle Sømænds enstemmige Dom, at den største Avantage for vor Nation bestaar i at abordere og entre", hvortil hører en kraftig Besætning og rappe Matroser (se Aitzema, anførte Værk, 11, 2 B., S. 944). — [1]) ɔ: Naade! Naade! Jer Tjener af ganske Hjerte.

kyessede dj baaede Hinderne och Føederne paa oss, och dj goedvilligen sielffver klæde denem aff[1]), och vij giorde dennem faest och loed dem saae gaae neer udj Cabellgattet; ochsaa bleff der Schiildtwacht sadt offver dennem. — Mens der var Opperconstabbellen paa forschreffne engelsche Visse Admirall, hand laae udj Constabels Cammer med enn Kniiff udj sinn højere Hand, som hand haffde schaaeren hans egen Strubbe aff med. Aarsaegen var, att hand haffde beloffvet dend engelsche Viss Admirall, att hand iche schulde giffve[2]) Schiibet, om Viss Admirallen døede, hand skulde føer stiche der Brand udj. Mens dj andre Engelscher, det viiste,[3]) gich hen og sloeg Vand paa Fingkruedet; och dend Tiid hand der da tillkomb, fich hand det iche andtendt, hvoerforre hand tengte: *for*[4]) *Fienden mig fangen, saa maa Jeg dog lie.* — Hvaed sigh dend engelsche Viss Admirall Johan Barcheley sielffver anbelangendes er, da bleff hand ihiellschuddet med enn Thraae Kugle[5]) igiennem hans Strube och bag ud jgiennem

---

[1]) Naar de klædte sig af, var det for som Krigsfanger at byde Fjenden alt, hvad de ejede. — [2]) ɔ: overgive. — [3]) ɔ: vidste. — [4]) ɔ: faar. — [5]) Hvad der forstaas ved en Thraae (? Traad-) Kugle har jeg forgæves søgt Oplysning om. En anden sam-

hans Naeche igien, thj hand laa hos Mand till Roers ved Roret, och dj var begge døede; dog mand kunde iche kiende hannem udj Føerstningen for Bloed. Mens der fandtes ett Diamandt Smyeche paa hannem, hvilchet bleff schatteret for toe tusinde Gylden. Samme Diamant Smyeche beholdte enn slett Baadsgesell, som forschreffne engelsche Viss Admirall Johan Barcheley[1]) udpløenderede. — Och miiste vij saa udj samme Empteringh 48 Døede och 15 questede, mens udj forschreffne Priis kunde mand neppe komme fremb for døede, thj dj laae opkaeste paa hver andre. Och er oss samme Tiid bleffven berettet udaff de forschreffne engelsche Fanger, att dj haffde verret inn alles 500 Mand, och derudaff haffde vij thre hundrede friiske Karlle fangenne udj voeres Schiib de Blawe Reiger. Resterende udaff forschreffne Viss Admiralls Folck var døede och qvestede. Och paa voeres Schiib var vij 324 Mand, deraff haffde vij forlohren 80 døede och 15 qvestede, som Armb och Been var aff. Och dend Tiid nu for-

---

tidig Kilde siger imidlertid, at Berkeley blev dræbt ved en Musketkugle (Aitzema, 12te Del, S. 60), en tredie Kilde, se næste Note, taler om et Pistolskud. — [1]) Det beror paa en Fejltagelse, naar Svendsen her og senere kalder Admiralen Johan Barcheley for William Berkeley.

schreffne Emptering var offver, da bleff der enn 40 Mand commanderet, som schulde bliffve udj forschreffne engelsche Priis, och vij gioerde ett Cabeltough fast udj voeres Schiib ombkring stoere Maest. Forschreffne engelsche Viss Admirall Johan Barcheley sitt Schiib ved Naffn Wape van Engelland kunde føerre 72 Styecher, och samme forschreffne Priis haffde 60 Mittallie Styecher paa och 12 Jern Styecher, och gich saa med forschreffne Priis till Holland.[1]) Mens min Capi-

[1]) En Liste over de til Goerede komne engelske Priser viser, at Berkeleys Skib, hvis rette Navn var „The Swifture", var 154 Fod lang, 34 bred, var bemandet med 390 Mand, hvoraf 348 medførtes som Fanger. Det havde 58 Metal og 12 andre Kanoner, alle 24- og 18 Punders (Aitzema, 12te B. S. 60). I Brandts ellers forholdsvis udførlige Meddelelse om Erobringen af dette Skib, der sikkert ogsaa stammer fra et Øjenvidne og stemmer godt med Svendsens, siges: „Ridder Barkley, som havde værget sig til det sidste mod Erobreren, Kaptajn Hendrik Adriaanszoon, idet han søgte at gjøre det af med endnu flere af Angriberne, afslog at give sig til Fange og blev med en Pistol skudt gennem Struben. Saaledes saaret, løb han derpaa op til Hytten, hvor de, der fulgte ham, fandt ham liggende død paa Dækket med Armene strakt ud fra hinanden. Hans Skib var saa medtaget af Skud, at det næppe længer kunde holde Søen og havde mistet sin Fokkemast, hvilket bevægede Erobreren til med sin Prise at løbe til det Goeree'ske Gat, saa meget mere, som hans Skib ogsaa var højst beskadiget og Skægget fjernet omtrent sex Tommer fra Stævnen, hvilket ikke godt kunde restau-

tein Hendrich Adriansen vilde haffve gaaen till voeres Flaaede igien, mens efftersom vij var svaeg paa Folck, och tilmed haffde voeres Schiib stoer Schaede, saa vij iche kunde gaa till Flaaeden igien, effterdj Engelschen var stercher paa Folch inden voeres Schibsboerde endsom vij sielffver, da torde minn Capitein iche driiste sigh dertill. Mens haffver saa samme Afften holdet voeres Cours paa Holland till enn Sted kaldes Helwersleus.[1])

Dend 12. 13. 14. Junij 1666 var vij underveigs till Holland[2]).

---

reres til Søs." Iøvrigt tilføjer Forfatteren, at det blev optaget alle de tre Kaptajner ilde, at de saaledes førte deres Priser ind, fordi de for tidligt og uden Ordre havde forladt Flaaden, og ellers skulde have begivet sig til den fastslaaede Samleplads Wielingen (Brandt S. 480 og 482). — [1]) Helvoetsluis i Sydholland. — [2]) Hans Svendsen deltog altsaa ikke i den Kamp, der varede endnu tre hele Dage igennem, men fortæller under de følgende Dage et og andet, han har hørt om Slaget. Flere udførlige samtidige Beretninger findes trykte i ovennævnte Værk. Det var selvfølgelig Hollænderne en Glæde at meddele de danske Allierede det lykkelige Resultat. Den 15. Juni kom van Amerongen til den danske Afsending i Haag, Klingenberg, for at melde, at den engelske Admiral Ascue var fangen. Samme Aften kom han igen med selve Raadpensionarius de Witt for at bede om, at de 8 Skibe, som Admiralitetet i Amsterdam havde lejet til Kongen af Danmark, og som laa færdige til Afsejling under Curt Adelaer, maatte forenes med deres Flaade hvad Klingenberg dog ikke turde love paa egen Haand,

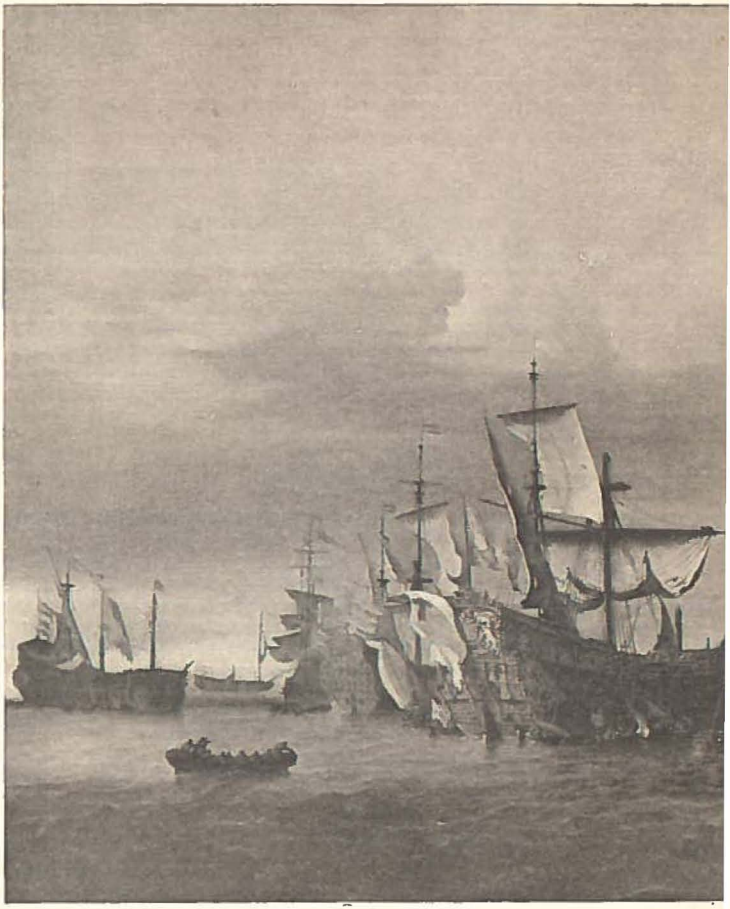

EFTER DET

Opbringelsen af de erobrede Skibe *The Swifture, The Royal G*

(Efter Maleri af Willem van der

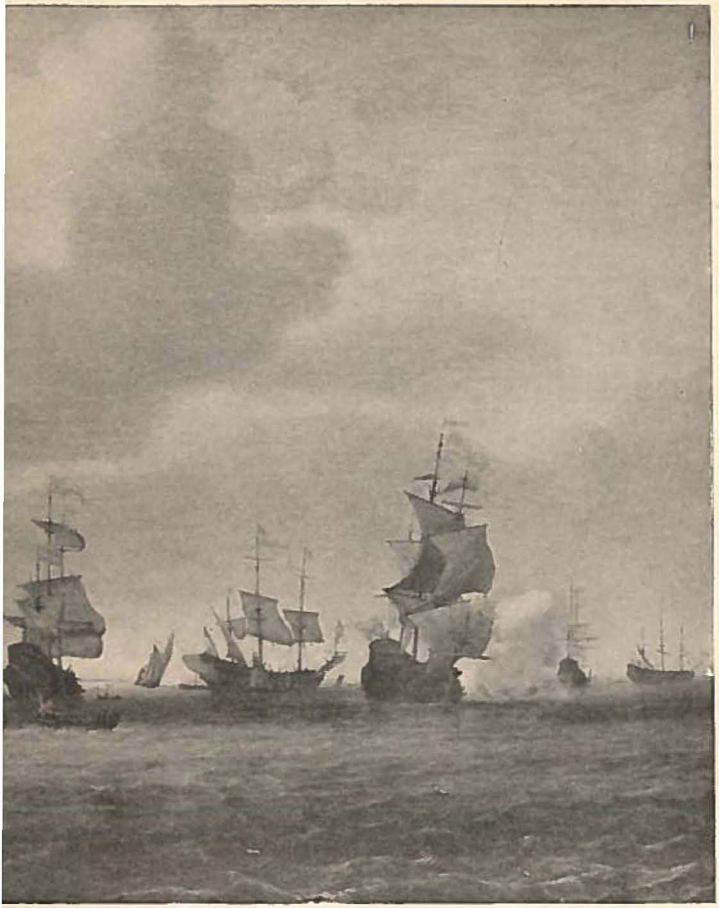

GES SØSLAG.

e Convertine og *De Zevenwolden* til Goeree den 15. Juni 1666.

n. i Rijksmuseum i Amsterdam).

Dend 15. Junij er vij med forschreffne engelsche Priis jndkommen udj Hellversleus, och voeres Prindtze Flaeg waijede achter, derunder laae dend engelsche Flaegh, och som vij ancheret, komb Herrerne omboer, och besaae voeres Schiib; hvaed voeres Bræch var, kunde iche sees, føerend vij komb paa tøert.

Dend 16. 17. Junij var der enn Herre Jaegt med Herrerne fra Rotterdamb omboer paa voeres Schiib, och [de] tallede med minn Captein, och da gich minn Captein med dennem udj Herre Jaegten och forseiglede saae till voeres forschreffne Priis och dend besaae, saavellsom endochsaa samme Tiid beseen Viss Admirall Johan Barcheley, som laae Liigh paa Boeret udj Cahytten paa forschreffne Priiss.

Dend 18. Junij er dend engelsche Viss Admiral Johan Barcheleys døede Legemme opschichet

---

skønt han anbefalede det til Kongen. (Rigsarkivet, Holland C., Klingenbergs Journ. 1665—67 A. S. 499—505). Kongen var siden til Hollændernes Glæde gaaet ind paa at assistere dem med baade de 8 Skibe, et dansk Krigsskib, der tilfældig var i Holland, og General Admiral Adelaer selv, men denne var den 27. Juli efter tidligere Bestemmelse afrejst. (S. s. S. 534 og 537.)

til Rotterdamb, och er der samme Steds balsommeret och er saa føert till Engelland[1]).

Dend 19. Junij er dj engelsche Fanger, som var 300 Mand bleffven opstyert till Rott[er]damb.

Dend 20. 21. 22. 23. 24. Junij er intet andet schriffverdigt endsom vij laae udj Hellversleus och bleff repareret och forvactede viidere Ordere.

Dend 25. Junij fich minn Captein Ordere att gaae till Flaaeden.

Dend 26. Junij er vij udløeben af Hellversleus.

Dend 27. Junij er vij kommen till Flaaeden, som laae udj Fliesingen.

Dend 28. Junij er intet schriffverdigt.

Dend 29. Junij haffver Hans Excell. Leutenant Admiral General de Reütter passiaret, och er oss paa samme hans Excell. Schiib (for oss) bleffven berettet, att dend engelsche Admirall Prindtz Robbert[2]) var kommen till dend engelsche Flaaede d.

---

[1]) Staternes Brev herom til Kongen af England findes trykt i Aitzemas Saken van Staet en Aarlough, 12. B., S. 87. — [2]) Prins Rupert, født 1619, død 1670, Søn af Pfaltzgreve Frederik V og Elisabeth, Jakob I.s Datter, bekjendt som royalistisk Rytteranfører fra Englands indre Krige, senere Admiral, kom den fjerde Dag sine Landsmænd til Hjælp med en større Flaadeafdeling paa nogle og tyve

12. Junij, och haffde saa begge Flaaederne, baaede dend hollandsche och dend engelsche, verret udj Slaug indtill d. 14. Junij. Och de Schiibe, som Prindtz Robbert med komb, var 24 Aarlougschiibe. Och d. 14. Junij da fich dend hollandsche Flaaede dend engelsche Flaaede paa Fluct. Endochsaa er berettet, att der var enn Partij Capiteins, som hans Excellentz Admirall de Reuter udj aabenbarligh Passiaringh advaerede, efftersom dj iche haffde slaeget vell, att dj det bedere schulde giøere, naar dj komb till Fianden igien, saa frembt dj iche vilde henge paa stoere Ree hos hinanden, och hand naffngaff ingen, mens hand saegde: *enn hver kiender sigh sielffver; och saa frembt I det iche bedere giøer, naaer I udj Slaug igien kommer, da skall iegh vell viide enn hver i sæer att finde.* Och som een hver udaff disse Capiteiner komb udj Slaugh, da vilde dend enne heller verre for end som dend anden, och da fich dj dend engelsche Flaaede paa Fluct, och hans Excell. Admirall Trump[1]) haffde jaeget dend engel-

Skibe, men det lykkedes ikke desto mindre den utrættelige de Ruyter, efter at have sammenkaldt og opflammet sine Befalingsmænd, med sine af tre Dages Kamp medtagne Skibe, at staa sig bedst i Kampen. — [1]) Tromp havde Gang efter Gang styrtet sig med stor Kraft ind, hvor der var tættest med

sche Admirall Askye med sitt underhaffvende Schiib, føerendes 92 Mittallie Stycher[1]). Forschreffne engelsche Admiralls Schiib komb fast paa Grunden. Och Hans Excellentz Admirall Thrump vilde sielffver med sitt underhaffvende Schiib haffve laegt hannem omboer; mens hand kunde iche komme till hannem formedelst, att der var tøert. Mens hand styerede forschreffne Admirall Askye[2]) enn Brander omboer, om hand vilde giffve sigh eller iche. Och dend Tiid Branderen omboer komb, strøegh forschreffne engelsche Admirall Askye straxsen sinn Flaegh och loed sinn Sluppe ud-

---

Fjender; og da han gentagne Gange maatte skifte Skib og viste sig allevegne, skal det have givet Anledning til Spørgsmaalet, om der var fem eller sex Tromper i den hollandske Flaade. Han var ved den her omtalte Lejlighed paa Schoutbynacht Sweers Skib. (Brandt 488 f, 496). — [1]) The Royal Prince, se nedenfor. — [2]) Sir George Ayscue eller Ascue, af gammel Adel, førte Skib allerede 1646, blev Admiral 1649, kæmpede 1652—53 med Blake mod Hollænderne under den gamle Tromp, blev derefter pensioneret og var en Tid i svensk Tjeneste, men fik 1664 atter Ansættelse i den engelske Flaade, deltog 1665 i det Firedages Slag som ovenfor omtalt som Admiral af det hvide Flag, da han 3die Dag stødte paa Grund og maatte overgive sig. Efter en haard Behandling i Holland, hvor han førtes i Triumph i flere Byer, fik han, da han befriedes ved Fredsslutningen, en naadig Modtagelse af Kongen. Han levede endnu 1671 (Dictionary of national biography Vol. II. S. 298).

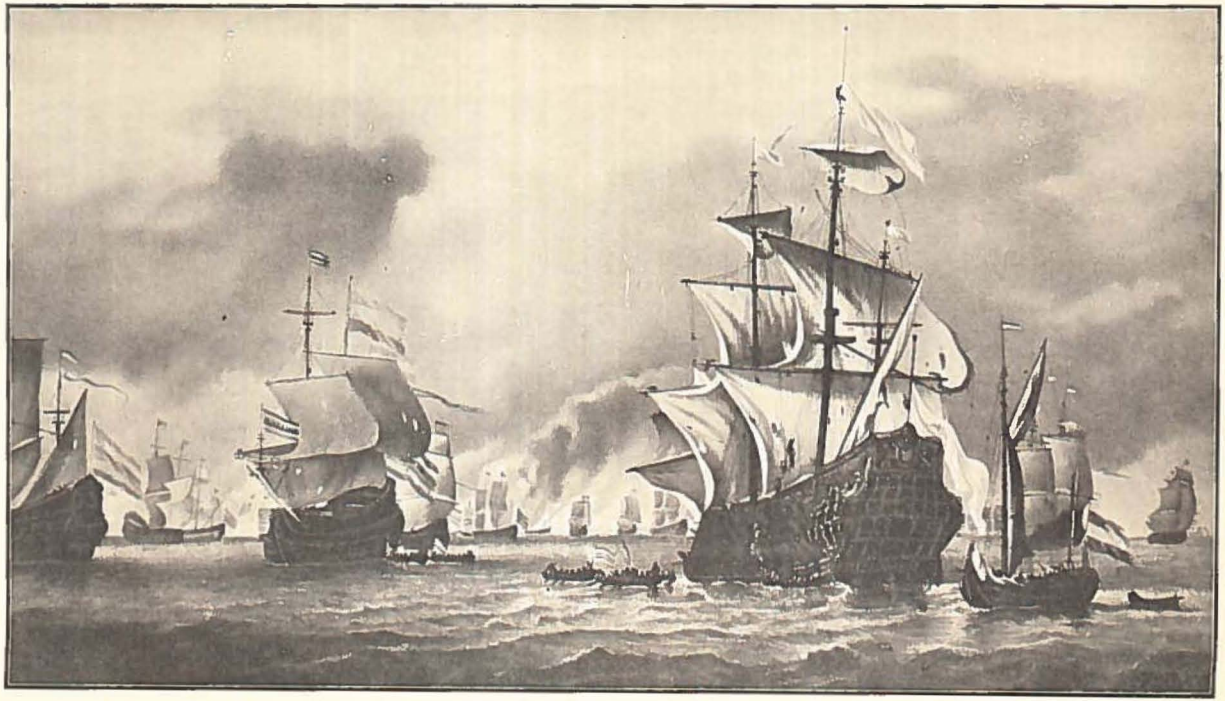

FRA DET FIREDAGES SØSLAG.

The Royal Prince, Sir George Ascues Skib, erobret af Cornelis Tromp den 13. Juni 1666.

(Efter Maleri af Willem van der Velde jun. i Rijksmuseum i Amsterdam).

sette och komb straxsen omboer till Admirall Trump. Och som hand omboer var, spurde hand ad: *hvemb er det, som haffver tvunget migh?* Hvortill hans Excell. Trump hannem sielffver svarede: *det er Trumph*, och dend engelsche Admirall Askye svarede: *da effterdj dend Ulyeche er mig paakommen, da er det mig enda kiert, att saaedan enn Cavalier mig tvinger.* Mens hans Excell. Trump gaff sig iche sielffver tillkiende for hannem, att det var hannem sielffver, som tallede med forschreffne Admirall Askye. Och da komb hans Excell. Trumpes Thiennere och enn hver toeg forschreffne Admirall Askye ved sinn Armb, och hand haffde Guldringe paa hans Fingre, de toeg Trumpes Thiennere aff och staech udj dieres Lomme. Och der bleff udaff hans Excell. Thrump tvende Galioter henstyert, som biergede det Folch, som der var paa forschreffne Admirall Askye, och saa bleff der enn Brander ordineret, som staech der Brand udj[1]). Hvad sig Admirall Askye

---

[1]) Skibet „The Royal Prince", der havde 620 Mand ombord, skal have været Flaadens største, eleganteste og stærkeste Skib. Dog gav de Ruyter, der imidlertid var kommet til, Ordre til at brænde det, efter at Fangerne var ført derfra, for ikke at opholde den hollandske Flaade eller risikere, at Englænderne om Natten skulde faa det flot igen. De

sielffver anbelangendes er, da dend Tiid hand bleff opstyert, gick der enn bag effter hannem, som hiiste hans Flaegh op och strøeg dend neer igien, till Spaaedtt, baaede udj Ambsterdamb saavellsom udj dend Haegh, och saa er forschreffne engelsche Admirall Askye, bleffven hensadt udj ett Gefangenis[1]), som var gioert till stoere Potenttater, och der haffde forschreffne Admirall Askye sinn Tractament. — Hvad sig Slauget viidere anbelangendes er, da haffde hans Excell. de Reutter dennem paa Fluct om Aftennen. Och om Morgennen tilligh vilde hand udi gien verret i Taeg med dend engelsche Flaaede, och hand gich till dennem. Mens imidlertiid holtte hans Excell. de Reütter Choer[2]); och da er der høert enn Røest, som raabte tvende Gange: *kiært om, kiært om, daer is blüeth genoech verstüert*[3])! och der er straxsen kommen saaedan enn Taaege, saae det enne Schiib kunde iche snart see det andet. — Hvad sig Schae-

Ruyter havde ogsaa tidligere udtrykkelig givet Ordre til, at de Skibe. der toges i Begyndelsen af et Slag, skulde brændes for ikke at opholde Erobrerne i at angribe paany. (Brandt 489, 505). — [1]) Ascue blev ført til Fæstningen Loevestein. — [2]) De Ruyter, som var meget gudfrygtig og en flittig Læser af sin store Skibsbibel, holdt jævnlig Bøn ombord, og deltog i Salmesangen med sin smukke, lyse Stemme. — [3]) Oversat: „Vend om, vend om, der er spildt Blod nok."

SIR GEORGE ASCUE,
Engelsk Admiral.

Reproduceret til dette Værk efter Maleri af Sir Peter Lely i Greenwich Hospital ifølge Tilladelse indhentet gennem Hospitalets Bestyrelse.

den anbelangendes var paa Schiibe och Folch paa begge Sidder udj dette forschreffne Slaug, da forloerede Engelschen 36 Aarlougschiibe och Hollenderen 8 Aarlougschiibe[1]), och dend Tiid dend hollandsche Flaaede indkomb, er der giort Offverslaegh, hvor mange Folch der var forlohren, da var der udj alles med quaestede och døede 3413 Mand udj det enne Slaug forlohren. Mens voeres Folch, som var paa disse forschreffne otte udaff voeres Schiibe, som var forbrendt och siunchen er derudj beregnet. Och udaff disse forschreffne 36 engelsche Schiibe er taegen føerst dend engel-

---

[1]) Disse Tal er ikke lidt overdrevne, men der kan, om end begge Parter tilskrev sig Sejren, ikke være Tvivl om, at Hollænderne stod sig bedst i Kampen. De førte sex erobrede engelske Skibe med sig hjem, de Swifture, de Getrouwe Georg, de Zevenwolden, Convertine, Essex og de Nagelboom, og Englænderne mistede mere end dobbelt saa mange ved Brand eller Synkning, medens intet hollandsk Skib blev ført erobret til England, og vistnok kun fire brændte. Af hollandske Admiraler faldt Cornelius Evertsen, van der Hulst og Schoutbynacht Stachhower, af engelske William Berkeley og Christopher Mings. Hollænderne havde ganske vist gerne set, at de Ruyter, der beholdt Valpladsen, havde vist Flaget der ialfald i 24 Timer efter Slaget, men denne skrev, at det havde været ham umuligt at gøre denne Bravade, dels fordi Skibene var medtagne, dels fordi der var Mangel paa al Slags Ammunition og navnlig Krudt. (Brandt 496 f).

sche Viis Admirall Johan Barcheley udaff minn Captein Hendrich Adriansen fra Staweren; ochsaa haffver Capt. Paw taeget tvende engelsche Priisse, och Capt. Willem van der Sahn[1]) toegh enn, och Captein Swart van Edam toegh enn, och bleff disse forschreffne femb engelsche Priisse opbragte till Ambsterdamb.

Dend 30. Junij er der bleffven Fictorie[2]) brendt

---

[1]) De, der havde erobret Skibe den første Dag af Kampen og var sejlet hjem med Priserne, straffedes trods al udvist Tapperhed med følgende Bøder: Willem van der Zaen 3000, Svendsens Chef Hendrik Adrianszoon 1000, Jacob Andrieszoon (Swart) 2500, Rut Maximiliaan 1000 og Jacob Willemszoon Broeder 2000 Gylden (Brandt S. 505, jfr. Noten øverst S. 102). Kaptain Jacob Paw omtales imidlertid ikke her. — [2]) I den danske Resident Klingenbergs Journal skrives fra Haag om denne Taksigelsesfest bl. a.: „For voris Logiemente contesterede vi voriss Participation i samme gode Succes boode ved Victoriebrendende och adskillige Feuerwerker, som bleff opverped, huilken Delectation var for dend Skyld diss angenemere och hoss dend gemene Mand anseeligere, at fra 4 Uhre om Efftermiddagen indtil omtrent 1 Uhre ud paa Natten, rød och hvid Viin alternatim i største Offverflødighed løb aff Logimented paa dend publique Gade til Hvermands Deprædikation och største Contentement, som gaff en løstig og saare considerabel Speculation for nogle 1000 Mennesker, som der tilstede var.“ (Rigsarkivet, Holland C., Journ. A. 1665—67, S. 532). Sejren havde endog inspireret Klingenberg til d. 18. Juni at foreslaa Kongen at fortsætte Sejren ved i Forening med Hollænderne at fratage Englænderne Orkn- og Shetlandsøerne (Sammesteds S. 513).

offver ald Holland. Om Daegen er der hollden Choer; mens om Afftennen Kloechen otte er der Fictorie brendt, saavellsom Styecherne laaesset[1]) udj alle faeste Plaedtzer, och dend gandsche hollandsche Flaaede, som laae udj Fliissingen haffver om Daegen pruncet med Flaeger och Wimpeler. Mens om Afftennen da begyndede føerst hans Excell. Gen. de Reüter att schyede 13 Schaaed, och da begyndede dend gandsche Flaaede at schiüede, hver slet Schiib schiøed nij Schaaed, och saa begyndede Schiibene med Lanterner udj Vanttet, paa Huchen aff Reen, saavellsom offverall paa Schiibet dermed dend gandsche Natt att brawere.

Dend 1. Julij 1666 er dend Hollandsche Flaaede forseiglet.

Dend 2. Julij er Flaaeden udløeben aff Flissingen och var sterch 88 Aarlougschiibe och 18 Brander, och ancheret vij samme Dag uden for Flissingen[2]).

---

[1]) Stykkerne laaesset ɔ: Kanonerne afskudt. — [2]) Den tredje Juli fik de Ruyter en Instrux gaaende ud paa, med Flaaden at sætte Kurs mod den engelske Flaade og anfalde den, medens den endnu var i Uorden, dog at han selv maatte have fuldkommen Frihed til at benytte Lejligheden og agere med Flaaden til Afbræk for Fjenden, som han fandt bedst.

Dend 3. 4. 5. 6. 7. 8. Julij er intet schriffverdigt passeret, thi vij laae uden for Flissingen.

Dend 9. Julij er hans Excell. Admirall Trump till oss kommen med 8 Aarlougschiibe, och da føerte hand enn dobbelde Prindze Flaegh van boewen[1]).

Dend 10. Julij scheede Passiaring, och er vij same ditto gaaen till Seigls till den engelsche Cyers.

Dend 11. Julij intet schriffverdigt.

Dend 12. Julij fik vij Engellands Forland[2]) i Sicte.

Dend 13. Julij intet schriffverdigt.

Dend 14. Julij er vij kommen med dend gandske Flaaede under Engelland.

Dend 15. Julij gich vij samme Tiid till Rewir van Londen, der ancheret vij.

Dend 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Julij

Den fangne Ascue sagde til Kommandanten paa Loevestein, da han hørte, hvor hurtig Flaaden var kommen ud: „You have a promte nation.“ (Brandt 501 f, 504). Flaaden siges dog den 4. Juli kun at have talt 59, to Dage efter 75 Skibe. Man vilde allerede da føre Flaaden op mod London, men ingen af Lodserne turde paatage sig det, og da man noget sent naaede frem, fandt man ogsaa Englænderne paa deres Post. — [1]) ɔ: for oven, øverst. — [2]) ɔ: North Foreland.

er Hans Excell. Admirall Trumps Viss Admirall[1]) til oss kommen med thrende Aarlougschiibe och tvende Brander; och er intet andet udj medlertiid schriffverdigt endsom den hollandsche Flaaede laae for dett Revir van Loenden med 90 Aarlougschiibe och 10 Brander.

Dend 25. Julij er intet schriffverdigt.

Dend 26. Julij var der enn udaff voeres Caper paa Jaegt effter enn engelske Officie Jaegt, som var vell beseiglet, och tillmed var der stoere Herrer udj. Mens Caperen kunde iche opløebe hender; mens hand schiøed dereffter, och dend engelsche Jaegt schiøed igien till Brawatt.

Dend 27. Julij er hans Excell. Leüttenant Admiral General de Reütters Søenn[2]) till Land udj enn Sluppe, som bleff opstyert med Breffve om Engelschen vilde komme ud, eller iche. Forschreffne Sluppe føerte enn hvid Flaeg fra achter, mens hans Excell. de Reütters sinn Søenn gaff sig ann for enn Schiibs Leüttenant.

Dend 28. Julij er der bleffven søegt offver

---

[1]) Isaac Sweers havde afløst den nylig faldne van der Hulst. — [2]) Engel de Ruyter, dengang kun 17 Aar, Kaptajn allerede 1668, udmærkede sig i flere Slag, var i 1676 Schoutbynacht i dansk Tjeneste, blev 1678 Viceadmiral og døde ugift i 1683.

dend gandske Flaaede paa hver Schiib udj sær udj alle Kiister og Cojer, efftersom der bleff saegt, att der var Forræederj udj Flaaeden. Forschreffne Schelmb fandtes siiden paa Arendt van Nees, dend Friise Admirall[1]) sitt Schiib, och hand haffde det forborgen udj enn Cardus Kiiste. Mens forschreffne Schelmb bleff ophengt paa forschreffne Admirals Schiib.

Dend 29. Julij 1666 er Sluppen med hans Excell. de Reütters Sønn kommen fra Land igien. Samme ditto haffver vij fornommen 40 engelsche Schiibe, som var udvundet for det Rewir van Londen, saavellsom endochsaa noegle smaae Schiibe; som der bleff sagt, da var det engelsche Brander, som Engelschen haffde i Sinde att vilde om Natte Tiider haffve styert ud paa voeres Flaaede.

Dend 30. Julij scheede Passiaringh udaff Hans Excell. de Reutter, att Engelschmanden med sinn Flaaede var forvactendes, och att enn hver Captein schulde holde sich, som det enn Søeldat

---

[1]) Svendsen nævner oftere Aert van Nes som Admiral for Frisland; han var imidlertid samme Aar udnævnt til Admiralløjtnant for Holland og Vestfrisland under Admiralitetet for Maas, hvis Sæde var i Rotterdam. (Brandt S. 463).

burde. Endochsaa er passiaret, at Sewerne och Friserne schulde løebe med dieres Esqvarder udj dend engelsche Flaaede och see, att dj kunde adsprede dend. Och udj samme Passiaring er alle Capiteiner advaeret, att ingen motte bordere, føerend hans Excell. de Reuter loed dend røede Flaeg vaije paa sinn Cryedtzstengh, och tillmed alle Capiteinerne formannet, att dj holtte dieres Sluppe i Beredschab med Sølldatter udj till att affskræche enn Brander. Och dend Tiid minn Captein Hendrich Adriansen droegh fra hans Excellentz de Reütters Schiib, bad hand hannem, att hans Excellentz vilde iche bie for lenge med dend røede Flaeg. Och forseiglede vij samme ditto 1 Miill Veigs fra det Rewir van Londen.

Dend 1. Aug. fich vij dend engelsche Flaaede i Sicte under Engelland, och var sterch med Aarlough Schiibe och Brander 110, och den hollandsche Flaaede var sterch Aatlougschiibe 90 och 10 Brander[1]).

---

[1]) Flaadens Størrelse angives den 3. August til 88 Orlogsskibe og Fregatter, 19 Brandere og 10 Advisjagter (der under Slaget var bestemte til at bjærge Folk fra Skibe, der sank eller brændte). Den deltes i 3 Eskadrer: 1. under de Ruyter med Flaget paa Storstangen, under hvem Admiral-Løjtnant Aert van Nes, Viceadmiral de Liefde samt Schoutbynacht

Dend 2. Aug. er dend Hollandsche Flaaede saavellsom dend engelsche Flaaede gaaen till Seigls fra den engelsche Cyers, och vij droegs med hver andre om Loen udj fiire Glaes, och vj fich dend, och Admiral de Reüter vende, mens saa snaert som dend hollandsche Flaaede vente, gioerde dend engelsche Flaaede liigesaa. Aarsaegen [var], att Engelschen vilde haffve slaeget digt under dend engelsche Vold[1]), och hvis Schiibe, som da haffde bleffuen ruinerit, haffde da dreffven paa dend engelsche Voeld, och tillmed vilde Engelschmanden iche ficte uden hand haffde Loen. Och som hans Excell. de Reutter fornamb, att Engelschen vende ochsaa, gich hand for enn Vind aff

---

Jan van Nes og Oberst van Ghent, 2. under Admiralløjtnant Jan Evertsen med Flaget paa Forstangen, med Admiralløjtnant de Vries, Viceadmiralerne Banckers og Coenders og to Schoutbynachter og 3. under Admiralløjtnant Tromp med Admiralløjtnant Meppel, Viceadmiralerne Schram og Sweers og to Schoutbynachter. I den sidste Eskadre var Svendsens Chef Hendrik Adriansen. Evertsens Eskadre skulde gaa først, Tromp sidst, og det blev under Livsstraf forbudt at forlade sit Flag uden højtpaatrængende Nød. (Brandt S. 508—11). Den engelske Flaade under General Monk, Hertug af Albemarles Ledelse, var 90 Orlogsskibe stærk. Thomas Allen førte den forreste Eskadre under det hvide Flag, Monk den midterste under det røde Flag og Jeremias Smith den agterste Flaade under det blaa Flag (Brandt S. 512). — [1]) ɔ: Kyst.

Søen till, mens Engelschen lowerede dend gandsche Natt igiennem langs med dend engelsche Vold; mens voeres Flaaede gich for enn Vind dend gandsche Natt.

Dend 3. Augustij var vij ungefehr om Morgennen tilligh udj Dagwachten ved dend flambske Cyrs ombtrendt jmellemb Dyncharchen och Calix, och da fornamb vij iche ett engelsche Schiib och ancheret vij dersammesteds. Mens udj mod Middaegh fornamb vij dend engelsche Flaaede, och vij mente, att vij samme Dag skulde haffve kommen tilsammen. Mens Engelchen villde iche giffve dend hollandsche Flaaede Loen; thj dj droeges med hver andre derom dend gandsche Daeg igiennem, och Engelchen fich dend, och som det stundede imoed Afftennen, stach hans Excell. Adm. Gen. de Reütter thrende Lanterns achter op och ancherede foruden Schaaed, paa det att Engelschen schulde iche merche, att vij ancheret, thj hans Excell. de Reütter meentte, att dend engelsche Flaaede schulde holdet det under Seigls. Mens hand ancherede samme Tiid ungefehr enn halff Miill bag oss.

DETTE ANDET SØESLAEG MED HOLLENDERNE OCH ENGELSKEN UDI DETT AAR 1666 SKEEDE DEND 4 AUGUSTIJ [1]),

OCH ER SAALEDES UDI ALD SANDHED TILLGAAEN NEMBLIG SOM FØELGER:

Den 4. Aug. 1666 om Morgennen tillig da skiøed dend engelske Admirall och gich till Seigls, mens dend hollandsche Flaaede var samme Tiid aldt under Seigl, mens dend enne vilde iche enda giffve dend Anden Luwen; thi droeges dj enda derom till imoed Middagh, mens Engelschen haffde knebbet Høijden udaff Luwen. Och efftersom dend friise Admirall Arendt van Nees med sinn Esquarder haffde dend føerste Taaegt, och hand fornamb vell, att Engelschen haffde Høijden udaf Loen, da braedste hand sitt Formersseigl paa Mae-

[1]) Mellem Dynkerken og North Foreland.

DEN E. MANHAFTEN ZEE-HELD IAN EVERTSZ. RIDDER, VICE ADMIR.L VAN ZEELANDT. &.
Wiens wezen in dit beelt u leser straalt in d'oogen,
Is Seelands Waterleeuw, en blixem van de Zee,
Diens dapp're Degen ook de Beitten heeft bewogen,
En t' peat Castilien, tot een oneindighe Vree.
Waar salmen desen held zyn daden mee vercieren,
En dat hy door zyn hulp, ons dus verr heeft gebrocht
Met eeuw'ge danckbaarheit, en kransen van laurieren
En Salants out gesticht, is aan zyn deucht geknocht.

sten och schiuder ett Schaaed, att Engelschen schulde komme aff, hvilchet hand ochsaa gioerde. Och som dend engelsche Flaaede komb til dend hollandsche Flaaede, Schiib for Schiib udj sinn Ordere, enn hver effter hver andre, da bleff dett gandsche stille, saa dj opgaff dieres Seigl och laae saa och schiød paa hver andre ligesom det haffde verret tvende Casteller, saa dett lignede iche ett Søeslaugh mens Morderwerch, thj dj boerede hinnanden i Grund, saae dett var Jammer att see. Och imoed Afftennen bleff dend seweske Admirall sielffver schuddet udj hiell[1]); och hans andre Officerer gaaer hen och taeger hans Flaegh van agtere, saavellsom van boewen ind, hvilchet var

---

[1]) Den seweske (zeelandske) Admiral var den gamle Søhelt *Jan Evertsen*, der i sin Tid, under Togtet til Danmark, var krænket over, at de Ruyter sprang ham forbi som øverste Admiral. Han var ikke længer i Tjenesten, men havde to Maaneder i Forvejen, da Broderen Cornelis faldt i det Firedages Slag som foran omtalt, ivrig begæret, skønt ude af Tjenesten, atter at tjene Fædrelandet som Ltn.-Admiral for Zeeland, „ønskende at offre sit Liv for Fædrelandet, ligesom hans Fader, 4 af hans Brødre og en af hans Sønner, der havde haft den Lykke i forskellige Søkampe at falde paa Ærens Mark mod Statens Fjender“ (se Brandt, S. 501). Han angreb den engelske Eskadre under det hvide Flag og fik Benet afskudt, hvoraf han døde, og Staten bekostede et pragtfuldt Gravmæle over ham og Broderen.

enn stoer Forseelse; och saa laeder dj dieres Faack faelde och løeb, och der dj andre Schiibe, som var under samme Admiral, saa det, begyndede de alle att løebe[1]). Och som hans Excell. Adm. Gen. de Reütter dett fornamb, schiøed hand effter samme Esqvarder, mens det hialp intet, thj det var ichon enn liiden Culthe[2]), saa dj iche kunde vende. Och dend Tiid Engelschen det fornamb, kommer der tvende Esqvarder nemblig dend røede Flaegh saavellsom dend hviide Flaegh paa hans Excell. de Reütters Esqvarter ansettendes[3]); och efftersom det enne Schiib laae saae digt paa hver andre, saa det enne Schiib kunde iche draije for det andet, da spellede Engelschen der i blandt med Schroe, och det langs Schiib. Och samme Tiid schiøed dj hans Excell. de Reüt-

[1]) Naar Svendsen ovenfor lignede denne Del af Slaget med et Mordværk, var det ikke uden Føje. Thi den forreste Eskadre, der bestod af Zeelænderne og Friserne mistede begge deres Admiralløjtnanter Evertsen og Tjerk Hiddessen de Vries. Viceadmiral Coenders faldt ligeledes, hans Mandskab gjorde Mytteri, og Viceadmiral Banckers maatte, omringet af Fjender, forlade sit synkende Skib, som faldt i Fjendens Hænder, og dermed var Eskadrens Modstand brudt. —[2]) ɔ: Kuling. —[3]) Nu styrtede Engelskmændene samlede over de Ruyter, og medens Tromp hele Natten igennem forfulgte det blaa Flag, omringedes han paa ny af Fjenden og maatte stride en af sine mest fortvivlede Kampe, se Brandt S. 517 ff.

enn stoer Forseelse; och saa laeder dj dieres Faack faelde och løeb, och der dj andre Schiibe, som var under samme Admiral, saa det, begyndede de alle att løebe[1]). Och som hans Excell. Adm. Gen. de Reütter dett fornamb, schiøed hand effter samme Esqvarder, mens det hialp intet, thj det var ichon enn liiden Culthe[2]), saa dj iche kunde vende. Och dend Tiid Engelschen det fornamb, kommer der tvende Esqvarder nemblig dend røede Flaegh saavellsom dend hviide Flaegh paa hans Excell. de Reütters Esqvarter ansettendes[3]); och efftersom det enne Schiib laae saae digt paa hver andre, saa det enne Schiib kunde iche draije for det andet, da spellede Engelschen der i blandt med Schroe, och det langs Schiib. Och samme Tiid schiøed dj hans Excell. de Reüt-

[1]) Naar Svendsen ovenfor lignede denne Del af Slaget med et Mordværk, var det ikke uden Føje. Thi den forreste Eskadre, der bestod af Zeelænderne og Friserne mistede begge deres Admiralløjtnanter Evertsen og Tjerk Hiddessen de Vries. Viceadmiral Coenders faldt ligeledes, hans Mandskab gjorde Mytteri, og Viceadmiral Banckers maatte, omringet af Fjender, forlade sit synkende Skib, som faldt i Fjendens Hænder, og dermed var Eskadrens Modstand brudt. —[2]) ɔ: Kuling. —[3]) Nu styrtede Engelskmændene samlede over de Ruyter, og medens Tromp hele Natten igennem forfulgte det blaa Flag, omringedes han paa ny af Fjenden og maatte stride en af sine mest fortvivlede Kampe, se Brandt S. 517 ff.

ters Stoere Stengh i Styecher, och straxsen styerede dend engelsche Admirall enn Brander paa hans Excell. de Reütter. Mens till stoer Lyeche da laae hans Excell. Sluppe i Beredschab, och i det som dend engelsche Branders Sluppe komb paa Sien aff Branderen, da laegde hans Excell. de Reütters Sluppe dend Engelsche Branders Sluppe omboer och sloeg dj engelsche Fanger i hiell och bekomb saa samme forschreffne Brander. Och samme Tiid bleff der till Styerbordt for voeres Schiib de Blawe Reiger femb Engelsche Schiibe schuddet i Siünch, och toe udaff dend hollandsche Flaaede bleff der och schuddet i Grund saavellsom ett Schiib udaff voeres ved Naffn Jenuwesser, det bleff aff enn Engelsche Brander ruineret. Och som dend engelsche Admirall Smitt[1]) det fornamb, kommer hand med

---

[1]) Jeremiah Smith, der allerede havde ført et Krigsskib i den første engelsk-hollandske Krig, havde i det Firedages Slag som Eskadrechef udmærket sig saaledes, at han samme Maaned blev Ridder. Han førte ogsaa den blaa Eskadre i det heromhandlede Slag, hvor det lykkedes ham udmærket at friste Tromp til at følge ham med en overlegen Styrke, saaledes at Hollændernes Hovedstyrke blev i høj Grad svækket. Det blev imidlertid omtvistet, om dette skete med denne gode strategiske Hensigt eller af Feighed, som Sir Holmes paastod. Albemarle tog Parti for Smith, Prins Rupert

tvende Brander, enn for sig och enn baeg sig, och det paa voeres Schiib ansettendes, och som vij haffde hannem paa Schaaed, gaff vij hannem det helle Laegh, saa hand loed draje fra oss, och schiøed intet, mens der var tvende Secunder dj schiøed lyestig paa voeres Schiib, och dj schiøed voeres Cryedtzstengh van boewen neer. Som Admirall Smitt det fornamb, kommer hand igien med sinne tvende Brander paa voeres Schiib ansettendes, som minn Captein Hendrik Adriansen det saae, saegde hand, *Braes ioe Merhseigl op de Maest, dend Mand vill talle med migh,* och i dett som hand det saegde, giffver dend engelsche Adm. Smitt oss dett helle Laegh; och da raabte minn Captein ochsaa *giff Fyer*; och i dette som vij haffde giffvet hannem det helle Laegh, krengede hand, och som minn Captein det saa, seer hand, at hand capper dend enne Brander løes och styerrer dend paa voeres Schiib, och i det som dend engelsche Brander komb paa voeres Schiibe ansettendes, begynde voeres Folch att raaebe *vij siüncher*, *vij siüncher*. Mens minn

---

for Holmes. I 1667 kommanderede Smith en Eskadre i Nordsøen, i 1668 blev han Viceadmiral. Han døde i 1675. (Dictionary of nat. biogr. LIII, 65).

Captein hand tengte merre paa Braenderen, doeg bleff Folchenne jaeget till Pompen. Mens Capteinen løeb sielffver neer i Constabels Cammer och loed tvende 24 ℔ laede med dobbelt scharp och enn Jern Kuefoed och dermed gaff Constabellen tillige Fyer paa dend engelsche Braender, och till vor Lyeche schiøed hand hannem hans stoere Mast aff; och dend Tiid minn Captein fornamb, att vij var frij for denne forschreffne Braender, da bleff ald voeres Schiøedt heldt bag udj Schiibet paa hver andre, och da gich minn Captein tillige med Timmermendenne udj Sluppen, och dend Tiid dj komb der, som Schaeden var, da var der saa stoer ett Hoell for udj Baaedtzmands Cammer, saa enn Karll kunde kryebe derudj, och der komb straxsen stoere Blye Plaeder for samme Hoell, saa det bleff noeget tætt, och imidlertiid, mens vij dett noegenledes repererede, loed vij driffve fra Flaaeden. Mens hans Excell. Adm. Trump schiøed effter oss med scharp, thj hand viiste iche, att voeres Schiib haffde Schaede. Mens minn Captein loed da straxsen enn Prindtze Flaeg vaije udjgiennem enn udaff voeres Styeche Portte till ett Teign; och da bleff oss straxsen styert tvende udaff voeres egen Bran-

der med thre smaa Aarlougschiibe, som oss schulde secundere. Hvad sig voeres Flaaede viidere anbelangendes var, da var dett hell stille, saa att hans Excell. Adm. Trump kunde iche komme till att secundere hans Excell. Gen. Adm. de Reutter, thi hand var mitt imellemb dend engelsche Flaaede, och Friiserne med dieres Esqvarder laae langt boerte, thj det var stille; da som det var imoed Afften, komb der enn liiden Vind. Och da ventte hans Excell. Admiral Trump, och hand loed samme Tiid dend røede Flaeg vaije paa sin Cryedtzsteng, och saa iaegede hand effter Admiral Smi mens dend Tiid Admiral Smitt fornamb, at Thrump med sinn Esqvarder komb effter hannemb ansettendes, da schiøed hand om Hielp, mens det bleff straxsen igien saa stille, att Trump kunde iche komme till hannem.

Dend 5. Aug. om Morgenen tilligh da var dend engelsche Admiral langt till Luwerts for Admiral Trump, och da ventte Trump och gich till voeres Flaaede, thi vij høertte dennem vell, thi dj forføelgede voeres Flaaede aldt till Holland med dj tvende Esqarder, nemblig dend røede Flaegh med dend viide. Och som Admiral Trump voeres tvende Esqvarder saugnede, idet dj løeb, forloed hand dend

engelsche Admiral Smitt, och føelgede saa effter voeres Flaaede samme Cors.[1])

Dend 6. Aug. om Morgennen tillig var vij ved Sielland[2]) och till voeres Lyche, att Vinden var contrarie for dend engelsche Flaaede, att hand iche kunde komme till oss, thj hand brawerede digt under den hollandsche Vold, och dj var 48 capabell Aarlougschiibe, och Admiral Trump sinn Esqvarder var iche mehre endsom 36 Aarlougschiibe. Och Admiral Trump passiarede, och vii gich till dend engelsche Flaaede, och som vij var underveigs kommer forschreffne engelsche Admiral Smitt, bag paa os med 36 Aarlougschiibe, da

---

[1]) Der har været stor Strid i hollandske Kilder om Grunden til, at Tromp ikke i rette Tid kom sine Landsmænd til Hjælp. Nogle mener endog, at det skete med Villie, af Jalousi paa de Ruyter, eller fordi denne havde givet Ordre til, at det af Tromp i forrige Slag erobrede prægtige Skib skulde brændes, ja, endog at det var aftalt Spil med Englænderne. Men andre hævder vistnok med større Ret, at Tromp var patriotisk nok, men at det var hans Maneer fra tidligere Tid, at brase paa i den haardeste Kamp uden at tænke paa Følgerne, i stærk Modsætning til den forsigtige de Ruyter, og dette stemmer godt med den i forrige Note meddelte engelske Forklaring, at hans Modstander, Admiral J. Smith, fristede Tromp til at følge ham for langt af Vejen. Sagen endte som bekendt med, at Tromp fik sin Afsked den 20. Aug. 1666. (Se Brandt, de Jonge og Dictionary of National Biography Vol. III, S. 75.) — [2]) ? Zeeland.

motte hans Excell. Admiral Trumph vende, och saa indkomb vij forschreffne ditto till voeres Flaaede, som laae i Fliisingen.

Dend 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Aug. er intet andet schriffverdigt endsom Flaaeden er bleffven repareret udj Fliissingen, och dend Captein, som haffde verret paa dend friise Admiral, er bleffven harpisseret.

Dend 14. Aug. er bleffven uddelt paa dend hollandsche Flaaede till enn hver slet Mand 2 Dicoton[1]) och med Cortiers Folch frij Cortier i Land.

Dend 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. er intet andet schriffverdigt, endsom der bleff gioert Offverslaegh, hvoer mange Schiibe der var bleffven, da var der tvende udaff voeres Schiibe schuddet udj Siunch och ett forbrendt, och Folch med qvæstede och døede 4303 Mand offver dend gansche Flaaede.

Dend 24. Aug. er der kommen Tiidinger, att Engelschen haffde i Brand stuechen 140 Coffardj Schiibe som laae i Flie[2]).

---

[1]) Dukater. — [2]) Englænderne anslog Hollændernes Tab ved Sir Robert Holmes Opbrænden af Skibene ved Vlie til en Million Pund Sterling. (Cal. of State papers. Dom. 1666—67, S. 26).

Dend 25. 26. 27. Aug. intet schrifverdigt.

Dend 28. Aug. er hans Excell. Admiral Gendt kommen paa Admiral Trumpes Schiib, och er samme Tiid indsett for Admiral udj Trump sit Steed[1]).

Dend 29. Aug. er der kommen Tiidinger i Flaaeden, att Admiral Trump var casseret[2]).

Dend 30. Aug. var minn Herr de Wilde[3]) omboer paa voeres Schiib de Blawe Reiger och

---

[1]) Efter Tromps Afskedigelse som Admiral Løjtnant for Nordholland den 20. Aug. 1666, blev Willem Joseph van Ghent, af en gammel Adelsslægt, hidtil Oberst for et Regiment Marinere, sat i hans Sted, ikke uden først at have vægret sig derved paa Grund af ringe Erfaring til Søs. Denne deltog i Kampen ved Chatham, som siden her omtales, og udmærkede sig senere ved at tilintetgøre en algiersk Flaade. Han førte højre Fløj ved Solebay 1672, hvor han faldt, for efter sin Død at hædres med et pompøst Gravmæle i Domkirken i Utrecht. — [2]) Tromps Afskedigelse begrundedes ved forskellige Uordentligheder og Inobedientier (Ulydigheder). Efter Dommen tilbød Tromp mod Forventning at tjene som almindelig Skibschef. Man turde dog ikke stole paa nogen vedvarende Villighed fra hans Side paa Grund af hans heftige Karakter, og da man vidste, hvor elsket han var af Matroserne, forbød man ham at besøge eller skrive til Flaaden, og bød ham indtil videre at blive i Haag. (De Jonge II 145.) Han blev dog i sit Fædreland, og skal have afslaaet et Tilbud om en aarlig Løn af 50,000 Francs som fransk Admiral. — [3]) Formentlig Hjob de Wildt, Sekretær ved Admiralitetet i Amsterdam.

mundstrede, och fich hver Mand for det føerste till enn Foræringh for voeres Priis 6 Dicotons.

Dend 31. Aug. loed Hans Excell. Admiral Gen. de Reütter dend blaae Flaeg vaije, och forseiglede vij bedre ud i Fliisings Gatt.

Dend 1. Septbr. 1666 er vij udløeben med dend hollandsche Flaaede aff Flissingen och var sterch med Aarlougschiibe och Braender ett Hundrede och 24[1]).

Dend 2. 3. 4. 5. 6. Septbr. var vij underveigs imellemb Holland och Engelland.

Dend 7. Septbr. komb vij med dend gandsche Flaaede under Engelland ombtrendt ved Dyngh och ancheret vij dersammestedz.

Dend 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Septbr. intet schriffverdigt passeret viidere end som dend hollandsche Flaaede forvactede under Engelland effter dend engelsche Flaaede, mens dend komb iche føerend effterschreffne ditto.

Dend 27. Septbr. imoed Middaeg da fich vij

---

[1]) Brandt anslaar Flaadens Størrelse, da den atter løb ud først i September, til 79 Krigsskibe og 26 à 27 Brandere (S. 527), det samme gentager de Jonge (II, S. 148).

dend engelsche Flaaede udj Sicte, och dend engelsche Flaaede var sterch med Aarlougschiibe och Brander 112[1]). Och efftersom dend hollandsche Flaaede var digt under Landet, vende hans Excell. Adm. de Reütter fra Landet, og Engelschen gioerde ligesaa, och imoed Afften begyndte Veijret att opblæesse, och voeres Flaaede saavellsom Engelschen vende aldt fra och till Volden. Da var der noegle udaff voeres Schiibe kommen iblandt dend engelsche Flaaede om Natten, saa dj sloeges ungefehr enn Timme, och Engelschen viiste iche, att hand var udj voeres Flaaede, thj om Morgennen tilligh udj Dagwachten ragte vij med voeres Schiib de Blawe Reiger iblandt tvende engelsche Schiibe, som laae for Ancher, thj dj viiste iche Andet, endsom det var dieres egen Flaaede. Mens efftersom Ordet schulde raaebes, da var Hollendernes Ord saaledes: *Holla.* Dend

[1]) Under 5. Sept. (gl. St.) meddeler en engelsk Brevskriver, at den engelske Flaade ved Spithead talte 80 Krigsskibe, medens Fjendens (Hollændernes), 75 Sejlere stærk, laa i Boulogne-Bugten. Den 11. Septbr. omtales den hollandske Flaade som tællende 126 Sejlere. Englænderne ventede samtidigt Angreb fra den franske Flaade og var ivrigt optagne af at hævne Londons Brand, som mange troede, var paasat af Franskmænd og Hollændere (jfr. Cal. of State papers. Dom. 1666—67, S. 100—110).

anden svarede igien: *Holla, wat Schiep der dreh waer van daehn*[1])? Dend anden svarede: *van Ytterech.* Och som disse tvende Schiibe laae for dieres Ancker, och vij med wores Schiib komb anseiglendes, begyndede minn Capitein att raaebe *Holla.* Engelschen svaerede igien *Holla,* da sagde minn Captein: *Wat Schiep?* Engelschen svaerede intet, da raabte minn Captein: *Waer van daehn?* — *van Loende*[2]). Och da raabte minn Captein och sagde: *giff Fyer,* och da gaff vij disse tvende engelsche Schiibe det helle Laegh. Mens det enne udaff disse tvende engelsche Schiibe var hans Faarmast quidt, och dj Engelsche viiste iche andet endsom det var dieres egen Flaaede; thj dj begyndte med alle Mand att raaebe: *Joe doechs, joe roechs, ples ioe ancher inn de groent*[3]). Och som dj Engelsche fornamb, att vij iche holte op med Schiüden, da høerte vij igien dennem raaebe med alle Mand och siige: *Flemingh Qvaertier, Qvaertier Flemingh, Schiep sinch, Schiep siench.* Och som vij opholdte med Schiüden, bleff der tvende Galiotter henstyert, som biergede Folchet, och

[1]) ɔ: Holla, hvad er det for et Skib, der vender? Hvorfra? — [2]) ɔ: Hvorfra? Fra London. — [3]) ɔ: You dogs, you rogues, place your anchor in the ground, eller: I Hunde, I Kæltringer, lad Ankeret falde.

der bleff straxsen tvende Brander ordinerit, som staech der Braendt udj. Forschreffne engelsche Forgatter kunde føere hver Schiib 60 Styecher. Och som det bleff Daegh, fornamb vij iche mehre endsom disse tvende engelsche Schiibe udaff dend gandsche engelsche Flaaede. Och dend hollandsche Flaaede er samme ditto indløeben udj Canellet[1]). Och som dend hollandsche Flaaede var mitt udj Canellet, komb dend gandsche Flaaede baeg effter, och som dend engelsche Flaaede var i Canellet, da schiøed hans Excell. Adm. de Reüter ett Schiaaed och vende, och tillmed loed hand dend røede Flaegh vaije paa sinn Cryedtzstengh till ett Teign, att enn hver Capitein motte bordere, och dend Tiid dend engelsche Flaaede det fornamb, begyndte dend gandsche Flaaede att vende och løeb samme Tiid till Dyngh, mens hans Excell. Adm. Gen. de Reütter løeb ind i Canelet med dend hollandsche Flaaede igienn.

Resterende Dage udaff Septbr. Maaenedt er vij bleffven liggendes.

Dend 8. Octbr. 1666. Indtill da er till oss kommen minn Herr de Witt[2]), efftersom hans Excell.

---

[1]) Kanalen. — [2]) Den foran omtalte berømte Leder af den nederlandske Republik, Johan de Witt, født 1625, dræbt af

Adm. Gen. de Reütter var bleffven siug opstyert[1]).

Dend 9. Octbr. løeb vij med dend gandsche Flaaede udaff Cannellet, och vij fornamb dend engelsche Flaaede samme ditto, mens der komb saa hart et Veijer, att vij komb fra hver andre.

Dend 10. och 11. Octbr. dyerede forschreffne Stoermb enda, och dreff vij samme Tiid med dend gandsche hollandsche Flaaede till Holland.

Dend 12. Octbr. passiarede Leüttenant Admiral General de Witt[2]), och vi schulde samme Tiid med dend gandsche Flaaede haffve gaaen till Engelland igien, mens der komb samme Tiid enn hollandsche Galioth med Ordre, att Flaaeden schulde opkomme.

Dend 13. Octbr. er scheed Passiaringh udaff

Pøbelen 1672. Han var den 29. September kommen til Flaaden som en af Statens tre Befuldmægtigede i Anledning af de Ruyters Sygdom, navnlig for at optræde som Leder under den ventede Forbindelse med de allierede Franskmænd. — [1]) Lidt før Midten af September var de Ruyter bleven syg. Han havde dels faaet et meget smertefuldt Saar ved at et Stykke af en brændende Lunte ved Affyringen af en Kanon slog ind gennem Munden ned i Halsen paa ham, dels stødte anden Sygdom til, saa det blev nødvendigt at sende ham i Land (Brandt S. 541 f.) — [2]) Det er sikkert ikke korrekt, at Svendsen giver de Witt denne helt militære Titel.

hans Excell. de Witt, och er samme Tiid ordinerit 26 Aarlougschiibe, som i Søen schuelde cryedze. Commandeur for forschreffne Schiibe var Capt. Willemb van der San[1]). Och er saa samme Tiid Flaaeden schildt fra hver andre, nembligh de Ambsterdamer Schiibe, Rotterdamer Schiibe, Sewerne och Friiserne enn hver till sinn Plaedtz.

Dend 14., 15. Octbr. var vij med oss 24 Ambsterdammer Aarlougschiibe underveigs.

Dend 16. Octbr. indkomb vij udj Tessell och er samme Tiid bleffven mundstredt, och dend halffve Part aff voeres Folch er opgaaen till Ambsterdamb.

Dend 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. Octbr. er intet schriffverdigt.

Dend 25. 26. 27. 28. Octbr. er intet schriffverdigt vijdere end som Schiib de Blawe Reiger

---

[1]) Willem van der Zaen, i hvis Flaadeafdeling Svendsen nu kom, var en af de modigste Skibsførere og deltog i de fleste store Søslag i første og anden engelske Krig. I 1663 havde han erobret to algierske Sørøverskibe. I den heromhandlede Krig var han i de Ruyters Flaade, erobrede i det Firedages Slag et fjendtligt Skib og gjorde i Resten af Krigen Tjeneste som Schoutbynacht. Han faldt i 1668 i Kamp med 3 algierske Fregatter, hædredes med flere Guldkæder og Medailler i levende Live og med en Æresgrav i Oude Kerk i Amsterdam efter sin Død (De Jonge, passim).

komb d. 28. Octbr. till Ambsterdamb. Hvad som passeret er udj November Maaenedt och indtill d. 27. December 1666 ved ieg iche, thj ieg laae siuegh udj Ambsterdamb.

DETTE FORSCHREFFNE ER PASSERET VED DAG OCH DATTO UDI DEND HOLLANDSKE FLAAEDE AAR 1666,

FRA DEND 1. APRILL, IEG KOMB PAA DETT LYCHELLIGE SCHIIB, NEMBLIG DE BLAWE REIGER, DERPAA CAPITEIN HENDRICH ADRIANSEN FRA STAWEREN, OCH FOER JEG MED SAMME SCHIIB FOR SCHIIBS SØLDATT UDJ SIUFF MAANNEDER.

ANNO 1667

DEND 24. Januar er voeres Schiibs Folck [i] de Blawe Reiger giffven tvende Maanedtzpenge, och er intet schriffverdigt passeret fra dend 27. Decbr.

Dend 25. Januar haffde Hans Excell. Trump Bryllup udj Ambsterdamb, och scheede samme Tiid hans Throeloffvelse[1]) udj dend Nye Kierche op enn Damb bie Staethües[2]).

Dend 26. Januar er intet schriffverdigt.

Dend 27. Januar er det Schiibs Folch fra voeres Schlib de Blawe Reiger giffven resterende udaff de 20,000 Gylden, som var enn Foræringh for voeres Priiss; nembligh hver slet Mand bechomb 9 Dicotons med enn Byttseddell.

---

[1]) Tromps Hustru hed Margaretha van Raephorst. Af Ægteskabet var ingen Børn. — [2]) De Nieuwe-Kerk laa paa en Plads kaldet „op de Dam", nær det da nybyggede Raadhus, som i 1808 blev indrettet til kongeligt Palads.

Resterende Daege udaff Januarij Maanedt och indtill effterschreffne ditto intet schriffverdigt.

Dend 22. Febr. 67 haffver voeres Schiibs Folch paa de Blawe Reiger bekommen Bytt Penge for dend engelsche Viss Admiral Johan Bercheley sitt Schiib. Och haffver enn hver i sæer bekommen nembligh som følger:

Enn hver slet Baaedtzmand bekomb 22 Maaneder, om Maaneden 11 Gylden, beløeb sig saa inn alles till enn hver Baadtzmand Bytt Penge 256 [!] Gylden.

Och enn hver Schiibs Sølldat bekomb ochsaa 22 Maaneder, om Maan[ed]en 10 Gylden, beløeb sigh till enn hver slet Søeldat Bytt Penge 220 Gylden[1]).

Och minn Capt. Hendrich Adriansen, som haffde taeget denne forschreffne Priiss, fich samme Tiid enn Guldkiæde udaff de Herre Statte, som gich thrende Gange om hans Hals, foruden 22 Maa-

---

[1]) Hollænderne forstod at holde paa Søfolkene ved gode Lønninger og Douceurer. Raadpensionarius de Witt lod allerede straks efter det Firedages Søslag tre Tønder Gylden bringe op til Betaling af Belønninger for erobrede, brændte eller i Sænk skudte engelske Skibe for at opmuntre Befalingsmændene og Matroserne til at gøre deres Pligt (Brandt, S. 501).

neders Byttpenge, om Maaneden 100 Gyelden, beløeb sigh 2200 Carolij Gyelden i Maanedtzpenge. Desforuden var ald dend Vittalue, Laaed og Krued, tillige med Gewer, som der fandtes udj Priissen, det komb altsammen hannem till, saa all hans Jndkombst for samme Priis beløeb sigh 50,000 Carolij Gylden.

Resterende Daege udaff Februarij Maaenedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet andet schriffverdigt endsom Flaaeden er affbetaldt saavellsom giffven Byttpenge til disse effterfølgende Capiteins nembligh Captein Willemb van der Sahn, Captein Paw saavellsom Captein Swaert van Edam[1]), mens ingen aff dennem bekomb høijere endsom 8 Maaeneder.

Dend 11. Martij er voeres Schiibs Folck bleffven mundstredt, och er betaldt udaff dend gamble Resterring 20 Gylden.

Resterende Daege udaff Martij Maaenedt och

---

[1]) Svendsen nævner her de Skibschefer. som havde erobret Priser i det Firedages Slag, jfr. S. 110 Note 1. Rut Maximilian var imidlertid falden som en af de Ruyters Sekundanter i den sidst omhandlede uheldige Kamp (Brandt S. 514). Kaptajn Jakob Pau eller Paw førte i 1666 Staveren, i 1667 det fra Englænderne erobrede Essex (Brandt S. 509 og 565). Willem van der Zaen er omtalt ovenfor, S. 133.

indtill denne effterschreffne ditto var ieg udj Ambsterdamb och gioerde mitt Tøij klaer, hvis ieg till Schiibs behøffde.

Dend 24. Aprill forreigste ieg fra Ambsterdamb och till Tessell.

Dend 25. Aprill er iegh kommen paa voeres Schiib ved Naffn Wurde; derpaa commanderede minn forrige Capitein Hendrich Adriansen, forschreffne Schiib Wurde føerendes 24 Mittallie Styecher och 48 Jernstyecher[1]).

Resterende Daege udaff Aprilli Maaenedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet schriffverdigt vijdere endsom dend hollandsche Flaaede er vitualleret.

Dend 4. Maij 1667 er ieg Hans Suendsen udaff minn Capitein Hendrich Adriansen recomanderet att fahre for Adelburdts[2]), och haffde ieg

---

[1]) Skibet Woerden fra Amsterdam, hvorpaa der var 275 Matroser og 45 Soldater (jfr. Brandt S. 566). — [2]) Det var en Forfremmelse for Svendsen at blive Adelsbors. Denne Stilling, som hos os er kendt fra Curt Adelaers og Just Juels Ungdomstid i Holland, svarer nærmest til Officerslærling. Hollændernes voksende sømilitære Anseelse, efter Expeditionen til Danmark og navnlig under den anden engelske Krig, hidkaldte mange Indfødte og Udlændinge af de fornemste Stænder til Flaaden, som tilligemed andre, der havde udmærket sig ved Tapperhed i Krigen, optoges blandt Adels-

saa minn Tractement udj Cahytten; och fra dend Daeg, ieg bleff indsadt for Adelbures, och indtill ieg fra Schiibet affgaaer, er udaff minn Gassie afftraaechen om Daegen sex Schilling dansche, och Herrerne betalde om Daegen 14 ß dansche. Resterende Daege udaff Maij Maaenedt och till effterschreffne ditto er intet schriffverdigt.

Dend 29. Maij indkomb Hans Excell. Adm. Gen. de Reütter udj Tessell med 17 Aarlougschiibe fra Rotterdamb.

Resterende Daege udaff Maij Maanedt och indtill effterschreffne ditto intet schriffverdigt.

Dend 6. Junij 1667 scheede Passiaringh udaff hans Excell. Adm. Gen. de Reütter, och er vij samme forschreffne ditto udløeben aff Tessell med dend gandsche Flaaede[1]), sterch 60 Aarloug-

---

borserne. Især kappedes unge Franskmænd af den højeste Adel om at komme paa de Ruyters Skib (De Jonge I, S. 678). — [1]) Denne Flaade var delt i 3 Eskadrer, 1) Under Admiral de Ruyter, Viceadmiral de Liefde, Schoutbynacht Jan van Nes, 2) under Admiralløjtnant Aert van Nes, Viceadmiral Enno Dodes Star, Schoutbynacht van der Zaen, 3) under Admiralløjtnanterne van Ghent og Meppel, Viceadmiralerne Sweers og Schram samt Schoutbynachterne Verburgh og Vlug. Overledelsen var imidlertid den 4. Juni lagt i Hænderne paa Generalstaternes Deputerede, Cornelis de Witt, Broder til Raadpensionarius Johan de Witt (Brandt, S. 561, 565).

schiibe och 10 Braender. Samme Afften ancheret vij uden for Tessell.

Dend 7. Junij da seiglede vij fiirre Glaes, da ancheret vij med dend gandsche Flaaede.

Dend 8. Junij var vij underseigls, mens der komb enn stoer Taaege, saa det enne Schiib kunde iche see det andet, da ancheret vij igien, och Sølldatterne motte med Musqveter schiüede saavellsom Thrommerne slaae, paa det det enne Schiib kunde høere, hvoer det andet laae.

Dend 9. Junij bleff vij liggendes for Ancher, thi Vinden var contrarie, och det var enn Stormb.

Dend 10. Junij gich vij till Seigls igien om Morgenen tilligh udj Daegwachten.

Dend 11. 12. 13. 14. 15. Junij var vij underveigs imellemb Engelland och Holland med dend gandsche Flaaede, och der var mange Schiibe, som fich Schaede udj samme Stoermb.

Dend 16. Junij komb dend hollandsche Flaaede for Rewir van Loenden.

Dend 17. 18. Junij laae vij uden forre Rewier van Loenden.

Dend 19. Junij er der 24 smaae Forgatter indløeben paa Rewir van Loenden, tillmed var Adm.

(Oversættelse af de første Linier i ovenstaaende Digt:)

Det Ansigt slog med Skræk den gule Indianer,
fremkaldte Febergys hos sorte Morianer.
Columbo saa hans Mod, og Famas fulde Toner
Schrams Navn basuned ud i Verdens fjerne Zoner.
Europa kender ham. Den stolte Engelænder
sit Skyts før imod ham end nogen Anden vender.

Gendt[1]) Admiral for samme Forgatter, der var och enn engelsche Cornell[2]) som haffde et Anslaegh med Folch paa Land att faelde.

Dend 20. Junij er vij med sex Schiibe commanderet om Oesten att cryedtze, och voeres Commandeur var Viss Admirall Schramb[3]).

Dend 21. Junij komb dend Friise Adm. Arendt van Nees till oss med elleffve Aarlougschiibe och 2 Braender, och [?vij] gich samme Tiid till voeres Flaaede.

---

[1]) Se foran S. 127. — [2]) ɔ: Oberst, se næste Side, Note 2. — [3]) Volkhard Schram, under hvis Kommando Svendsen nu kom, havde i 1656 vundet sig et Navn ved Erobringen af Colombo paa Ceylon og tidligere med Ære deltaget i den første engelske Krig saavelsom i det før omtalte Firedages Slag. Han var Aaret i Forvejen forfremmet fra Schoutbynacht til Viceadmiral for Norder Kvarter, da Curt Adelaer afslog denne ham tilbudte Stilling. Han førte en Eskadre i Slaget ved Solebay 1672 og ved Schooneveld 1673, hvor han faldt. Det maa skyldes en Fejl, at han i P. J. Block: Geschiedenis van het Nederl. volk, Deel V. S. 205 nævnes som falden allerede ved Lowestoff i 1665. (De Jonge, passim., jfr. Personalhist. Tidsskrift 5. R. 4. B.).

DETTE FØERSTE SLAUGH TILL LANDS MED HOLLENDEREN OCH ENGELSKEN ER SKEED UDI ENGELLAND PAA ENN STED KALDES QVINNENBORG[1]) UDI DETT AAR 1667 DEND 22. JUNIJ

OCH LIUEDER SAALEDES, NEMBLIG SOM FØELGER:

1667 dend 22. Junij om Morgennen tillig, dend Tiid der var tre Glaes udj Daegwachten, er vij gaaen till Seigls, efftersom vij bleff advaeret udaff ett Schiib, som komb fra Flaaeden, att vij oss motte forføye till Rewir van Loenden, och vij komb samme ditto till voeres Flaaede. Och samme Natt foer dend engelsche Cornell[2]) till Land med 15

---

[1]) ɔ: Queensborough, en lille befæstet By paa Øen Scheppey, der ligger udenfor Mundingen af Floderne Themsen og Medway. — [2]) Den engelske Cornel eller Oberst var Thomas Dolman eller Dolemann. Han var allerede 1653

hundrede Mand udaff voeres Folck. Och hvad sig samme engelsche Cornell anbelangendes er, da gich hans Anslaegh ann, thj, som hand komb paa Land, sloeges dj lyestigh, och som voeres Folch fich Offverhand, laeder forschreffne engelsche Cornell tvende Magdassinner med ett liidet Castell springe. Och dette scheede føerend det var Daegh; och der laae mange stoere Schiibs Maester, dennemb bleff der stuechen Ild udj.[1]) Och rett i Dagningen da kommer Engelschen med toe tuesinde Rytterje paa voeres Folch ansettendes, mens voeres Folch var iche mehre endsom 15 hundrede Mand med Pichenerrer och Musqveterer. Doeg dend engelsche Cornel viigede iche aff enn Steed, føerend dend Tiid Engelschen begyndte att bliffve dennem for sterch, da ritterede forschreffne Cornel med Folchet, indtill hand

---

Oberstløjtnant i hollandsk Tjeneste, men opholdt sig samme Aar i England og var velset af Cromwell. Johan de Witt betjente sig senere af ham for at faa Hemmeligheder at vide fra det engelske Hof, hvortil han var meget skikket. I 1667 fik han som Oberst ved den her omtalte Lejlighed Kommando over Land- og Sø-Tropperne, og indtog med dem Fortet Sheerness (Van der Aa: Biogr. Woordenb.). — [1]) Cornelis de Witt, der selv for at lede denne Expedition var gaaet ombord hos van Ghent og var sejlet op ad Floden med 17 Fregatter og flere mindre Skibe, siger i et Brev til

komb under Styecherne paa voeres Schiibe, som laae digt ved Landet. Da loed hand sig falde plaedt neer baaede med Musqeterer och Pichenerer, och dend Tiid dj engelsche Rytterie da andkomb, da schiøed voeres Schiibe med Schroe, hvorudoffver der bleff meget Folch udaff Engelschens. Och da forføelgede forschreffne Cornel dj Engelscher och fich enn stoer Haab fangen, och som voeres Folch haffde Offverhand, loed dj Prindtze Flaegh vaije. Och som denne Ruinering var scheed, da foer hans Excell. Admiral General de Reütter udj Land med sinn Sluppe och viilde besee samme Ruineringh, som var scheed. Och da som hans Excell. Admiral General de Reutter komb paa Land, kommer forschreffne engelsche Cornel till hannem och toeg imoed hannem; och som hans Excell. de Reutter samme

---

Generalstaterne af 20. Juli, at Tropperne ved Erobringen af Fortet foruden 16 Kanoner fandt Masser af Træ til Skibsfornødenheder, vurderet til tre à fire Tønder Guld, hvoraf Kaptajnerne fik Lov at tage, hvad de kunde have ombord. Resten blev brændt og Fortet demoleret, se „Description exacte de tout ce qui s'est passé dans les Guerres entre le Roy d'Angleterre, le Roi de France, les Estats des Provinces Unies du Pay-bas . . . etc.; à Amsterdam chès Jacques Benjamin 1668, hvor flere Breve fra de Witt og van Ghent om denne vigtige Ekspedition er aftrykte.

1 De Rest van de Nederlandsche Vloot voor de Revier.
2 De Mont van de Revier van Rochester
3 Esquader onder de N.ro 13. Adm.l van Gent verovert
4 Tere Sharnees 5 Rijnenberg en 6 Slandt Schepen
7 Plaetse daer een Mannetje Mosten legen die door Stoten volck vierden vernielt
8 Dorp Gillingham
9 3 Engelsche Schepen gesonken inde mouwmolderen
10 4 Engelsche Branders gesonken om de Revier te sluyten
11 De Eersten Kettingh gesponnen over de Revier
12 Twee Batteryen tot bewaring van dien Kettingh
13 2 Groote Eng. gesonken Schepen by de Kettingh
14 Kap.n Brouckel Zeilt over de Kettingh en verovert de Lenoeken met 44 Stuken
15 De Brander Pro Patria Zeilt de Kettingh aen stukken en verbrandt de Mathias met 52 stuken
16 De Brander de Catharina wert onder gesprongen
17 Carolus quintus met 60 stuken door Schelden verbrant
18 3 Nollensche schepen
19 De Agatha door op
Wie en gevoert de
20 De Royal Charles
21 8 Slot Koningen ver
22 Upper Castael met

OPBRÆNDELSEN AF DE ENGELSKE SK

(Efter Stik af

E UD FOR CHATHAM DEN 23. JUNI 1667.

). Stoopendal)

Ruinering beeseen haffde, siiger hand till dend engelsche Cornel saaeledes, hvaed hannem siuentes, om det Ejland Schapaj[1]) schuelde iche ochsaa brændes. Da svaerede dend engelsche Cornel hans Excell. Adm. de Reütter saaeledes: effter som det var saa deijligt ett Land, och tillmed stoed det nu udj goed Forhaabning om Fred, att hans Excell. vilde ligge dennem enn anden Straeff paa. Da bleff straexsen enn Thrompetter henstyert, att dj enten schulde opbringe fiire hundrede tusinde Gylden, føerend Soellen gich under, eller det gandsche Eijland schulde opbrende.

Dend 23. Junij er der 36 smaae Schiibe med fiire Braender gaaen till ett Castel, laae paa hin Siide Schiapaj, doeg Engelschen haffde det med Jernlencher beset[2]) fra det enne Land och till det andet.

Dend 24. Junij er forschreffne 24 Aarlougschiibe och fiire Braender alligevel kommen der ind, och haffver samme Tiid seiglet Jernlenchen i Styecher, och er samme Tiid bleffven forbrendt tvende Ad-

---

[1]) Øen Scheppey med Forterne Scheerness og Queenborough ligger lige udenfor Mundingen af Floderne Themsen og Medway; et godt Stykke op ad sidstnævnte Flod laa Fortet Upnor og Chattam, se Skitsen S. 42. — [2]) ɔ: besat.

miralschiibe udaff Engelschens, baaede dend hvide Flaeg saavellsom dend blaae Flaegh. Endochsaa er samme Tiid bleffven taeget Munch sitt Schiib Royal Karl udaff enn Captein ved Naffn Thomes Thobiasen, och forschreffne Capitein toeg sielffver hans Flaeg fra bowen neer, for hvilchen Flaegh hand bechom 5000 Carolij Gyelden foruden Schiibet. Hvaed sigh Engelschens Schaede viidere anbelangendes var, da haffver hand forlohren nij udaff hans beste Schiibe med tvende Magdassiner, och 1 Castel[1]).

Dend 25. Junij 1667 er det stoere Schiib nembligh dend engelsche Admiral Munch sitt Schiib ved Naffn Royal Karl kommen till voeres Flaaede.

---

[1]) I ovenstaaende faa Linier gives kun et svagt Omrids af Hollændernes Hovedbedrift i det berømte Togt op ad Themsen. Van Ghent skriver samme Dag til Admiralitetskollegiet i Amsterdam nærmere herom; Brevet er aftrykt i den S. 144 nævnte Kilde. Floden var spærret af sænkede Skibe og Jærnlænker, som atter beskyttedes af store Skibe, men Lænkerne blev sprængte og Skibene dels brændte, dels erobrede, ved hvilken Lejlighed navnlig Kaptain van Brakel udmærkede sig, saavel som ovennævnte Kaptajn Tobiasen, der erobrede Englændernes bekendte Admiralskib „Royal Charles“, hvis Bagstavnsdekoration endnu som et Trophæ bevares i Amsterdam. Se nærmere ovenfor S. 42—43.

ETT LIDET SLAUG, SOM SCHEEDE UDAFF OS 16 PERSOHNER IMOED 36 ENGELSCHE RYTTER, OCH ER SAALEDES TILLGAAEN:

DEND 26. Junij imoed Middag gaff minn Capitein Hindrich Adriansen, voeres Oper-Leutenant saavellsom vij med oss 16 Mand Forloff att seigle med voeres Schiibs Baaed digt under Landet at brawere, och var vij med oss 16 Persohner udj Baaeden, och dj 10 haffde hver enn Pich med enn Pistoel, och vij med oss sex haffde hver sinn Snaphanne[1]). Och som vij lowerede under Landet, fornamb vij ingen Engelscher paa Landet. Mens der gich femb smaae Kiøer med noegle Faaer. Och som vij bleff dennem var, siiger vij till Leütenanten, och vij baed hannem, att hand viilde ligge till Land med Baaden; thj vij vilde see, om vij kunde faa ett udaff dennem. Da svaerede

[1]) En Bøsse med en Snaphane eller Snaphanelaas.

Leütenanten oss: *Jae dersom I vill forbliffve i Order hos hinanden, som iegh setter Eder, da vill vij giøere voeres beste,* och vij svaerede allesammen *Jae,* och da laegde Leüttenanten till Land med Baaeden, och vij haffde tvende smaae Styecher, nembligh toe 3 Ꝑder, dennem sadt vij for paa Baaeden, och vij ladte dennem med Schroe. Och saa sagde Leütenanten till mig: *Hans Suendsen! taeger disse femb Musqveterer till Eder och ligger baeg dend Grøefft, att Jngen seer Eder,* och ieg toeg dj femb Musqveterrer till migh och lagde migh baeg Grøefften och sadt enn Schildtwacht, som toeg Vahre, om hand fornamb noeget. Och Leüttenanten hand toeg tij Pichenerer med sig och marsserede saa hen till Køerrene och Faaerene, och hand haffde gioert tvende udaff Kiøerenne fast med toe Faaer och var aldt paa Løeb med dennem. Da kommer der 36 Rytter udj fuld Galop effter hannem, mens efftersom dj motte passere Veijen fremb ligeoffver dend Grøefft, som ieg laae med forschreffne Muschetterer, da rettsom dj marsserer forbij, giffver vij tillige Fyer, saa thre udaff de engelsche Ryttere tomblede fra Hesten. Och som Leütenanten høerte Schaaedene, fornamb hand dennemb føerst, och da slaep hand

dj tvende Kiøer, mens dj begynte alle att løebe, doegh bekomb vij dj tvende Faaer. Mens till stoer Lyeche, att dj engelsche Ryttere motte offver enn Broe, ellers haffde dj faaen oss allesamen. Och som dj engelsche Rytter komb saa sterch ansettendes, motte vij allesammen ritterere till Baaeden; och somme udaff oss, som iche kunde svemme, motte gaae op till Armenne udj Wand, thj vij fiirede Baaeden ud fra Land for Rytteriet, och som vij da alle baaede vaaedene[1]) och schiiden komb udj Baaeden, loed vij Baaeden driffve; thi Dregen[2]) haffde vie affkappet, och Rytteriet komb ansettendes effter oss udj Wandet. Da schiøed vij iblandt dennem med Schroe, och der bleff tvende engelsche Reüttere schuddet ihield; och tvende udaff voeres Folch bleff schuddet i Baaeden, nemblig minn Cammerader bleff schudt rett offven for hans Hemmellighed, och hand leffver, mens dend anden udaff voeres Folch var schuddet udj hans høijere Armb. Och komb vij samme Afften omboer.

Dend 27. Junij 1667 er commanderet Schomphenagt Willemb van der Sahn[3]) att cryedtze med oss siuff Schiibe udj Konningsdiib.

---

[1]) ɔ: vaade. — [2]) ɔ: Ankertouget. — [3]) Se ovenfor S. 133.

Dend 28. Junij er vij gaaen till Seigls udaff Quinnenburg[1]) med oss otte Schiibe, mens vij ancherede samme Afften.

Dend 29. Junij om Morgennen tilligh er vij gaaen till Seigls igien, och det engelsche Schiib Royal Karl[2]) var och under Seigl, mens det rachte fast, doeg dend Tiid Vandet voxte, komb det aff igien[3]). Resterende Daege udaff Junij Maaenedt och indtill denne effterschreffne ditto er intet andet schriffverdigt endsom vij haffver cryedtzet fiire Mille paa hin Siide Harwidtz, och Admiral Gendt gich med 20 Schiib om det Noerden att cryedtze paa de hollandsche Ostinnefahrer.

---

[1]) Queenborough paa den før omtalte Ø Scheppey. — [2]) „The Royal Charles" var et i Englands Historie berømt Skib. Det blev bygget i 1665, førte 100 Kanoner, var opkaldt efter Cromwells Sejr „Naseby" og havde som Galionsfigur Cromwell, hvem Fama gav Sejerskransen, til Hest søndertrædende forskellige Fjender. Men da samme Skib hentede Karl den II. til Konge af England ved Scheveningen, blev Skibet opkaldt efter ham, Figuren brændt og Cromwells Hoved hængt. Skibet var siden Hertugen af Yorks Admiralskib i Slaget ved Lowestoff, Monks i det Firedages Slag (De Jonge II, S. 197). — [3]) I Pepys Diary (Vol. III, S. 164) meddeles som Bevis paa Hollændernes Navigeringsdygtighed, at de bortførte Royal Charles paa en Tid, da ikke den bedste Lods i Chatham havde vovet det af Hensyn til Vinden og Ebben, idet de nemlig heldte det paa Siden, for at det ikke skulde stikke for dybt.

Dend 3. Julij 1667 er Adm. Gen. de Reütter till oss kommen med dend gandsche Flaaede.

Dend 4. Julij 1667 indløeb vij igien till Rewir van Londen, och dersom Vandet haffde iche verret saa laugt, da vilde Adm. Gen. de Reutter verret for Graffvesendt med Flaaeden.

Dend 5. 6. 7. 8. 9. Julij bleff vij liggendes udj Rewir van Londen, och Engelschen brawerede paa Laendet.

Dend 10. Julij 67 er vij med den gandsche Flaaede udløeben fra Rewir van Loenden.

Dend 11. Julij 67 haffver Adm. Gen. de Reutter passiaret, och er saa med den gandsche Flaaede seiglet langs dend engelsche Vold och till Harwidtz, och er samme Tiid med oss femb Aarlougschiibe commanderet att[1]) samme Castell udj Harwidtz att ruinere, och er samme Tiid ochsaa Graf van Horn[2]) commanderet med 15 hundrede Mand imidlertiid att samme Castel bestorme, endochsaa ordinerit 4 Baaedtzmend udaff hver Schiib med enn Seigldugs Poese, derudj fiire

[1]) Formentlig Skrivefejl for „dett". — [2]) Rimeligvis Willem, Greve af Hoorn, der i 1676 som Artillerigeneral havde Overkommandoen over Krigsfolket paa Orlogsflaaden og gjorde Landgang i Frankrig. Han var gift med en Datter af Wilhelm Maurits af Nassau (Van der Aa, Biogr. Woordenb.).

Handgraenatter. Och tillmed gaff Adm. Gen. de Reütter saadan Ordre, att naaer hand loed enn røed Flaeg vaije paa hans Faaerstengh, da schulde forschreffne Graf van Horn med sitt Folch med Baaede og Sluppe farre i Land og marssere saa langs Stranden, imedlertiid vij femb Schiibe schiøed.

DETTE EFFTERSCHREFFNE SLAUG MED HOLLENDEREN OCH ENGELSCHEN ER SKEED FOR HARWIDTZ UDJ ENGELLAND AAR 1667 DEND 12. JULIJ,

OCH ER UDJ SAMME SLAUG SAALEDIS TILLGAAEN, NEMBLIG SOM FØELGER:

DEND 12. Julij er vij med forschreffne femb Aarlougschiibe kommen for samme Castell Harwidtz, mens voeres Commandeur rachte faest; dog komb baaede Baaedenne och Slupperne fra dj andre Schiibe, saa hand bleff aff buxseret igien. Och i mens voeres Commandeur stod paa Gruenden, komb Adm. Gen. de Reütter roendes med sinn Sluppe, och hand haffde samme Tiid enn Silche Orandie Flaeg van Agteren och vilde samme voeres Commandeur omboer, och som hand komb roendes, schiüeder dj Engelscher aff Castellet med ett hell Laeg Styecher tillige paa hans

Excell. Sluppe, mens ingen fich Schaede mehre endsom enn Mand bleff schuddet ihiell, och hand saed for paa Stauffnen udaff Sluppen. Och som Adm. Gen. de Reütter omboer var, bleff passiaret, att naaer som voeres Commandeur loed enn hvid Wimpell vaije, da schulde vij femb Schiibe holde op med Schiüeden. Och da forreigste Adm. Gen. de Reütter igien fra voeres Commandeurs Schiib, och som hand stach fra Boerde med Sluppen, da begyndte Engelscherne igien ligesom tilforne. Mens efftersom vij med oss femb Schiibe, Schiib effter Schiib, laae paa Raed effter hver andre, och i det som Engelschen schiøed, begyndede vij femb Schiibe ochsaa att schiuede, saa mand kunde see stoere Stomper aff Castellet, som fløig i Veijret, och hvor Kuglerne toeg i Joerden, fløeig dend vell enn Karll høeigh i Veijret, och da begyndede Engelschen att schiüede paa oss femb Schiibe igien. Mens hand gioerde iche stoer Schaede uden paa ett Rotterdammer Schiib, som laae digt under Castellet, dett haffde faaen saa meget saa det motte krenge. Och som vij da haffde slaeget udjmoed Castellet enn Timme, da komb voeres Folch marsserendes langs Strandsiiden, och dj Baaedtzgeseller, som haffde Haandgranatterne,

marsserede foran och dj 15 hundrede Mand baeg effter. Och som dj komb ioe nermere och nermere under Castellet, da schiøed Engelschen iblandt, doeg voeres Folch komb enda saavidt, att dj begyndte med Musqveterie att schiüede paa Castellet, och som vores Commandeur det fornamb, loed hand enn hvid Wimpell vaije. Och da opholte vij femb Schiibe med Schiüden, thi vij kunde ellers kandsche gioert voeres egen Folch Schaede. Mens efftersom der var ett Vand ved Castellet, som voeres Folch kunde iche komme offver, och tillmed laae der tvende engelsche Schiibe paa dend anden Siide af Castellet, som gioerde voeres Folch samme Tiid stoer Schaede, da motte voeres Folch rettirere, och som dj rettireret, kommer der 8 engelsche Tropper med Rytterie baeg paa dennem, och dj sloeges lyestigh, och dj Engelsche bleff voeres Folch aldt for megtige. Da motte hver Baaed fra een hver Schiib fuld med Folch och det i Land dennem att secundere, och vij var vell femb hundrede Mand, som komb voeres Folch till Hielp. Och der bleff 4 Karle ordineret, som bar toe smaae Mittalie Styecher, som kunde schiüede Trepund, och schiød vij samme Tiid iblaendt Rytteriet med Schroe, och som vij var

udj Marsseringh, komb der femb Thropper med engelsche Rytter bag paa oss 500 Mand. Och da sloeges vij till mitt ude paa Natten, da bleff Engelschen oss for sterch, saa voeres Folch motte rettirere. Hvad sigh voeres Folch anbelangendes er, da var vij i voeres forschreffne Baaed 40 frische Persohner, dend Tiid vij foer i Land; mens vij komb iche mehre endsom med oss 22 Mand uschaed omboer igien. Thj Engelschen haffde stoer Avantasie, i det hand laae udj Grøefftter, som voeres Folch iche aff viiste. Och komb vij saa med oss offverbleffvende friische Folch och enn Partij qvæstede, som vij medslæbte, samme Natt omboer enn hver till sit Schiib. Endochsaa errinderes, att dend Tiid vij med oss 500 Mand foer i Land, da laae der aldt enn Galioth ved Landet, som haffde 200 Questede inde.

Dend 13. Julij 1667 om Morgenen tillig er vij gaaen fra Harwidtz, och er samme Tiid gioert Offverslaug, hvoer mange Folch, som vij haffde forlohren paa Landet; da haffde vij forlohren offver dend gandsche Flaaede 1200 døede, 300 questede.

Dend 14. Julij er scheed Passiaring, och er bleffven samme Tiid commanderet dend friise Admiral Arendt van Nees saavellsom Viss Ad-

miral Schramb med underhaffvende 24 Aarlougschiibe att gaae till Rewir van Londen til viidere Ordere.

Dend 15. och 16. Julij er intet schriffverdigt.

Dend 17. Julij komb Viss Adm. Sverus till oss.

Dend 18. 19. 20. Julij intet schriffverdigt.

Dend 21. Julij fich vij att viide, att der laae femb Aarlougschiibe med 16 Braendere i dett Rewir ombtrendt ved Grafvessendt.

Dend 22. 23. 24. 25. och 26. Julij bleff vij enda liggendes for Rewir van Loenden och forvactede Ordere.

Dend 27. Julij er der kommen 20 Braender till oss fra Holland.

Resterende Daege udaff Julij Maaenedt och indtil effterschreffne ditto intet schriffverdigt.

Dend 3. Augustij komb der Order fra hans Excell. Adm. Gen. de Reutter.

Dend 4. Aug. bleff der 8 Braender henstyert til Adm. Gen. de Reutter.

DETTE EFFTERSCHREFFNE LIDET SLAUG ER SKEED PAA HUECHEN AFF GRAFFVESENDT AAR 1667 D. 5. AUGUSTIJ OCH PASSEREDE SAALEDES:

DEND 5. Aug. 1667 er vi med oss 24 Aarlougschiibe och 12 Braender det Rewir van Loenden indløeben, och dend Tiid vij komb det Rewir ind, er Viss Admiral Swerus[1]) kommen paa voeres Schiib Würde, och hans Flaegher samme Tiid bleffven opset. Och er vij saa samme ditto med oss 16 Schiibe och 12 Braender seiglet saa højgt op i Rewiret, som vij kunde, och der laae enn engelsche Viss Admiral[2]) med fiire

[1]) Adm. Sweers, se foran S. 67. [2]) Den Admiral, der her sigtes til, var Sir Edvard Spragge, en født Irlænder, der var Kaptajn i 1661 og efter Slaget ved Lowestoft blev gjort til Ridder den 28. Juni 1665. Aaret efter deltog han som Eskadrechef i det Firedages Slag og blev Viceadmiral. I 1667 havde han Kommandoen ved Sheerness. I 1671 vandt han en af-

Aarlougschiibe och 16 Brander. Och da formerchede voeres Braendere-Commandeur udaff ett Teign, som Admiralen loed vaije, att dj schulde gaae forann for voeres Schiibe, och enn hver schulde giøere sitt beste. Och som vij med voeres Schiibe och Braender komb ansettendes, loed Engelscherne baaede Aarlougschiibene och Branderne driffve, thj dj haffde cappet dieres Ancherre och loed driffve under Graffvesendt, att dj kunde faae Securs. Och som voere Commandeurs, som var paa voeres Braender, det fornamb, gioerde enn hver sit beste. Effter som Engelschen rittererede, da laegde enn hollandsche Braender enn engelsche Braender omboer, och enn engelsch enn Hollender omboer; och miiste vij samme Daeg elleffve Braender, och dj Engelsche forlohrede siuff; och Engelschen rettirerede samme Afften for det Castel Graffvesendt. Mens voeres Schiibe

---

gjort Sejr over en algiersk Røverflaade. I Krigen 1673 udmærkede han sig ved flere Lejligheder og faldt den 11. August i en Kamp med Cornelis Tromp, da han i en Baad vilde forlade sit medtagne Skib for at hejse Flaget paa et andet. Han var mere en tapper og resolut Kriger end en stor Taktiker, og Pepy beskriver ham som en lystig Mand, der sang en morsom Sang fornøjeligt. (Sidney Lee: Dictionary of national Biogr. Vol. LIII, London 1898).

kunde iche komme der, efftersom dj var iche vell bechiendt, och tillmed kunde det enne Schiib iche vende for det andet; och ancheret vij samme Afften paa Huechen ved Graffvesendt.

DETTE EFFTERSCHREFFNE LIIDET SLAUGH SKEEDE IGIEN MED ENGELSKEN OCH HOLLENDEREN PAA REWIR VAN LONDEN AAR 1667 DEND 6. AUG. SAALEDES:

1667 dend 6. Aug. om Morgennen tillig udj Dagwachten, føerend Ebbet begyndede att gaae, da scheede Passiaring, att alle Capiteiner schulde holde dieres Baaede och Sluppe klaer med Folch udj, och samme Baaeder schulde ligge i Forwandet for dieres Schiibe, paa det, om der komb noegen engelsche Braender ansettendes, att dj dennem affhindrede. Och er vij saa samme Tiid gaaen till Seigls imoed Middag, Schiib for Schiib, efter hver andre med Mersseigl paa Maesten, och laedet det da saa samme Tiid for Ebbet uddriffve. Och efftersom dend 12te udaff voeres Braender komb paa Gruenden, och som hand stoed paa Gruenden, kommer der 13 engelsche Slupper

ansettendes, mens vij med Baaede och Sluppe sette voeres Gang lige paa disse forschreffne engelsche Slupper, och vij schiøed lyestig paa hver andre. Imedlertiid bleff vij Engelschen for megtige, da komb der dj femb engelsche Aarlougschiibe paa oss Baaede och Slupper ansettendes, saa vij motte ritterere. Och saa bleff Commandeuren paa samme voeres Braender nøed till det, att stiiche der sielffver Brand udj forschreffne Braender, thj ellers haffde dj Engelsche dend bekommen. Och som dend brende, komb dj femb engelsche Aarlougschiibe ansettendes med dieres 11 Braender baeg ved sig. Da forvactede somme udaff voeres Schiibe dennem. Och som dj haffde hver andre paa Schiaaed, schiøed dj lyestig paa hver andre, och da gaff dend engelsche Viss Admiral hans Seigl op och loed driffve ligesom voeres Schiibe, thi hand tengte, att voeres Schiibe schulde iche giøere viidere Moedstand. Da som Admiral Arendt van Nees det fornamb, loed hand saavell som alle de andre Schiibe igien dieres Faaech falde, och saa forjaegede dj forschreffne femb engelsche Aarlougschiibe saavellsom Braenderne dend samme Veij tillbaege, som dj komb fra[1]). Och efftersom

[1]) Om end Hollænderne ved disse Kampe, som de Jonge

det mørchede, da ancheret vij, och dend Tiid dend føerste Wagt var ude, loed vij igien, Schiib for Schiib effter hver andre, uddriffve. Och om Morgennen tillig, dend Tiid det begyndte att daeges, da komb vij till voeres andere Schiibe, som laae paa Brandvact ombtrendt enn halff Miill fra Qvinnenborg.

Dend 7. Aug. bleff igien passiaret, att Schiibenne schulde ligge sig udj enn halff Maanne, om Engelschen komb paa oss ansettendes, hvilchet hand ochsaa gioerde. Mens hand motte ritterere sig det Rewir op igien imoed Afften. Och efftersom der bleff ordinerit samme Natt, att enn hver sinn Sluppe schulde gaae paa Brandvacht, paa det att der ingen Braender ved Natte Tiide schulde sniige sig paa voeres Schiibe, da gich ieg Hans Suendsen ochsaa samme Afften med voeres Sluppe paa Brandvacht, och vij roede heell stille digt under Laendet. Da fornemmer vij samme

sætter et Par Dage tidligere, men ellers lader foregaa omtrent som ovenfor beskrevet, drev Fjenden paa Flugt, bevirkede det store Tab af alle deres Brandere, at de foreløbig ikke kunde udrette ret meget mere til Ødelæggelse af Fjendens Skibe. Pepy, som Dagen efter er i Gravesend, fortæller, at Folk beklagede Sir Edward Spragge, fordi han ikke heller fik udrettet noget betydeligt (Diary and Corresp. of Samuel Pepys, by Braybrooke, Vol. III, 1885, S. 197).

Tiid enn engelsche Kiidtz[1]) seigle forud. Vij raabte till samme Kiidtz och sagde *Holla*, och hand svaerede intet, da raabte vij till hannem: *Striech voer de Priendtz*[2])! och hand svaerede igien: *Joe doechs, striech voer de Kiengs*[3])! och da gaff vij Fyer. Ochsaa lagde vij hannem omboer, och ingen gioerde oss Moedstand, thj det var enn gammell Mand; hand haffde tvende Søenner med enn Dreng, och dend ene Sønn bleff schiøedt i hans venstre Armb, och Drengen udj hans høijere Laaer, och forschreffne Kiidtze var laed med Korn, och vij føerte det omboer.

---

[1]) ɔ: et mindre, tomastet Skib. — [2]) ɔ: Stryg for Prinsen (af Oranien). — [3]) ɔ: I Hunde, stryg for Kongen (Karl II. af England).

DETTE EFFTERSCHREFFNE SLAUGH SKEEDE MED ENGELSKEN OCH HOLLENDEREN PAA REWIR VAN LONDEN AAR 1667 DEND 8. AUGUSTIJ SAALEDES SOM FØELGER:

1667 dend 8. Aug. om Morgennen tillig udj Daugningen bleff vij var 24 Seigler, som komb samme Tiid for Vinden och for Strøemmen, det Rewir indseiglendes. Derunder var thrende smaae engelsche Forgatter med 16 Braender saavellsom noegle Kiidtzer[1]). Der var enn engelsche Kiidtz med røede Schandtz Klæeder, derudj var Düch van Jorch.[2]) Och voeres Schiibe laae udj enn halff Maanne, saa forschreffne engelsche Schiibe motte oss forbj passere. Da var dj iche heller baenge, mens dj komb dertill som Sølldatter paa oss ansettendes. Och efftersom der var ett liidet Schiib udaff voeres, som laae allerforreste udj Flaaeden.[3])

[1]) Under Vice-Admiral Joseph Jordan. — [2]) Se foran S. 24. — [3]) Eftersætningen mangler.

Samme Schiib var fra Rotterdamb, derpaa commanderede Captein Nallhowt. Paa denne forschreffne Captein Nallhowts Schiib komb tvende engelsche Braenders ansettendes, och vij udaff de andre Schiibe viiste iche andet, endsom att hand var udj Braend, mens Gud hannem underligen bewarede; thj der var enn paa hver Sidde om hannem, mens hand undseiglede dennem alligevell[1]). Och dend Tiid dj andre engelsche Braender det fornamb, att dj tvende Braender var missdreffven, da begyndte noegle udaff dennem att løebe, och efftersom alle Baaeder och Slupper laae udj Forwandet for dieres Schiibe, da er tillforne ombtallet anlangendes enn Kiidtz, som bleff taegen under dend engelsche Vold.[2]) Da var vij samme Tiid med oss femb och tiuffge Mand udj forschreffne engelsche Kiidtz och laae udj For-

---

[1]) Svendsen blev altsaa her Vidne til, at Kaptejn Nicolaes Naelhoudt, der havde udmærket sig ved Upnor Castle og ved at føre Branderne under Expeditionen mod Spragge i de to foregaaende Dage, udførte en bekendt Bedrift. Han havde nemlig den Aandsnærværelse at kappe et Toug, hvorved hans Skib svajede og undgik begge Fjendens Brandere i et Øjeblik, hvor Faren var saa overhængende, at 70 Mand af hans Besætning var sprungen overbord fra hans Skib for at undgaa Døden i Luerne (De Jonge II, S. 208—09). — [2]) Se ovenfor S. 164.

wandet for voeres Schiib. Da kommer der tvende engelsche Braenders paa samme voeres Schiib ansettendes, och dend føerste engelsche Braender komb ret paa Touget aff Kiidtzen ansettendes. Och som hand var ett Musqvet Schaaed fra oss, da stach hand sielffver Braend derudj. Da motte baaede vij med Kiidtzen saavellsom voeres Schiib kappe Ancheret och loed Faaechen falde, saa voeres Schiib, Gud verre æhret, undkomb samme Braender. Mens der komb enda enn Braender ansettendes; mens vij sneed hannem Høijden aff, saa att hand løeb med samme Braender paa tøer Land. Och som hand stoed paa tøer Land, kommer der enn liiden engelsche Forgatt paa 12 Styecher och villde jaeget oss med Kiidtzen fra hannem. Mens efftersom der laa ett udaff voeres Aarlougschiibe hannem i Veijen, saa att hand iche kunde komme digtere till oss[1]). Mens hand schiøed alligevell voeres Topseigl needer. Doeg vij forloed iche Braenderen, mens seiglede digt under Laendet till hannem och vilde haffve laegt hannem omboer, mens som dj Engelsche fornamb, att vij det haffde udj Sinde, stach dj der sielffver Braendt udj och spraengh udj Vaendet och svemmede saa

[1]) Eftersætningen mangler.

till Land. Och vij schiøed effter dennem, mens vij rammede iche mehre endsom enn Mand udaff dennem. Hvad sig Hollenderens Schaede anbelangendes var samme Daeg, da haffde dj ingen Schaede viidere, endsom Engelschen bechom femb udaff voeres Folch, mens Engelschen forlisde samme Daegh femb Braender[1]).

Dend 9. Augustij 1667 udseiglede vij fra Rewir van Loenden med oss 24 Aarlougschiibe. Och dj femb engelsche Aaarlougschiibe med dieres Braender seiglede med det Rewir ud, om det saa haffde

---

[1]) Det var beundringsværdigt, at Hollænderne ved deres kloge Dispositioner, som i Almindelighed den før omtalte Admiral Aert van Nes faar Æren for, slap ud af disse Kampe mod saa mange fjendtlige Brandere, medens de selv havde faa og den sidste Dag endog slet ingen at sætte imod dem, uden at et eneste af deres Krigsskibe blev opbrændt. Pepy bebrejder ogsaa Spragge og Jordan, at de ikke opererede i Fællesskab. Jordan troede endog en Tid, at Spragges Flaade var en Del af Fjendens. De hvervede Branderkommandører viste Mangel paa Mod, og Branderne vilde ikke fænge hurtigt nok. Ved at tænke paa disse Kampe, paa Hertugen af Albemarles Flugt i Firedagesslaget og Erobringen af „The Royal Charles“ slutter Pepy den 29. Juli gl. Stil, altsaa 9. Aug. ny Stil, med følgende Kompliment til Fjenderne: „Thus, in all things, in wisdom, courage force, knowledge of our own streams, and success, the Dutch have the best of us, and do end the war with victory on their side.“ (Nysnævnte Udgave Vol. III, S. 209).

AERT VAN NES.

Admiralløjtnant for Holland og Vestfrisland.

Dend 24. Aug. 1667 er der kommen enn Galioth med enn hvid Flaegh till voeres Admiral Arendt van Nees med Ordere, att det var Fred[1]), och att vij schulde enn hver i sær forføije sig till sinn Plaedtz.

Dend 25. Aug. er vij gaaen till Seigls fra det Rewir.

Dend 26., 27. och 28. Aug. var vij underveigs till Tessell.

Dend 29. Aug. er vij kommen udj Tessell, och er samme ditto bleffven mundstredt, och fra samme ditto bleff voeres Schiibs Folch allsammen afftaechet, och er saa samme Dag forreigst fra Tessel och till Amsterdamb.

Dend 30. Aug. er jeg kommen til Ambsterdamb.

OCH ER SAA DENNE MINN FORSCHREFFNE HOLLANDSCHE REIGS TILL AARLOUGHS AT FAHRE NU, GUD VÆRE ÆHRET, LYCHELLIGEN FULDENDT, DOG HVAD IEG HAFFVER UDSTAAET DEND TIID, DETT ER GUD BEKIENDT.

OCH HAFFDE IEG DETT ICHE VILLDE LIID,
SAA HAFFDE IEG NU OSTINDIEN BIED.
IEG SLAP GUD VEHRE ÆHRET TILL ÆVIG TIID,
OCH KOMB ICHE DEND GANG DID.

---

[1]) Freden i Breda sluttedes allerede den 31. Juli.

OCH HAFFVER JEG HANS SUENDSEN UDJ FORSCHREFFNE AAR 1667, FRA DEND 4. MAIJ, MINN FORSCHREFFNE CAPITEIN MIG FOR ADELBURDTZ RECOMMANDEREDE, HAFFT MINN TRACTAMENT UDI CAHYTTEN INDTILL DEND 30. AUGUSTIJ 1667.

DEND 1. Septbr. 1667 och indtill denne efterschreffne ditto var ieg udj Ambsterdamb.

Dend 14. Septbr. da forreigste ieg fra Ambsterdamb och till Tessel, efftersom ieg haffde i Sinde att forreigse till mitt Fæderneland, och haffver samme Tiid gaaen for Passinerer[1]) med Hans Kongl. Maytz. Aarlog Schiib Kiøebenhaffn[2]) fra Holland.

Dend 15. 16. Septbr. bleff Schiib Kiøebenhaffn enda liggendes udj Tessell.

Dend 17. Septbr. da er vij med forschreffne Schiib udløeben aff Tessell, och er samme ditto om Afftennen Stoermaest med Foersteng raegt offverboer; thj Mand till Roers var der Schiüld udj, hand paeste iche vell paa Roeret. Och var

[1]) ɔ: Passager. [2]) „Kjøbenhavn" var et dansk Orlogsskib, som hørte til den Eskadre, der under Henrik Hakro (eller Acheron) efter Freden i Breda førte de lejede hollandske Krigsskibe tilbage til Teksel. (Lind: Kong Frederik den Tredies Sømagt, S. 276).

vij saa underveigs till Noerge till effterschreffne ditto.

Dend 19. Septbr. 1667, midt om Natten, da var vij ved Lindesnes under Norrige, och ingen viiste, att vij var Laendet saa nær, føerend dj fornamb Brendingen, och till Lyeche, att der komb enn Stumpe i Steden for stoer Maest, som stoer Mersseigl bleff gioert faest ved. Och dend Tiid Captein Mouridtz Charstensen[1]) fornamb Brendingen, smitte hand straexsen Schiibet offverstaeg, thj hand fornamb, hvoer ombtrendt vij var. Och lowerede vij saa samme Natt fra och till Woelden, och om Morgennen tillig da schiøed forschreffne Capitein Mouridtz Chaerstensen ett Schaaed, och da komb der samme Tiid enn Loes omboer. Mens det var enn stoer Taaege, och som Loedsen omboer komb, indseiglede vij udj enn Haffn i Noerge, ligger ved Farsund. Och som vij indseiglede, raegte samme Schiib paa ett blind Schiær, saa Roeret raegte i Styecher, och dj

---

[1]) Mouritz Carstensen, født i Lybek, blev i 1665 forfremmet fra Skipper til Løjtnant og førte næste Aar Fregatten „Kjøbenhavn". Han var næppe ganske ung ved denne Tid, da han i 1666 havde gjort sig til af at have været Skipper, da Admiral Adelaer kun var simpel Konstabel (Ovennævnte Kilde, passim.).

kaeste tvende Ancher straexsen i Grund, och Schiibet fich ingen anden Schaede. Och er saa Schiibet bleffven buxseret udj Farsund och bleff der liggendes, føerend det bleff repareret til effterschreffne ditto.

Dend 20. Septbr. da begyndede dj derpaa att reparere, och er saa samme Schiib udløeben dend 2. Oktbr. udaff samme Haffn, och var vij underveigs indtill effterschreffne ditto dend 8. Octbr., da er iegh Hans Suendsen kommen till Kiøebenhaffn igien.

GUD VEHRE ÆHRET SOM MIG
PAA ALLE MINNE VEIJE OCH
STIE BEVARET HAFFVER.

FINIS

REGISTER OVER PERSONNAVNE.

Acheron, se Hakro.
Adelaer, Curt 67, 102f., 138, 141, 173.
Adriansen, Hendrik 34f., 75, 77, 88—171.
Ahlefeldt, Claus 32, 60.
Albemarle, Hertug af, se Monk.
Allen, Thomas 34, 90, 116.
Amerongen, (Godaert, Baron af Reede til) 102.
Anhalt, Fyrste af, 79.
Ascue (Ayscue), George 6, 21, 24, 34, 36, 67, 69, 90, 102, 106ff., 112.
Assow, Jan v. 10.

Banckers, Adriaen 30, 34, 38, 62, 78, 85, 116, 120.
Berckman, H., 6.
Bergen, Willem v. 50—74.
Berkeley, William 6, 16, 34f., 46, 88—104, 109f., 136.
Blootelingh, A. 6.
Bol, Ferd. 5, 20.
Boomvelt, Corn. 9.
Booreel, Johan 30.
Brakel, Jan v. 42f., 146.
Broeder, Jacob 110.
Bruynsvelt, Hendrik 78.
Bruyningh (Brun), Jacob 53.

Camme, Jacob v. d. 63.
Carstensen, Mourits 173.
Charisius, Peter 27.
Christian V 50
Cicignon, Johan C. 59f.
Codde, Willem (v. d. Burch) 53.
Coenders, Rudolf 34, 38, 78, 83, 116, 120.
Cortenaer, Egb. 25f., 28f., 63.
Cromwell, Oliver 143, 150.
Crynssen, Abraham 45.

Dohna, Greve af, 79.
Dolman, Thomas 41, 141ff.

Elders, Anthony 10.
Elisabeth, eng. Prinsesse 104.

Anm. Heri er ikke medtaget Navne paa de citerede Forfattere.

Ernst Casimir, Greve af Nassau, 52.
Evelyn, John 5f., 42.
Evertsen, Cornelis 25, 34f., 62, 78, 85, 90, 109, 119.
—, Cornelis, jun. 78, 85.
—, Jan 6, 25ff., 30, 38, 116, 119.

Floriszoon, Pieter 80, 95.
Frederik III 5, 37.
Frederik V, Pfalzgreve 104.
Frederik Henr. af Oranien 79.
Frederik Vilh., Kurf. af Brandenburg 79.

Garde, Hans 11.
Ghent, Willem Jos. v. 41ff., 116, 127, 139, 141, 144, 146, 150ff.
Grove, Anders 63.

Haan, Jan den 51, 92.
Hakro (Acheron), Henrik 172.
Hals, Kapt. 11.
Harman, John 34f., 90.
Helst, Barth. v. d. 5, 20.
Holmes, Rob. 39, 45, 121f., 126.
Holstein, Fyrste af, 79.
Horn, Greve af, 79, 151f.
Houbraken, J. 6.
Houttuijn, Schoutbyn. 63.
Hulst, Abraham v. d. 34f., 78, 81, 109, 113.
Huygens, Rutger 30.
Huysmann, Sam. 33.

Jakob II af England, se York.
Jonge, Jan de 10.
Jordan, Joseph 34, 44, 90, 168.
Juel, Just 138.
Justsen, Corn. 11.

Karl II af England, 24, 41, 150.
Klingenberg, Poul 102, 110.
Koenders og Kortenaer, se under C.

Lawson, John 24, 27.
Lely, Peter 5f., 21.
Liefde, Jan de 30, 34, 36, 43, 78, 83, 115, 139.
Louise Henriette, Prinsesse af Oranien 79.

Marre, Ant. de 53.
Marsche (Marsse), Jan v. d. 53.
Maximilian, Rut 110, 137.
Meer, H. v. d. 6.
Meppel, Jan 30, 34, 78, 80, 84, 90, 116, 139.
Mings, Christopher 24, 34, 90, 109.
Monk (Monck), George, Hertug af Albemarle 5, 21, 34ff., 41, 89ff., 104f., 116, 121, 146, 150ff.
Montagu, se Sandwich.
Morup, Corn. 11.
Mos, Peter Henriksen 10.
Mourits, Greve af Nassau, 52.

Mourits, Prins af Nassau 79.
Mynster, Biskoppen af 33, 40.

Naelhoudt, Nicolaes 150f.
Nes, Aert v. 20, 30, 34, 36, 39, 44, 66, 78, 80, 83f., 90, 114f., 118, 139, 141, 156, 162, 168, 170.
— Jan v. 78, 116, 139.
Neuburg, se Philip Vilhelm.
Newermand, Henrik 10.
Niebuhr, Georg 10.
Normand, Jak. Jensen 97.

Obdam, se Wassenaer-Obdam.
Onklaer, Jan. 33.
Ovesen, Peter 11.

Paw, Jakob 110, 137.
Penn, William 24.
Pepy, Sam. 42, 44, 143, 168.
Petersen, Morten 10.
Philip Vilhelm af Pfalz-Neuburg 79.
Pool, Appolony 53.

Raephorst, Margr. 135.
Rupert, Prins af Pfaltz 24, 34, 43, 90, 104f., 121.
Ruyter, Engel de 113f.
—, Michiel de 5, 10, 20, 30ff., 34ff., 42ff., 56ff., 77ff., 85ff., 89f, 93, 104f., 108f., 111, 113ff., 124f., 128ff., 131f., 139, 144f., 151ff., 157.

Sahn, se Zaen.
Salomonszoon, Pieter 92ff.
Sandwich, Edw. Montagu, Greve af, 24, 26, 61f.
Sansum, Robert 27.
Schram, Volkhard 6, 25, 34, 78, 116, 139, 141, 157.
Seerup, Thomas 11.
Skønnebølle, Hans 11.
Smith, Jeremias 34, 37, 90, 116, 121f., 124f.
Solms, Greve af, 79.
Spragge, Edward 44, 158f., 162ff., 168.
Stachouwer, Frederik 78, 109.
Star, Enno 139.
Stavanger, Laur. 11.
Stellingwerff, Auke 25, 27, 29.
Stinstra, Ate 53.
Stoopendal, D. 6.
Swaert, Overløjtn. 97.
—, Jacob, Kapt. 110, 137.
Sweers (Sweris) 6, 11. 30, 65, 67ff., 78, 113, 116, 139, 157f.
Svendsen, Hans 5, 14ff., 34, 44, 46, 49—174.
—, Hans, Vejermester 15.

Tiddyman, Thomas 34, 90.
Tobiasen, Thomas 43, 146.
Tromp, Cornelis 6, 10f., 25f., 30f., 34ff., 50ff., 55, 62f., 78ff., 89ff., 93ff., 104ff., 112f., 116, 120, 123ff., 135, 159.
—, Martin 11, 28, 50, 53.
Tønnesen (Tennisen), Mich 10.

Wassenaer-Obdam, Jacob 9f., 25f., 28ff., 91.
Veenhuysen, J. 6.
Velde, Willem v. d., jun. 6, 21.
Verburgh, Jan 139.
Wilde (Wildt), de 127.
Vilhelm I af Oranien 49, 91.
Vilhelm III af Oranien 79ff.
Vilhelm Mourits af Nassau 151.
Vis, Kapt. 53.
With, Witte de 98.
Witt, Cornelis de 40ff., 139, 144.
— Johan de 28, 30ff., 39ff., 43ff., 62, 64f., 102, 131ff., 136, 139, 143.
Vlugh, David 43, 139.
Vondel 81.
Voss, Mich. de 9.
Vries, Tjerk de 30, 34, 38, 62, 78, 90, 116, 120.

York, Hertugen af (Jakob II) 21, 24, 26, 41, 43, 91, 96, 150, 165.

Zaen, Willem v. d. 11, 110, 133, 137, 139, 149.

Ørk, Peder 10.

REGISTER OVER SKIBSNAVNE

Agatha 42.
De Blauwe Reiger 76—136.
Carolus Quintus 42.
Convertine 6, 102, 109.
De groote Spanjaardt 57.
Delfland 57, 78.
Essex 109, 137.
'T Hert 82
Hollandia 64, 92, 95.
Jenuwesser (? Genueser) 121.
Kalantsooge 92.
Kjøbenhavn 172.
Liefde 92ff.
The Loyal London 43.
Mathias 42.
Mommouth 42.
de Nagelboom 109.
Naseby 150.
The Old James 43.
Popisberg eller Popkisberg 50—74, 76f.
Provinz van Utrecht.
The Royal Charles 36. 42, 146, 150.
— Royal George 6, 35, 102.
— Royal Oak 43.
— Royal Prince 6, 106f.
De Spiegel 81.
The Swifture 96—104.
— Unity 42.
— Vape of England, se Swifture.
Woerden (Würde) 138—170.
De Zeven Provincien 78.
Zevenwolden 6, 35, 102, 109
Zwoll 82.

TRYKFEJL:
S. 79, 2. L. f. n. Nassaa, læs Nassau.